

REFORMÁCIÓ ÜNNEPE – MT 5,1–12

Lomtalanítás másképp

Mosoda zárva. Volt egyszer egy ember, aki Koppenhága mellett élt, egy kis faluban. Egy szép napon úgy döntött, hogy ő bizony veszi a batyuját, és begyalogol a fővárosba. Hogy miért döntött így? Mert azt vette észre, hogy összegyűlt szennyes ruháit mosodába kell vinnie. Összeszedte a ruhákat, és útnak eredt. Kis idő múlva – mert nem volt messze a város – oda is ért, és elkezdett keresni egy mosodát. Egész nap járt-kelt a dán fővárosban fel és alá, mire végre rátalált egy cégtáblára, amelyre ez volt írva: „Mosoda”. Nagyon megörült, és azon nyomban betért oda. Rövid várakozás után a hátsó ajtón ki-jött egy idősebb asszony.

Főhőstünk – férfi volt az illető – rögtön megszólította az öregasszonyt, és elmondta neki, hogy ő egy közeli településről jött, azzal a céllal, hogy a szennyesét kimosassa. Az asszony megrökönyödve így felelt: „De hát kedves uram, mi nem foglalkozunk mosással!”

Valami hasonló történettel mutatata be a 19. században egyháza felé kritikáját az egzisztencializmus dán képviselője, az evangélikus teológus-filozófus, *Søren Kierkegaard*. Úgy vélte ez a magányos gondolkodó zseni, hogy bár egyháza cégtáblájára is fel lehetne írni: „Itt megtisztulhat, aki betér!”, de mi történik akkor, hogyha valaki tényleg betér, és merőben mást tapasztal?

Lavina és láva. Valamikor réges-régen, még a Krisztus utáni első évszázad első felében Jeruzsálemben elkezdődött valami, aminek ereje hamar átjárta ezt a Földnek nevezett, iciri-piciri bolygót. Pünkösöd. Elindult az útjára egy kis hógolyó, és lavinaként söpört végig az egész világon. Vagy hogy egy autentikusabb, tüzes képpel éljek: kitört a vulkán, és – történelmi távlatokban gondolkodva – pillanatok alatt elöntötte a láva a földet. A mai nap is: „lavina- és lávaünnep”.

Mert a reformáció lényegét tekintve éppen úgy az isteni dinamika revelációja, mint az első pünkösöd. „Pünkösöd ősszel” – ahogy egyik, általam nagyon tisztelt ember nevezte a reformációt – ünnepén vagyunk együtt, itt és most. Ünnepen, Krisztus-ünnepen, meglátásom szerint: a legökumenikusabb ünnepünkön. Ahol antiidentitási (miért nem [!] vagyunk katolikusok?) elemek és ro-

mantikus legendák helyett Jézusra figyelünk, órá nézünk fel, ahogyan áll a hegyen, és tanít. Éppen azt és úgy tanítja, amit és ahogyan arra szüksége volt, van és lesz mindenkor tanítványainak. Felszabadítja az embert tanításának tisztaságával, és a jól ismert boldogmondás-gyűjtemény utólag egy lánczá összekötött mondataival is egyértelműsíti azt – ami reformátor eleink számára is hangsúlyos volt –, hogy az evangélium mindenkié.

Nincs kizárás. Nincs olyan, hogy valaki ne lehetne boldog, áldott, hogy valakinek ne lenne helye az asztalnál, hogy valaki ki lenne zárva az Isten országából. Éppen ezért mai alapigénket nem

AZ ÜNNEP IGÉJE

lehet elgészer elmondani. Magunknak. Másoknak. Családtagjainknak, gyülekezeti társainknak. Mindenkinek, aki valóban elhiszi a názáreti ács fiának – akit Isten Fiának hiszünk, Messiásnak, személyes életünk Urának –, hogy van remény. Van kiút a nihil-vasút alagútjának végén. Van ébredés a valóságos féltánc és a hétköznapi kifáradás, a mindennapok kicsinyes meccsei, játszmái után. Igen, van. De ehhez kellesz te is! A te döntésed, a te elengedéssed, a te időd, a te agyonfoltozott vagy éppen túlterhelt, boldogságos vagy éppen illúziókba beleszeretett életed. És igen, kellenek az ismétlések.

Mert reformáció ünnepének egyik kulcsszava az *ismétlés*, mely összekötheti a *Hegyi beszéd* „aranymondásait”, a lutheri felismerések igazságát, Krisztus földi egyházának mai kihívásait a te gyülekezetteddel, a te közösségeddel, a te hitéleteddel, a te aktuális szorongásaidal és örömkönyveiddel.

Lavina. Láva. Ismétlés.

Szól a... refrén: boldogok az ismétlők. Ismétlés. Mindennek az alapja. Újra elmondani, elismételni, amit Jézus mondott, megélni annak személyes következményeit, és megtalálni a mai világban ennek relevanciáját: „*Boldogok a lelki szegények... akik sírnak... a szelídek... akik éheznek... az irtalmatlanok... a tisztá szívűek... akik békét reményelnek... akiket az igazságért üldözik...*” (Mt 5,3–10)

Ismétlés. Vissza a forráshoz! *Ad fontes!* – hangzik a mai napon, a 498. születésnapon az oly sokszor emlegetett latin mondat. Vissza Jézushoz, akit Krisztusnak vallunk. Vissza a Szentírásához, amely Krisztust hirdeti. Vissza a hithez, a Krisztusban való hithez, amely legyőzi mai félelmeinket is. Vissza a kegyelemhez, a Krisztus kegyelméhez, amely „legyen mindnyájunkkal”.

Ismétlés. Vissza a forráshoz. Ismétlés. Vissza a hegyen tanító, megdicsőülő, meghaló, feltámadó Krisztushoz. Ismétlés. Vissza Jézus követéséhez, amely experimentális valóság, „nem elmélet, hanem élet, »new being«, új létezés – ahogy *Paul Tillich* evangélikus teológus nevezte egy előadásán, amelyet egyetemistáknak tartott a világ fővárosában, New York Cityben. Boldogok az ismétlők! Boldogok az ismétlők! Boldogok az ismétlők!

A reformáció: nosztalgia. A reformáció nosztalgia, mégpedig abban az értelemben, ahogyan az orosz rendező zseni, *Andrej Tarkovszkij* használta azonos című, Olaszországban forgatott filmjében. Ez az amúgy is sokat mondó fogalom orosz nyelven ugyanis jelentéstöbblettel bír: nem csupán visszamemlékezést jelent, hanem többet ennél: honvágyat és a hazatalálás vágyát.

Valamit elhagyni, de még nem érkezni meg valahova: egy köztes létállapotot határoz meg. Éppen mint a keresztény létezés: földi drámákat és mennyei perspektívát együtt szem előtt tartva. Komolyan véve a mai kontextust, de ígérethez kapaszkodva. Éppen úgy, ahogyan Krisztus földi egyháza is vándorol, úton van, folyamatosan változik, de változatosan állandó ugyanakkor.

A hazatalálás vágya nekünk, mai teközlő fiúknak és lányoknak is sajátunk. Hátrahagyni, ami volt, lomtalanítani az életünket, és újat kezdeni otthon. Az átölelő Atya közelségében, aki Fia által nem megemlékezésre, de ismétlésre hív a mai ünnepen. Az ő ajtaja so-sincs zárva.

■ GÁNC S TAMÁS

Imádkozzunk! Urunk, taníts minket ismétlésre! Ámen.

„Wittenberg és Genf örökösei nem tarthatnak mást kezükben, mint Bibliát és olajágot.”

Reformáció 498
► 8–9. oldal

Az igazság gyümölcsei ► 2. oldal
Határátlépő ünnep ► 3. oldal
Mit jelent a bölcs bibliaolvasás? ► 4. oldal
Akadálymentessé tenni az örömhírt ► 5. oldal
A feltámadás reménységében ► 10. oldal
Szlovák és német oldal ► 6–7. oldal

Megújulás – de miből?

■ DR. HAFENSCHER KÁROLY

Akkor van értelme 2017-ben nagy megemlékezéseket tartani, akkor van jelentősége az ötszáz éves jubileumhoz vezető útnak, és akkor lesz maradandó hatású az ünnep, ha meg tudunk újulni. Egyenként is minél többen, az egyházban éppen úgy, mint a társadalomban: Európában és szerte a világban.

Ezért jött létre – nagyszerű, megújulásért elkötelezett emberekből – egyházunk Reformációi Emlékbizottsága, segítve az emlékezésből fakadó megújulás sokféle lehetőségét. Ezért hívta életre Magyarország kormányja a Reformáció Emlékbizottságot, hogy példát adjon a fél évezred történetéből a mai formálódásra, a jóban való minél szélesebb körű reformálódásra. Ezért sűrű-forog Európa sok országa és közössége, hogy *Luther, Melancthon, Kálvin* és a reformátorok nyomán járva ma is előrevívő, az életet szolgáló utat találjon. Sőt ezen fáradozik a Vatikán számos munkatársa is, akik felismerték, hogy a reformáció nem protestáns ügy, hanem a világegyház ügye, amelynek tanulságát együtt kell levonnunk ahhoz, hogy az egyház újra meg újra Krisztus-arcúra formálódjon. Bárcsak magyar evangélikus egyházunk egésze, a magyar protestantizmus, a magyar katolikus egyház is ezen az úton járna!

Világi és egyházi környezetben ez a két kifejezés: reformáció és megújulás szinte szinonim szavakká váltak. Jogos ez? Hiszen az egyik fogalom arról szól: visszaformálódni valamire, ami korábban volt, a másik pedig arról: újat kezdeni, új irányba indulni.

Mire van hát szüksége a 21. század emberének és közösségeinek: reformációra vagy megújulásra?

Érdemes tehát végiggondolnunk – bibliai alapokon –, mi is a megújulás. Amikor Jézus „új parancsolatot” ad övéinek, akkor nem valami eddig ismeretlenre hívja őket, hanem arra, ami az eredeti küldetés volt. Isten rendje: a szeretet tartja meg az életet s magát az embert. Ha újdonságként hat a bűnben élő, Istentől elszakított embernek, akkor az a cél, hogy erre az újnak érzett eredetire visszaformálódjon. A bűn a régi, az idejétmúlt, az elavult – a szeretet a mindig friss, új, megújító.

Amikor a Szentírás a pozitív, a kiteljesedő jövőt profétálja meg, akkor hangzik az Isten szavának meghirdetése: újjáteremtke mindent. A Teremtő újra megteremtí azt, ami elromlott, ami tönkrement. Újjá, azaz az eredeti, Isten által megálmodott, tökéletes és teljes világgá teremt. Az övéi pedig ilyen új emberekké válhatnak. Nem azért, mert ők már tökéletesek – hiszen Pál szavaival élve „*nincsen, aki jót tegyen, nincs egyetlenegy sem*” (Róm 3,12). Azért, mert a Jézus Krisztus miatt elfogad, „leigazol” (megigazít) minket a mindenható Is-

ten. Így vagyunk egyszerre bűnösök és igazak. Kegyelemre szorulók és kegyelemben élők.

Az élet nélkülözhetetlen eleme a megújulás. Ami él, aki él, annak meg kell újulnia. A nagy kérdés azonban ez: miből? Mi ad hozzá erőt, mi a forrása, mi az, amiből meríteni tud? Saját erőből nem megy. Önmagunkat megújítani nem tudjuk. Külső segítségre van szükségünk. Nem kirakatmegújulásról van szó. Igazi, teljes lényünket átható, valódi megújulásról. Ehhez nem a körülmények megváltozása kell, nem is valamiféle eksztatikus vagy katarikus állapot, amely kimozdít megcsontosodott állapotunkból.

Isten tudja, mire van szükségünk! Arra, amit éppen erre rendelt az élet megújítására: ígére és szentségre.

Mire van szüksége az egyháznak? Új ötletekre, rendkívüli alkalmakra? Fesztiválokra vagy nagy találkozókra? Új struktúrára, új istentiszteleti formákra? Ezek csak pótcselekvések, ha nincs lelki megújulás. Ha van, akkor mindezek pedig következményei annak. Megújítani csak a Szentlélek tud, s neki úgy tetszik, hogy ezt az ige és a szentségek által végzi.

Ezért vesszük kézbe – többek közt Luther biztatására – a Szentírás, benne pedig kutatjuk az evangéliumot. *János evangéliuma* nem véletlenül mondja: „*Ezek pedig azért írtak meg, hogy higgyétek: Jézus a Krisztus, az Isten fia, és e hitben életek legyen...*” (Jn 20,31)

Ezért fontos, hogy vissza-visszatérve a kiindulóponthoz tudatosítsuk magunkban: meg vagyok keresztelve. Nem a magam módján hiszek valamiben, hanem a mennyei Atya gyermekeként próbálok Krisztus-követő tanítvánnyá válni.

„Az élet nélkülözhetetlen eleme a megújulás. Ami él, aki él, annak meg kell újulnia. A nagy kérdés azonban ez: miből? Mi ad hozzá erőt, mi a forrása, mi az, amiből meríteni tud?”

Ezért fontos, hogy az úrvacsora ismét állandó táplálékunk legyen. Luther így fogalmazott: „Ha úgy éreznéd, hogy nincs szükség az úrvacsorára, maga az, hogy hidegnek és kedvetlennek érzed magad a szentségre – eléggé mutatja, mennyire szükség van rá.”

Megújulásra várunk és vágyunk. Miből? Igéből és szentségből. Ilyen „egyszerű”!

A szerző egyházunk zsinatának lelkész elnöke, az állami Reformáció Emlékbizottság miniszteri biztosa

Oratio œcumenica

Mennyei Atyánk! Köszönjük szeretetedet, amellyel naponta átölelsz bennünket. Segítség mindnyájunkat, hogy az egymás iránti szeretet gazdagodjék szívünkben. Némítsd el ajkunkat, ha szánkból irigység, gúny vagy harag szólna. Ne a közöny, az elenszenv uralmódjék szívünkben, hanem megértéssel tudjunk odafordulni embertársainkhoz, és tudjunk osztozni mások terheiben.

Kérünk, adj szívünkbe alázatosságot, hogy ne ítélkezzünk könnyelműen mások felett. Adj engedelmes és benned bízó lelket, amely képes követni a te akaratodat.

Köszönjük neked egyszülött Fiadat, Jézus Krisztust, akinek érdeméért hajlandó vagy megbocsátani mindazt a sok-sok vétket és bűnt, amelyekkel ellened és embertársaink ellen vétünk. Add, hogy szívünk ne legyen kemény, és mi is meg tudjunk bocsátani másoknak, akár hetvenhétyszer is.

Könyörgünk hozzád a családokért, a gyermekekért, szülőkért, nagyszülőkért. Azokért, akik szeretetre és megértésre vágyakoznak. Add, hogy a szülőknek a sok gondoskodás és tennivaló mellett legyen elég idejük gyermekeikre, megérezhessék a családi otthon meghitt, meleg, békés hangulatát. Légy az árván maradtakkal, az egyedülálló szülőkkel, adj a házastársaknak egymás iránti hűség szívét. Kérünk, légy azokkal, akiknek élete veszélyben van, és oltalmazd meg őket.

Kérünk, vedd körül oltalmazó kezeddel azokat, akiket a magányosság és a kirekesztettség érzése nyomaszt. Irgalmas szeretetteddel éreztess velük, hogy te vagy védelmezőjük és őrzőjük. Légy a betegekkel, tekintis a szenvedőkre, biztasd és bátorítsd őket a te erőddel, és vigasztald őket szereteted melegével. Adj gyógyulást testnek és léleknek egyaránt.

Köszönjük, Urunk, hogy velünk vagy a gyász és az elmúlás pillanataiban is, amikor elhunyt szeretteinkre emlékezünk. Add meg nekünk, hogy soha ne feledkezzünk el hálát adni értük – azokért, akiknek köszönhetjük életünket, akik előttünk jártak, akik példát mutattak nekünk saját életükkel, akiknek oly sok mindent köszönhetünk. Kérünk, adj szívünkbe békességet, hogy elfogadjuk a te akaratodat, és bízunk a te bűnbocsátó kegyelmed ajándékában.

Mennyei Atyánk! Köszönjük neked, hogy Jézus Krisztust feltámasztottad a halálból, hogy legyőzze a bűn és a halál erejét. Add, hogy életünkben őt kövessük, benne bízunk, és általa éljünk. Hallgass meg könyörgésünket a mi Urunkért, Jézus Krisztusért. Ámen.

SEMPER REFORMANDA

„Mivel pedig mi mindannyian naponként körül vagyunk véve mindenféle veszedelemmel, s végül meg kell halnunk, ezért az irgalmas Istennek szívünk mélyéből és alázatosan hálát kell adnunk azért, hogy olyan kegyelemteljes jegyet adott nekünk, amellyel – ha hitünkkel ragaszkodunk hozzá – a halálon és minden veszedelmen átvezet, és magához Krisztushoz és az összes szentekhez von minket.”

► **Luther Márton:**

Krisztus valóságos szent testének sacramentumáról
(*Wiczián Dezső fordítása*)

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 22. VASÁRNAP – FIL 1,3–11

Az igazság gyümölcsei

Az őszi időszak életünk többretű metaforája. Szólhat éppen úgy az elmúlásról, mint a felkészülésről. Van, akit a színek kavalkádja az élet sokszínűségére emlékeztet, van, akit a borongós idő búskomorságba dönt. Ebből most csak egyre figyeljünk: sok-sok gyümölcs ekkor érik be.

Az apostol szavai a 11. versben arra figyelmeztetnek bennünket, hogy a keresztyén ember életében is elérkezik a gyümölcstermés ideje. Ahogy a természetben roskadásig hozhat termést a fa, ugyanúgy a lelki életben sem lehetünk terméketlenek.

Valaki elkezdte. Hogyan juthatunk el a lelki termőképesség állapotába? Talán saját intellektuális képességünk segíthet hozzá? Vagy érzelmi intelligenciánk a gyümölcstermés záloga? Ezek mind fontosak lehetnek a belső, új ember számára is, a kezdet azonban nem itt keresendő. *Volt, aki elkezdte bennünk a munkát* (6. vers). Másképp fogalmazva: valaki elkezdett velünk foglalkozni.

Emberi fejlődésünk szempontjából sem közömbös, hogy ki és mennyit foglalkozik velünk. Ennek áldása vagy hiánya egy életen keresztül elkísér minket. Ezeket túl azonban felismerhetjük: születésünkkel, keresztiségünkkel, Szent Lelke segítségével Isten elkezdte bennünk a jót. Ennek következménye, gyümölcse minden az életünkben.

Ugyanakkor hihetetlen szabadságot is jelent annak felismerése, hogy velem foglalkozik az Isten. Nemcsak magamnak kell megke-rensnem a belső utakat, a fejlődés irányait, hanem ő „szocializál” a szeretet erejével.

Meggazdagít a szeretetben. Az elkezdett jó munka mellett *Isten a szeretetben is meg tud gazdagítani*. Ez a meggazdagodás a felismerésben és fogékonyságban mutatkozik meg. Rendkívül tanulságos, hogy az apostol a mi fogalmaink szerint össze nem illő szavakat használ. A szeretethez mi nem a felismerést és a fogékonyságot társítanánk. Ezek az értelmi képesség számára lekött fogalmak.

Ez a szóhasználat figyelmeztet bennünket arra, hogy a bibliai látásmód nem választja el egymástól az értelmi, érzelmi képességeinket, hanem szerves egységben látja emberségünket. A szeretetnek is szüksége van felismerésekre, értelmi reflexiókra, fogékonyságra. *Az értelem nélküli szeretet értelmetlen lehet, a szeretet nélküli értelem pedig pusztító erővé válik*. Ezért van szükségünk arra, hogy maga Isten gazdagítson meg minket ebben a szeretetben. Különbözn könnyen járunk úgy, mint *Lázár Ervin* meséjének egyik szereplője, Dömdödöm.

„Dömdödöm egyszer nagyon megszeretett valakit. Igen megőrült, te is tudod, mennyire megőrült az ember annak, ha megszeret valakit. El is indult Dömdödöm, hogy majd odaáll az elé a valaki elé, és azt mondja: szeretlek. Igen ám, de útközben látott két asszonyt. Éppen azt mondta az egyik a másiknak: »Én igazán szeretem magukat, de ha még egyszer átjön a tyúkjuk a kertembe!...« Mi az, hogy »de ha még egyszer« – gondolkodott Dömdödöm –, akkor már nem fogja szeretni? Aztán jobban odanézett, s akkor ismerte meg a két asszonyt. Világéletükben gyűlölték egymást.

»Ejha!« – mondta Dömdödöm, és odaért a templomterre. Ott éppen egy zsinóros zekés poroszló püfölt egy ron-

gyos gyereket. »Én szeretem az embereket – ordította a poroszló, és zitty! a somfa pálcával –, de azt nem tűrhetem...« – óbégatta a poroszló, és zitty! a somfa pálcával. »Már megint ez a szó, már megint ez a szeretni szó!« – mormogott Dömdödöm, és elgáncsolta a porozlót, s amíg ökelme fel-tápázkodott, ő is meg a rongyos gyerek is kerekelt oldott. S úgy futás közben fülébe jut egy beszélgetésszál. Egy fiú éppen azt mondja a másiknak: »Én a világon a legjobban a pírított tők-magot szeretem.«

Erre már igazán elkeseredett Dömdödöm, de ez nem volt elég, mert akkor meghallotta, ahogy a ligetben egy lány azt mondja egy fiúnak: »Én igazán szeretlek.« »Mi az, hogy igazán?!« – háborgott magában Dömdödöm. – Akkor talán olyan is van, hogy nem igazán? Ha nem igazán, akkor az már nem is szeretet. S ha szereti, akkor miért kell hozzá az az igazán? Vagy szeret valakit az ember, vagy sem.«

S akkor elgondolkozott ezen a *szeretni* szón. Mit is jelent igazából? Mit jelentett annak az asszonynak a szájából? Mit a porozlóéból? Mit a tők-magevő fiúéból, és mit a ligetbeli lányéból? Mit? De már akkor oda is ért ahhoz, akit megszeretett. Megállt előtte, rápillantott, és azt mondta: »Dömdödöm.«

Azóta se hajlandó mást mondani, csak ennyit, hogy dömdödöm.” (Lázár Ervin: *A négyzögletű kerek erdő. Bemutatkozunk.*)

Keresztül a tengeren. A következő fontos lépés ezen az úton a *véleményalkotás képessége és felelőssége*. A 10. vers szerint az apostol azért imádkozik, hogy a filippibeli keresztyének megítélhessék, mi a helyes. Sem az el-

A VASÁRNAP IGÉJE

ső évszázadban, sem a reformáció idején, sem napjainkban nem könnyű jelenségeket megvizsgálni, mérlegelni, majd azt követően véleményt mondani. A lustaság, az előítélet, a felgyorsult élet mind-mind ellentmond ennek. A felszínes benyomás után a gyors reagálás, ügyes kommunikáció sokkal hatékonyabb fegyvernek tűnik.

Pál itt azt a szót használja, amelynek van egy olyan jelentése is, hogy valaki keresztülmegy a tengeren hajóval. Ez szükséges ahhoz, hogy meg tudjuk ítélni, mi a helyes. Keresztyénként is gyakran esünk a felszínes ítélezés kísértésébe. A gyümölcs érésehez hosszú folyamatra van szükség. Az igazság gyümölcse is így érlelődhet bennünk.

Az igazság gyümölcse úgy válhat zamatosná, ha az isteni napfény mellett ott van a *hála*. Pál hálás a gyülekezet hitéért, segítőkészségéért. Isten szabaddítására adott válasz – a hála – adhat jó ízt életünknek ideig- és örökkévaló értelemben.

■ LABORCZI GÉZA

Imádkozunk! Szerető mennyei Atyánk! Köszönjük, hogy te foglalkozol velünk, mint szülő a gyermekével, mint tanár a tanítványával, mint mester a segédjével. Köszönjük, hogy ezzel is formálni, téríteni akarsz bennünket. Te gazdagíts meg a szeretetben, mert a mi emberi szeretetünk csak megnémit bennünket. Te segíts a helyes véleményalkotásra, mert magunktól csak Káin-bélyegeket ragasztunk egymás homlokára. Te adj nekünk hálás szívét is, és így tedd életünket alkalmasá arra, hogy teremjük az igazság gyümölcseit. Ámen.

Reformáció

► **Idén a Szentháromság ünnepe utáni 22. vasárnap november 1-jére, mindenszentekre esik, azonban evangélikus egyházunkban még kiemelkedőbb ünnep október 31., a reformáció emléknapja. A kettőt Luther Márton (1483–1546) és társai kapcsolják össze, mai három énekünkkel rájuk emlékezünk.**

Keletkezése alapján első énekünk, a *Lásd meg a mennyből, Úristen* szövegét (EÉ 257) 1523 végén vagy 1524 elején írta Luther. Ekkor latin miséjéhez (*Formula missae*, 1523) hét zoltárt dolgozott fel német nyelven, ebből az *Ach Gott, vom Himmel sieh darein – Salvum me fac* (EG 273) szabad zoltárparafraízis. A reformátor a 12. zoltár (műfaja alapján panasz- és bizalomzoltár) kilenc versét hat versszakba foglalta, és saját gondolataival egészítette ki.

A szöveg 1524-ben egyszere három énekeskönyvben is megjelent, ám közülük csak az *erfurti Enchiridionban* szerepel ezzel a dallammal. A hétsoros (a8, b7, a8, b7, c8, c8, b7), Bar formájú (AAB) fríg dallam megalkotásában Luther egy reformáció előtti világi dal (*Begirlich in dem hertzen min*, 1410) ösztönözte.

Az ének magyarul először *Huszár Gál* (1512–1575) 1560–61-es énekeskönyvében *O Ur Isten tekents hozzánk* kezdettel jelent meg, s sokáig hozzátoldott két verssel énekeltek. Az ének ma ismert magyar fordítása *Vietórisz József* (1868–1954) tollából származik, először az 1955-ben kiadott *Keresztyén (Dunántúli) énekeskönyv* Új részében jelent meg (Dt 745). Mostani, 1982-ben megjelent énekeskönyvünk *Vietórisz fordításának* hat versszakából csupán hármát közöl.

lomban sem ritka a korálból idézni hol evangélikus, hol német nemzeti felhanggal (*Ernst Moritz Arndt, Louise Otto-Peters*).

Második énekünk, a *Tarts meg, Urunk, szent igédben* (EÉ 255) szövege – németül *Erhalt uns, Herr, bei seinem Wort* (EG 193) – ugyancsak Luthertől származik. A reformátor a korál 1541-ben, Buda elestének évében írta, eredetileg gyermekdalnak szánta, mivel az elkeseredett, megfélemlített keresztyénség utolsó bizodalma az ártatlan gyermekek imája volt („Ein Kinderlied, zu singen wider die zween Ertzeinde Christi und seiner heiligen Kirchen, den Papst und Türcken”).

Luther már egy 1529-es írásában említette, hogy legfőbb ellenségének a pápát és a törököket tekinti. Itt meg is énekelte (az eredeti második sor: „und steur des Papsts und Türcken mord”), s ezzel harcias hangot kölcsönözött a korálnak. A reformáció-ellenreformáció során számtalan protestáns, katolikus, sőt világi átszövegezést ért meg az egyszerű – a8, a8, b8, b8 – strófaformájú ének. Johann Sebastian Bach kantatájában (BWV 126) a vitatott második sor a belső és végső ellenségre, azaz a halálra vonatkozik.

A korál dallamát is Luther írta egy ambrozian adventi-karácsonyi himnusz, a *Veni redemptor gentium* nyomán, amelyből egyébként a *Jöjj, népek Megváltóját* (EÉ 131) fordította és formálta énekké.

Az ének magyarra fordításakor Huszár Gál a három versszakot hatra bővítette (*Atya Isten, tarts meg minket*), s így élt egészen a ma ismert – az 1955-ös *Dunántúli énekeskönyvben* megjelent – fordításig (*Türmezei Erzsébet* [1912–2000]; Dt 747).

CANTATE

Az *Ó, maradj velünk, Krisztusunk* (EÉ 259) a *Tarts meg, Urunk* dalmára íródott. Német eredetijét, az *Ach bleib bei uns, Herr Jesu Christ* (EG 246) kezdetű, kilenc versszakos korált *Nicolaus Selnecker* (1530–1592) írta Lk 24,29 alapján, amely szerint az emmausi tanítványok kérélték Urunkat, töltsé az éjszakát is velük.

Selnecker már tizenkét évesen organista lett Nürnbergben, majd *Philipp Melancthon*nál (1497–1560) tanult teológiát Wittenbergben. Neve leginkább az 1577-ben aláírt, az *Ágostai hitvallást* elismerő úgynevezett egységesítési szabály (Konkordienformel) előkészítése miatt ismert, amely végleg lezárta a protestánsok közti nézeteltéréseket.

Az 1911-es *Dunántúli énekeskönyvben* Payr Sándor (1861–1938) *Maradj velünk, mi Krisztusunk* (Dt 255) fordítását találjuk; Payr nem a régi magyar szövegek alapjául szolgáló három verset fordította le, hanem a teljes éneket. A ma ismert hat versszakos ének Payr fordításának *Bodrog Miklós* lelkész és pszichológus (1929–2009) általi átdolgozása.

A reformáció ünnepén kérjük mennyei Atyánkat, hogy az ellenségeskedések, pártoskodások helyett az ő közelében maradjunk, és az emmausi tanítványokkal együtt mondhatjuk: „*Maradj velünk, mert esteledik, a nap is lehanyatlott már!*” (Lk 24,29)

■ HALÁSZ-TÁBORSZKY GYÖRGYI

Határátlépő ünnep

Templomszentelés és missziói nap Mezőtúron

▶ Több mezsgyét is átlépett a mezőtúri evangélikus gyülekezet október 24-én. Egyrészt a kis egyházközség nagyszabású pályázat útján teljesen felújított templomát szentelte újra Gáncs Péter, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke. Másrészt az egyházkerület irodavezetője, Jóné Jutasi Angelika világvallásokat bemutató interaktív kiállításon és indiai missziói szolgálatáról szóló előadásán tágitotta a keresztény (és európai) látóhatárt...

A SZERZŐ FELVÉTELE

Zsúfolóság megtelt a Mezőtúri Evangélikus Egyházközség közel kilencvenéves temploma, a pötszékekre és -padokra is szükség mutatkozott az ünnepi alkalmon. A többségében református város kicsiny lutheránus közössége történetének legnagyobb beruházását valósította meg idén nyáron. A *Turisztikai szolgáltatások és attrakciók fejlesztése* elnevezésű európai uniós pályázaton a *Reformációi emlékutak-zarándokutak* program 393 millió forintot ösztönözött meg, amely Jézus követéséhez, a keresztény életéhez szükséges: az izzószál a Szentírást, a foglalat az embert, az elektromos hálózat pedig Isten Szentlelkét jelképezi. A három összetevővel gyullad ki a világosságot adó, melegítő fény, általuk továbbítható, terjeszthető az evangélium.

A háladó istentiszteleten a Kelet-békési Egyházmegye esperese, Kondor Péter mondott nyitóimát, és olvasta fel a templomszentelés ünnepének evangéliumát (Lk 19,1–10), majd az epistolaige (Jel 21,1–7) hangzott el Fülöp Mónikától, a Mezőtúri és a Gyomai Evangélikus Egyházközség beosztott lelkészétől.

A templom és a misszió között volt párhuzamot Gáncs Péter elnök-püspök

ApCsel 8,26–35 alapján tartott prédikációjában. A mozdulatlan, biztonságot adó szakrális tér és a mozgásban lévő, bizonytalan szolgálat a határátlépés nagy kérdéseit veti fel, a „lelki akadálymentesítés” elvont és konkrét határok sokaságára vonatkozik. Ezeket az igében szereplő Fülöpnek, az első misszionáriusnak is át kellett lépnie.

Egyházunk lelkészi vezetője a zsebéből előhúzott hagyományos villanykörtevel érzékeltette azt a három összetevőt, amely Jézus követéséhez, a keresztény életéhez szükséges: az izzószál a Szentírást, a foglalat az embert, az elektromos hálózat pedig Isten Szentlelkét jelképezi. A három összetevővel gyullad ki a világosságot adó, melegítő fény, általuk továbbítható, terjeszthető az evangélium.

A templom újrászentelése után Gáncs Péter a Kelet-békési Egyházmegye számos – közöttük több, korábban Mezőtúron szolgáló – lelképásztorával, valamint Lázár Zsolttal, a Nyugat-békési Egyházmegye esperesével énekelte együtt a *Confirmit*.

Az istentisztelet után Juhász Sándorné, a mezőtúri evangélikus gyülekezet

felügyelője nyitotta meg a közgyűlést, majd Fülöp Mónika ismertette a templom és a parókia felújításának részleteit. Elvégezték a Kovács István építész tervei alapján eklektikus stílusban épült templom teljes körű szigetelését és festését, kicserélték a tetőszerkezet lécezetét és cserepeit, valamint az ablakokat. A templom csillárainak cseréjét és a parókia parkettázásának egy részét gyülekezeti támogatásból valósították meg. Napkollektorokat szereltek fel, és mozgáskorlátozottak számára is használható mosdót alakítottak ki. A külső megújulás mellett a lelki tartalom, a vonzó programok megújítását is hangsúlyozta a beosztott lelkész.

A beszámoló után Kondor Péter, majd Herczeg Zsolt, Mezőtúr polgármestere; Mihalina László, a mezőtúri református gyülekezet lelkésze; Ratkay Dorottya, a gyomai evangélikus gyülekezet felügyelője és Nobik Erzsébet, a szarvas-ótemplomi gyülekezet nyugalmazott lelkésze mondta el köszöntőbeszédét.

A szeretetvendégség után Jóné Jutasi Angelika *Kulturák találkozása – missziói lehetőségek* címmel tartotta meg előadását. A világvallásokat egy-egy „átvedlett” gyülekezeti tag segítségével mutatta be: a zsidók, a muszlimok, a hinduk és a buddhisták jellegzetes viseletében olvasták fel az általuk megjelenített vallás fő hittételeit.

A misszió nem térítés, hanem küldetés – hangsúlyozta az angol–hittan szakos tanárnő, aki férjével három évig Dél-Indiában végzett missziós szolgálatot. A keresztény gyökerű Kodakanal Nemzetközi Iskola) diákjait a világvallásokról oktatta, míg férje, András klarinétot tanított. A misszionárius-tanárnap tapasztalatai szerint az indiai társadalom kitaszítottjai között rejlik a legnagyobb missziói lehetőség: az özvegyek és a dravidák (kaszon kívüliek) körében. Diavetítéssel és személyes történetekkel mutatta be India északkeleti, egyetlen keresztény többségű tartományát, Mizoramot, valamint ismertette az Interserve nemzetközi missziós szervezetnek és a Wycliffe Bibliafordítók Egyesületének a tevékenységét is.

■ WALKÓ ÁDÁM

Isten kétezer éves munkája

Ökumenikus reformációi istentisztelet

▶ A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) elnökségének kilenc évvel ezelőtt hozott döntése értelmében minden esztendőben más-más protestáns hajlékban kerül sor az október 31-ét megelőző vasárnap délutánján az országos reformációi istentiszteletre. Az úrvacsorás ünnepi alkalomnak múlt vasárnap a balatonalmádi református templom adott otthont, ahol Gáncs Péter, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke hirdette Isten igéjét.

A MEÖT elnöki tisztét is betöltő helyi lelképásztor, Steinbach József, a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke a *Hegyi beszéd* mondataival (Mt 5,14–16) köszöntötte az ökumenikus alkalomra egybegyűlteket. Megemlékezett a reformátor ösökről és az evangélium terjesztőiről, akik a testvéri szeretet ezerféle eszközével segítették Isten kegyelmének kiadását.

A reformációi istentiszteleten Luther Márton himnusza zengett fel kezdőénekként. A bűnvallás liturgiájában Kecser István lelkész, a Magyar Pünkös-

„A reformáció nem egy nap, nem is ötszáz év, hanem Isten kétezer éves munkája az ő népében, az emberi szívekben és közösségekben” – hangsúlyozta Gáncs Péter ApCsel 8,26–36 alapján tartott prédikációjában. Az etióp kincstárnoknak Fülöp ugyanúgy Jézus Krisztusból kiindulva, a Szentlélek segítségével magyarázta Ézsaiás próféta sorait, ahogy Luther is a Bibliát tanulmányozva jutott el a felismerésre, hogy egyedül Krisztus által lehetséges az örök élet. Nem a Szentírás azonban a lényeg, a ke-

A SZERZŐ FELVÉTELE

di Egyház főtítkára olvasta fel a *Tízparancsolatot*, dr. Fischl Vilmos evangélikus lelkész, a MEÖT főtítkára mondta a gyülekezettel együtt a bűnbánó sorokat, a feloldozást Gáncs Péter hirdette. A lelkő első igéje (Ézs 62,6–7.10–12) Papp Jánostól, a Magyarországi Baptista Egyház elnökétől, a reformáció ünnepének evangéliuma (Mt 5,2–11) pedig Vigh Bencétől, a Magyarországi Metodista Egyház kaposvári beosztott lelkészétől hangzott el.

reszténység nem a könyv vallása, hanem a Szentlélek közvetítette helyes ismeret, a testté lett Igéje – szögezte le az elnök-püspök.

A közbenjáró imádsággal Vigh Benccé, Kecser István és Papp János fohászott a Teremtőhöz. Az úrvacsorai közösség, illetve dr. Fischl Vilmos háladó imája után az egyházak jelen lévő képviselői áldással bocsátották útjára az ünnepi alkalomra összegyűlt ökumenikus gyülekezetet. ■ W. Á.

Jó hír a temetői csendben

Nagyon szeretem a novemberi temetőket. Szeretteik sírjait rendbe tesszik a hozzátartozók, virágokat helyeznek rájuk, gyertyákat és mécseseket gyújtanak felettük. A virágok, a pislogó lánggal égő gyertyák és mécsesek a szeretetről, az élő kapcsolatokról, de az emlékezőkről is beszélnek. Nem értem azokat, akik ebben is csak a rosszat látják, és ilyenkor azon keseregnek, hogy máskor bezzeg... Jó, hogy van egy nap, illetve időszak, amikor a társadalom szélesebb rétegeinek figyelmé odafordul halottai, felmenői és az emberek számára kikerülhetetlen elmulás kérdése felé is.

Első szolgálati helyemen, Tordason és Gyúron nagyon szép gyakorlatot örököltem. November 1-jén, sötétedés után mindkét temetőben temetői istentiszteletet tartottunk. Először nagyon furcsa volt ez a templomi védettség kívüli alkalom. Őszintén bevallom, hogy a temetések számomra soha nem voltak könnyű szolgálatok. A lelkész is ember, akit akkor is megérint a gyászoló fájdalom és vesztesége, ha egyébként a temetésen is evangéliumot hirdethet, és a halál felett győztes Krisztusról tehet bizonyosságot.

Nem tudok eléggé hálás lenni János evangélistának, aki Lázár feltámasztásának történetében feljegyezte a Bibliában Jn 11,35 alatt található

rövidke mondatot, amely így szól: „Jézus könnyekre fakadt.”

Miért sírt Jézus a betániai temetőben? Hiszen előtte már arról beszélt Mártnak, hogy „feltámad a testvéred”. Miért sírt az a Jézus, aki ebben a beszélgetésben már korábban kijelentette, hogy „én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbenem, ha meghal is, él”? Miért sírt az a Jézus, aki nálunk sokkal jobban tudta nemcsak azt, hogy mi fog történni, de azt is, hogy nem a halálé az utolsó szó?

Mert tényleg emberré lett, és az emberi érzések őt is hatalmukba kerítették. Amikor Mária könnyeit látta, akkor János evangélista feljegyzése szerint „megrendült a lelkében és háborgott”. Nem értek egyet azokkal, akik ezt azzal magyarázzák, hogy Jézus az emberek hitetlensége és rövidlátása miatt háborgott volna a lelkében. Nem hiszem, hogy ez esetben Jézus elment volna a Golgotáig.

Ebben az evangéliumi jelenetben meggyőződésem szerint éppen az domborodik ki, hogy Jézus mennyire empatikus ember volt, és mennyire rá tudott hangolódni a gyászolóra. Fájdalmuk fájdalmat ébresztett benne is! Aztán amikor a sírhoz vezették, belőle is feltörték a könnyek. Gyászolóvá tudott válni. Lázár barátja lepecsételt sírja előtt nem a mindennek felett állók hideg érzelmentes-

ségével konstataulta a látottakat, hanem a legmélyebb és legszemélyesebb emberi érzések törtek fel belőle. Az arra járó zsidók ezt így kommentálták: „Íme, mennyire szerette.”

Fontos összefüggést láttak meg a könnyeiben. A betániai történet folytatása jel volt, amely előremutatott a nagypénteki és húsvéti történésekre is. Fontos felfedezni, hogy a szeretet erői mozgatták és mozgatták a jézusi történeteket.

A temető nehéz hely. Odamenni még az evangéliumot ismerve is nehéz, hát még anélkül! Sokszoros tapasztalatból tudom, hogy Jézus húsvéti győzelmét ismerve sem könnyű ott megszólalni, mert a halál, az elmulás, a gyász, az emberi kapcsolatok elszakadása itt a földi életben senkinek nem viselhető el könnyen, még a „hivatásos hívőknek”, a lelkészeknek sem.

Itt térek vissza a november 1-jei temetői istentiszteletekre. Emlékeimben a legmeghittebb egyházi alkalmakként emlékszem rájuk. Utólag értettem meg, hogy mi teremtette meg a különleges atmoszférát. A temetői istentiszteletek olyan ritka alkalmak voltak, amikor nem a friss gyász és a fájó veszteség hozta össze az embereket.

A gyülekezet belső magja énekeskönyvekkel és zseblámpával felszerelve várt a megbeszélthelyen. A temetőben szerettek sírjait rendez-

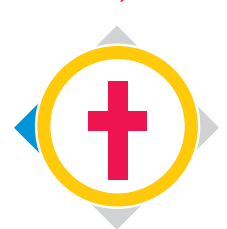
gető emberek közül sokan közelebb húzódtak, és sokan aktívan be is kapcsolódtak, mások távolabbról, a sötétbe burkolózva, diszkrétan követték az énekeket, hallgatták a prédikációt és az imádságokat.

Igazi missziói alkalmak voltak ezek, ahol egyetlen érdeklődőt sem akadályoztak a nehezen lenyomható kilincsek, a sokaknak túl magas templomküszöbök és a nem mindig bátorító testvéri tekintetek sem. Megfigyelhető volt, hogy milyen sokan várták ezeket a különleges alkalmakat, és talán nem véletlenül az istentiszteletek időszakában volt a legforgalmasabb a temető.

Jó, hogy van az esztendőnek egy ilyen időszaka, amikor az elmulás fontos kérdése reflektorfénybe kerül. Mi, evangélikusok, a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára készülve felfedezhetjük azt az összefüggést is, hogy Isten fél évezrede a középkori egyház megújítását is egy ilyen temetőjárás időszakhoz kapcsolódóan indította el.

Luther 95 tétele azért került ki a wittenbergi vártemplom ajtajára, mert a halottakra emlékező és nekik szertehető segíteni akaró embereknek próbált fontos tanácsával útmutatást adni egy érték felelősséget érző szerzetes. A búcsúcédulák teológiai kritikájával Luther a félreérthető és hamis megoldás helyett az igazira mu-

ÉGTÁJOLÓ

tattott rá. Pénzen nem lehet megvenni a bűnbocsánatot sem magunknak, sem az előrementeknek. Mégsem vagyunk reménytelen helyzetben, mert amit sem aranyért, sem ezüstért, sem mai valutáért megvenni nem lehet, azt Isten Jézus Krisztus értünk vállalt keresztaláláért, az ő szeretetéért ajándékba kínálja nekünk!

A halottakra emlékezőknek, az elmulással szembenézőknek, a halál könnyörtelensége miatt kétségbeesőknek mondjuk el a Krisztus együttérzéséből, szeretetéből és győzelméből fakadó jó hírt!

Szemerei János püspök Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület

Elsőként kerültünk sorra

► Az Országgyűlés kulturális bizottságának elnöke, **Dúró Dóra** (Jobbik) megkereste **Gáncs Pétert**, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspökét, hogy személyes találkozó keretében ismerkedjen meg egyházunk oktató-nevelő, valamint kulturális tevékenységével, intézményi hátterével. Az október 22-én a Déli Egyházkerület püspöki hivatalában tartott tárgyalás egy látogatássorozat első állomása volt: a bizottsági elnök valamennyi magyarországi keresztény egyház vezetőjével tapasztalatot kíván cserélni.

A zárt ajtók mögött zajlott megbeszélésen **Gáncs Péter** elnök-püspök mellett **Varga Márta**, egyházunk országos irodája oktatási osztályának vezetője és **dr. Harmati Béla László**, az Evangélikus Országos Múzeum igazgatója adott átfogó tájékoztatást az evangélikus egyház oktatási és kulturális területén végzett szolgálatairól. **Dúró Dóra** a találkozóra annak a **Szávay László** elnöki kabinetfőnöknek a kíséretében érkezett, aki – nem mellesleg – egyházunk hittudományi egyetemén végzett.

A közel egyórás eszmecsere után **Gáncs Péter** püspök előremutatónak és kölcsönösen informatívnak nevezte a tárgyalást.

Lapunk kérésére **Dúró Dóra** így értékelte a találkozót:

– Nagyon nagy szeretettel érkeztem a Magyarországi Evangélikus Egyház lelkes vezetőjéhez, aki hasonló szeretettel fogadott, amiért nagyon hálás vagyok. A kulturális bizottságban betöltött elnöki tisztségéből adódó feladatomban érzem azt, hogy különös figyelmet

fordítsak a bizottság hatáskörébe tartozó területekre – oktatás, kultúra, sport, média –, és tapasztalatokat szerezzek az érintettektől, hogy milyen a helyzetük, s milyen változások tudnák előbbre vinni és hatékonyabbá tenni a kultúra és az oktatás kiteljesedését Magyarországon. Ezért kezdtem bele ebbe a látogatássorozatba, amelynek keretében a keresztény egyházak püspökeit keresem fel. A beszélgetés szakmai alapú volt, jó hangulatban telt, nagyon sok tapasztalattal gazdagodtam. Értékes információkhoz jutottam, amelyeket képviselői és bizottsági elnöki munkám során fogok tudni kamatoztatni.

Arra a kérdésre, hogy a kulturális bizottság milyen segítséget tud nyújtani az egyházaknak, az elnök asszony így válaszolt:

– A bizottság jogszabályi feladatai közé tartozik a törvényváltozások nyomán követése, illetve a törvények módosításai. A mai megbeszélésen is felmerültek jogszabályváltoztatási igények; a változtatások hatékonyabbá tudnák tenni az evangélikus egyház kulturális és oktatási intézményeinek működését. Elsőrendűen ebben tudunk segítségére lenni az egyháznak, másrészt elő tudjuk segíteni, hogy a minisztériumokkal történő egyeztetések felgyorsuljanak. Konkrét intézményekről, iskolákról is beszélünk **Gáncs Péter** elnök-püspök úrral, így például a nyíregyházi roma szakkollégiumról, valamint felvetődött az is, hogy egyes települések iskoláinak, óvodáinak átvételi szándékával kapcsolatban az evangélikus egyház a minisztériumoktól érdemi válaszokra vár. Nyitott vagyok a további tárgyalásokra, a rendszeres kapcsolattartásra.

■ STIFNER-KÖHÁTI DOROTTYA

Ökumenikus konferencia bencés monostorban

► **Krisztus-követés és hatalom** címmel rendezték meg idén október 17-én a hatodik bakonybéli ökumenikus konferenciát. Az eseményt, melynek a **Szent Maurícius** nevét viselő bencés monostor a házigazdája, évenkénti rendszerességgel szervezik. A találkozó célja az, hogy **Jézus különböző felekezetekben élő tanítványai együtt keressék a Krisztus-követés mai, hiteles útját.**

A nap a templomban tartott közös imádsággal indult, majd a résztvevők átvonultak a bakonybéli faluházba. **Halmos Ábel** OSB perjel köszöntőjét követően került sor a központi témát körüljáró előadásokra. **Dr. Zalatnay István**, az Erdélyi Gyülekezet lelkesze, a Pápai Református Teológiai Akadémia rektorhelyettese feltette a kérdést: keresztényen hitünk alapján mit helyes gondolunk a hatalomról – a magunkról és a másokérol? Rövid bibliai alapvetés után arról beszélt, hogy a keresztényiség feladata ma már nem a hatalomgyakorlásra vonatkozó etikai alapelvek meghirdetése, hanem azok számonkérése: önmagán és másokon is.

Az első korreferátumot **dr. Csepregi András**, a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium iskolalelkésze tartotta **Bonhoeffer kísérlete Krisztus követésére** címmel, tovább árnyalva az – adott esetben isten- és emberellenes – hatalomhoz való keresztény viszonyulás kérdését. **B. Gáspár Judit** pszichoanalitikus pedig saját tudományterülete szemszögéből szövegeket a hatalomvágyról és arról a kötele-

ségről, hogy a hatalmat megszelídítsük, és önmérséklettel gyakoroljuk.

Egészen aktuális és gyakorlati szinten szóltak hozzá a témához a **Fekete Ágnes**, a Kossuth rádió református félórájának szerkesztője által moderált kerekasztal résztvevői: **Várszegi Asztrik** pannonhalmi bencés főpát, **Szemerei János**, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke és **Köntös László**, a Dunántúli Református Egyházkerület főjegyzője. Az egyházi vezetők megosztották a hatalommal kapcsolatos személyes élményeiket és konfliktushelyzeteiket, illetve szót váltottak arról is, hogyan lehetne, kellene a hatalommal jól és helyesen élni.

A faluházban elköltött közös ebéd után a jelenlévők különböző műhelyfoglalkozások közül választhattak, amelyeken konkrét témák megbeszélésén keresztül, interaktív formában mélyíthették el a hatalom és a követés kérdéskörét. A nap ökumenikus vesperással zárult, amelyen **Szakács Gergely** pápai református lelkész hirdette isten igéjét.

■ AM

Lutherfeszt 2.

(S)örömmel vártak mindenkit

A SZERZŐ FELVÉTELE

► **Katharina von Bora**, azaz **Luther Márton** reformátor felesége állt a középpontban a második **Lutherfeszt**en, amelyet október 22–25. között rendeztek meg Balatonszárszón, az **Andorka Rudolf** Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthonban. A magyarherotelendi **Kapucinus** sörfőzde az idei fesztiválra saját sört készített, amely a **Frau Luther** nevet kapta.

Kovács Áron rákoskeresztúri lelkész, az alkalom lelki atyja és egyik szervezője október 22-én este, a nyitóünnep után a Prédikátornak (Préd 3,1–8) a rendelt időről való elmélkedését választotta textusként, és azt hangsúlyozta, hogy ragadjuk meg az Istenről rendelt pillanatok. Ezt megfogadva a résztvevők próbáltak valóban így tenni: közösséget építeni – kulturált sörfogyasztás mellett.

Október 23-án a reggeli áhítatot követően **Róth Zoltán** kézműves sörre-

hetet megköszölni, és a sörfőző receptje alapján egy különleges belga apát-sági sör készítése kezdődött el, amely kilenc hónap alatt érik nemes nedűvé. Délután **Leichter Lilla**, az Eötvös Loránd Tudományegyetem néprajz szakos hallgatója tartott előadást a sörfogyasztás magyarországi kezdeteiről és nyomairól. Este a Luther Kiadó által megjelentetett **Luther válogatott művei** sorozatból idézett **Miklós** né Székács Judit, a kiadó olvasószerkesz-

tője olyan érdekes részleteket, amelyek a **Luther** család mindennapjait, Luther és felesége kapcsolatát jellemezték.

Október 24-e volt a fesztiválnap, amelyre a szervezők plusz háromszáz embert vártak. A hatalmas forgatag a **Lajoskomáromi evangélikus zérfűvészenekar** szolgálatával vette kezdetét, majd **Benczúr László** építész, a fesztivál védnöke tartott köszöntőbeszédet.

Csörsz Rumén István énekmondó hangszereivel a reformáció énekeiből adott mérimért.

Bódi Emese Judit, az Evangélikus Hittudományi Egyetem előadója **Katharina von Bora**, az apáca, a feleség, a családanya és az üzletasszony című előadásával ragadta magával a közönséget, amely ezután a fesztivál sörével, annak alkotóival és a résztvevő más sörfőzdek mestereivel ismerkedhetett meg.

Ebéd után **Dékány Árpád Sixtus**, a Zirci Ciszterci Apátság főapátja a szerzetesekről és a sörfőzésről beszélt, majd zenei blokk következett: **Ferenczi György** és a **Rackajam** koncertezett. A sörről és az egyházak kapcsolatáról **Katona Csaba** történész referált, **Ami a lelket és a testet táplálja** címmel. A **Korál-sziget Electric** hangosra sikeredett koncertje után a **Blues Rádió Budapest** zárta a napot.

Vasárnap a végéig kitaratóknak ismét **Kovács Áron** lelkész hirdette Isten igéjét, és bocsátotta áldásával útra a résztvevőket.

■ HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA
Evangélikus.hu

Mit jelent a bölcs bibliaolvasás?

Könyvbemutató és előadás a Károli-egyetemen

► A **Hermeneutikai Füzetek** sorozat 36. részeként jelent meg **Richard S. Briggs** anglikán teológus **Bölcs bibliaolvasás** című kötete. A **Hermeneutikai Kutatóközpont Alapítvány** gondozásában napvilágot látott kiadványt a **Károli Gáspár Református Egyetemen (KRE)** a **Bibliaolvasás gyakorlata ma** címmel rendezett október 23-i konferencián mutatták be, amelyen a szerző is előadást tartott. **Richard S. Briggs** az angliai **Durhami Egyetemen** **Őszövetséget** ad elő, és a **biblikus tárgyak** oktatásának koordinátora.

„A szerző az olvasás alapvető kontextusaira irányítja a figyelmet: a történelmi, az irodalmi és a teológiai összefüggésekre, illetve a két szövegség közötti hermeneutikai kapcsolatra. Azt vizsgálja, hogy mindezek megismerése mennyiben segíti elő a Szentírás bölcs olvasásáról szóló gondolkodást” – fogalmazott **Fabiny Tibor** irodalomtörténész-professzor, evangélikus világi teológus (**képiünkön**) a **Bölcs bibliaolvasás** című kötet bemutatóján. A KRE egyetemi tanára hangsúlyozta: „A könyv célja, hogy a Biblia olvasásának kulcskérdéseit árnyalt, konstruktív és érthető módon anélkül tárgyalja, hogy ezzel a legfontosabb teológiai problémákat leegyszerűsítene.”

A szerzői szándék jelentősége

Fabiny Tibor meghívásának eleget téve a kötet szerzője személyesen is részt vett a budapesti könyvbemutatón, és a konferencia résztvevőinek előadást is tartott.

Kiemelte, hogy „a bibliai hermeneutika régóta kering a szerzői szándék megértése és az írott szöveg jelentésének kapcsolata körül”. Rámutatott továbbá, hogy „a bölcs olvasás számára elsőbbséget élvez az Isten iránti teológiai felelősségünk, az Isten által az írástudóktól elvárt olvasói élet”. A Szentírás isteni szerzőségével kapcsolatban az anglikán teológus **Karl Barth** teológiai megállapítását hangsúlyozta: „Isten beszéde egyben Isten cselekedete is.” Ennek alapján **Nicholas Wolterstorff** könyvét említve ki-

A SZERZŐ FELVÉTELE

emelte, hogy „a Szentírás olvasói olyasvalamivel szembesülnek a szövegben, amit a különböző elméletek szintjén egyszer »jelentésnek«, máskor »kommunikatív aktusnak« vagy éppen »témának« neveznek”.

A Szentírás szó szerinti értelmezése

„Nem kis kihívás megállapítani, hogy a Szentírás sokféle emberi hangja miként válik isteni beszédmóddá” – fogalmazott **Richard S. Briggs**. Előadásának második pontja a szövegre s azon belül is a „szó szerinti” jelentésre („literal sense”) vonatkozott. Hangsúlyozta, hogy bár a „szó szerinti” kifejezés a modern használatban negatívan cseng, vissza kell nyernünk az eredeti értelmét, s ebben már eddig is sokat segített az irodalomtudo-

mány. **Hans Frei**, az irodalom iránt is érdeklődő yale-i teológus mutatta ki, hogy a „szó szerinti jelentés” sajnálatosan az „ahogy megtörtént” irányába torzult el a 18. századtól kezdve, ennek következtében elveszítettük a bibliai „elbeszélés mód” („narratíva”) érzékelésének képességét.

Briggs különbséget tett a „faktuális szó szerinti” és az „irodalmi szó szerinti” jelentés között. Az előbbire példa, ha azt mondjuk, hogy valóban hétszer huszonnégy óra alatt teremtetete Isten a mennyet és a földet. Ezzel szemben az „irodalmi szó szerinti” jelentés – **Briggs** által is alkalmazott – felfogása figyelembe veszi az elbeszélés eredeti műfaját, és hagyja, hogy a szövegben rejlő, az olvasót is átalakító erő érvényesüljön.

A bölcs olvasás

„Mikor ismerjük fel azokat az erényeket, amelyekkel helyesen kezdjük el a Biblia olvasását?” – tette fel a kérdést a professzor, aki szerint a választ magában a Szentírásban találjuk meg. „A Bibliából megtanulhatom, hogy mit jelent az alázatosság iránti vágyakozás, ezért megpróbálok alázatos szívvel olvasni a Szentírást. Miközben ezt teszem, egyre inkább megvilágosodik előttem, hogy mit is jelent az alázatos élet...” – mutatott rá **Briggs**, hangsúlyozva, hogy a spirituális szempontokra való figyelés elengedhetetlen ahhoz, hogy az Írás szövegei megnyiljanak számunkra.

„A bölcs olvasást részben akkor érjük el, ha az olvasás közben változunk meg és formálódunk át” – fogalmazott a szerző. A Biblia bölcs olvasása talán azt jelenti – foglalta össze –, hogy úgy olvasunk, mint a vámszedő: készek vagyunk Isten megszólításának befogadására; nyitottak arra, hogy a szöveg vezessen bennünket oda, ahova akar; s olyan jellemek legyünk, akik régóta megmártóznak a szöveg tengerében.”

■ GALAMBOS ÁDÁM

Akadálymentessé tenni az evangéliumot

Beszélgetés a siketmisszióról

▶ A budapesti Deák téri templomban október 10-én zajlott országos evangelizációra meghívást kaptak siketek, halláskárosultak is. A jelnyelvi tolmácsolás mellett szekcióbeszélgetésre is sor került. Köszöntötte az egybegyűlteket Kovács Imre, a siketek gyülekezetének lelkésze, a testvérek pedig – sajátos jeleléssel – dicsőítő énekkel szolgáltak. A jelnyelvi tolmácsolást Bokros Andrea missziós munkatárs vállalta. Sokat segített a szervezésben Ponicsán Erzsébet rákospalotai evangélikus lelkész. Hármukat kérdeztem a siketmisszió múltjáról, jelenéről, a készülő bibliafordításról. (Szeverényi János)

Kovács Imre, a Kőszikla Siketek Baptista Gyülekezetének lelkésze – Milyen múltat tekinthet vissza a gyülekezet, és miként végzi szolgálatát?

– 2003-ban alakult a gyülekezetünk. Először csak néhányan kezdtünk a saját anyanyelvünkön, a jelnyelven istentiszteleteket tartani. Eközben meghívást kaptam egy nemzetközi alapítványtól, hogy vegyek részt egy teológiai és gyülekezetplántálási képzésben, melyet kifejezetten hallássérültek számára tartottak jelnyelven. Ezt az egyéves képzést – feleségemmel együtt – sikeresen elvégeztem.

A gyülekezet létszáma egyre nőtt. Folyamatosan támogatott minket – már a kezdetektől – a Magyarországi Baptista Egyház. Nekünk természetes volt ez a kötődés, hiszen feleségem édesapja baptista lelképásztor volt, és én is baptista családban nőttem fel. Tíz év alatt egyre szorosabb lett a kapcsolatunk az egyházzal. Nagy öröm volt számunkra látni, hogy a testvérek teljesen elfogadták siketközösségünket. Végül 2013-ban hivatalosan is tagja lettünk a baptista egyháznak.

Nagyon fontosnak tartom, hogy minket siketközösségként fogadtak be, és önálló gyülekezetben élünk, a saját anyanyelvünket, a jelnyelvet használva. Gyülekezeti életünk szer-tegázó: minden vasárnap istentiszteletet tartunk, péntekenként bibliaóránk van. Rendszeresen szolgálunk baptista gyülekezetekben szerte az országban, jó kapcsolatot tartunk fenn határon túli siketköz-ségekkel is. Két gyülekezeti fiatal a Baptista Teológiai Akadémia tanulója. Nagy öröm számomra, hogy látom: Isten az utánpótlásról is gondoskodik.

– Mik az örömei és nehézségei a gyülekezeti életnek, szolgálatnak?

– Örömeink és nehézségeink meg-egyeznek az egyházban levő bármelyik gyülekezetével. Örömeink, amikor újból és újból megtapasztaljuk, hogyan változik meg azoknak a sike-teknek az élete, akik megértve az evangélium üzenetét, elkötelezik magukat Jézus Krisztus mellett. Isten előtt mindannyian egyformák va-gyunk, az ő gyermekei. Törekszünk arra, hogy ez ne csak egyfajta jelmon-dat legyen, hanem a mindennapok gyakorlata.

Öröm számunkra, hogy igazi testvéri kapcsolatban vagyunk a hallók-kal. Minden hónapban egyszer kö-zös istentiszteletet tartunk a nekünk otthont adó Nap utcai gyüle-kezettel. Ezek az alkalmak siket és halló testvérek együtt szolgál-nak. Éppen ezért volt igazi öröm és megtiszteltetés számunkra, hogy meghívást kaptunk az evangélikus egyház országos evangelizációs alkalmára. Láttuk, éreztük és tapasztal-tuk a szeretetet, elfogadást és tiszte-letet. Krisztus Urunk parancsát lát-tam megvalósulni itt. Mert való-ban komolyan kell vennünk, hogy az emberek arról ismerik meg, hogy mi Jézus tanítványai vagyunk, ha szeret-jük egymást.

Bokros Andrea jelnyelvi tolmács, a Magyarországi Baptista Egyház Speciális Missziójának vezetője

– Hogyan lett jelnyelvi tolmács? Miből áll a szolgálata, munkája?

– Nem készültem tolmácpályára. Isten elhívása alapján kezdtem a siketek között a munkát, először annál a nemzetközi alapítványnál, ahol Kovács Imre és felesége is tanult. Egyre jobban bevonódtam a hallássérültek életébe. Tanulmányaimat igyekeztem úgy vége-zni, hogy amit megtanultam, az a formá-lódó siketközösséget is szolgálja. Ennek egyik állomása volt, hogy a tolmácské-pzőt is elvégeztem. 2011-től a baptista egyház munkatársa vagyok. A siketköz-

Bokros Andrea jelel. Mellette Ponicsán Erzsébet áll, bal szélen Kovács Imre

zösség életét, formálódását látva hívta életre egyházunk a speciális missziót, hogy akadálymentessé tegyünk az evan-géliumot mindenki számára.

– Készül egy bibliafordítás siketek szá-mára. Ők tudnak olvasni, miért van szükség egy ilyen Bibliára? Kik végzik a munkát, és mikorra várható a fordítás megjelenése?

– A bibliafordítás igénye a hívó sike-tek részéről merült fel. Folyamatosan szembesültek azzal, hogy a bibliai szö-veget, a fogalmakat írott formában na-gyon nehezen értik meg. Ahogy min-denki, ők is az anyanyelvüknek a hasz-nálatával jutnak el a legteljesebb meg-értéshez. Esetükben ez a jelnyelv.

A bibliafordítás a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa és a Magyar Bibliatársulat támogatásával zajlik siket és halló munkatársak együtt-működésével. Jelenleg Márk evangéli-umának fordításán dolgozunk. Terve-ink szerint a jövő évben elkészülünk.

Ponicsán Erzsébet rákospalotai evan-gélikus lelkész

– Milyen tapasztalatokat szerzett eddig a siketekkel kapcsolatban?

– Ötödéves teológus voltam, amikor ösztöndíjjal Németországban, Neuen-dettelsauban tanulhattam egy évig. Ki szerettem volna próbálni magam azo-kon a missziós helyeken, melyek a kinti egyetemmel összeköttetésben voltak, így a vakok és a siketek között is szolgálhattam.

Nürnbergben összeismerkedtem Jo-achim Klenk lelkésszel, aki akkor a ba-jor egyház siketmisszióért felelős ve-zetője volt. Az ő mentorsága alatt találko-zhattam a siketmisszió áldásos és egyben csodálatos munkájával. Irodát kaptam a központjukban és egy siket jelnyelvi tanárt, aki német jelnyelvet tanított nekem. Istentiszteleteken, családi láto-

gatásokon, gyülekezeti kiránduláso-kon is részt vehettem.

Nem szakadt meg a kapcsolatunk az ösztöndíjas évem letelte után sem: a lel-kész segítségével juthattam ki Tallinn-ba, majd Rómába, nemzetközi sike-tmissziós konferenciákra.

Igyekeztem itthon is elsajátítani a je-lelést, alapfokú jelnyelvi vizsgát tet-tem. A siketmissziót azóta is a szí-vemben hordozom, mióta Joachim-mal megismerkedtem.

Bokros Andreával egy Tamás-misé-n találkoztam, aztán lassan szinte mun-katársakká váltunk, nem egy olyan te-metésen szolgáltunk együtt, ahol a csa-lád valamelyik tagja siket volt. Ilyenkor, illetve a megemlékező istentiszteleten is szinkrontolmácsolni szokott.

A barátságunk és szolgálatunk egy-re erősebb és áldásos lett. Ennek ered-ményeként kértek fel, hogy képviseljem az evangélikusokat a jelnyelvi bibliafor-dító tanácsban. Szívesen elfogadtam a meghívást, részt vettem az előkészítő gyűléseken, mostanában pedig segítem a bibliafordítás munkálatait, amelyeket Andrea és Imre a munkatársaikkal együtt szívvel-lélekkel végeznek.

Ökumenikus siketimanapon is szol-gáltam ebben az évben, és már most együtt szervezzük a 2016. januári ima-napot.

– A rákospalotai gyülekezet több alkal-mat rendezett vakok, siketek számára.

– Bőjtben közösen készültünk fel a mozgássérült-passió „akadálymente-sítésére”. A siketek számára Bokros Andrea jeltolmácsolt, hogy „meghallják” a sorstársaik üzenetét a nagyhét üzenet-éről, a vak testvéreknek Bimbi Fruzsina audionarrációval mondta el a törté-neteket, Szluka Lidia vak énekművész-nő pedig orgonán kísérte saját énekét.

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségének tolmácsképzésében val-lás és egyház szakirányon Bokros An-drea a szakoktató, így 2014-től a mi gyülekezetünk az egyik vizsgahelyszín.

November 8-án délelőtt tíz órakor Tóth Vivien vak evangélikus teológus-hallgató fog ígét hirdetni gyülekezetünk kistemplomában – Juhos utca 28. –, dél-után három órától pedig szeretetven-dégséget tartunk a Baptista harangze-nekar zenei és Durgonics Tamás igei szolgálatával.

– Milyen lehetőséget lát egyházunk-ban a siketmisszióra?

– Siketmisszió még nem működik egyházunkban, de Istenünk igéje szerint „ami lehetetlen az embereknek, az Isten-nek lehetséges” (Lk 18,27). Mennyei Atyánk oltalmaz, és esélyt sem ad arra, hogy átgondoljuk a felfoghatatlant, ha-nem egyszerűen csak bele kell simulni az ő akaratába, mert egy nyelvet beszél-ünk: a szeretet nyelvét, amely nem ismer határokat, nem ismer lehetetlent, nem ismer zárt ajkakat, mert a szeretet mindent megmozdít, megrezdít.

Áldott öröm van a szívemben, és nyugodt bizonyosságom abban, hogy Isten életet minden dologát és a siket-missziót is a kezében tartja.

Ki írja a történelmet?

Ludovít Štúr születésének bicentenáriuma

▶ Történelmet mindannyian tanultunk iskolai keretek között, történelem-könyvekből, történelemtanárok közreműködésével. A könyvek szerzői vajon honnan tudják, mi volt évszázadokkal vagy évezredekkel ezelőtt? Tanárainkat ki tanította meg arra, hogy mit tanítsanak? A kétszáz esz-tendeje, 1815. október 29-én született Ludovít Štúr emlékének szentelt, Ludovít Štúr – magyar tükörben című konferencián, szeptember 24-én a budapesti Szlovák Intézetben ezek a kérdések (is) felmerülhettek a fi-gyelmes hallgatóban.

■ KERTÉSZ BOTOND

Štúrról igen keveset tudunk mi, magya-rok, pedig ebben az országban született és működött (bár a mai határain kívül), és szlovák szomszédaink számára az egyik legismertebb és legmeghatáro-zóbb történelmi személyiség. Štúr te-remtette meg a mai szlovák irodalmi nyelvet, indította el az első szlovák nyelvű újságot, teremtette meg a mo-dern szlovák közéletet, és tette lehető-vé, hogy fokozatosan kialakuljon a szlovák politikai nemzet, amely már sa-ját államát is megalkotta. Trianon felől tekintve ez a magyarok számára igen tragikus és negatív történelmi folyamat, a szlovákoknak annál fontosabb és po-zitívabb.

Evangélikusok számára azért lehet fontos Ludovít Štúr személye, mert életműve döntő részét az egyház kere-tein belül hozta létre. Az evangélikusok között találta meg legjelesebb támoga-tóit, leglelkesebb követőit és legelszán-tabb ellenfeleit is. Az 1848 előtti szlovák nemzeti mozgalom – amelynek Štúr a legnagyobb hatású vezetője volt – szin-te teljes egészében az evangélikus egy-ház keretében bontakozott ki.

A bevezetőben említett kérdésre visszatérve: a történelem tényeit és összefüggéseit a történészek tárják fel, hiteles tárgyi bizonyítékok és dokumen-tumok kritikus feldolgozásával. Azon-ban nem tévedhetetlenek.

A budapesti konferencián Deák Ág-nesnek, a Szegedi Tudományegyetem Modernkori Magyar Történeti Tanszé-ke professzorának előadásából kiderült, hogy Štúrt nem tartották ügynöki meg-figyelés alatt 1849 után, az erről szóló történelmi emlékezet egy téves visszaem-lékezésen alapult. A hamis „tény” nem-zedékről nemzedékre öröklődött a történettudományban, a 21. század elejé-ig senki nem vette a fáradságot, hogy megvizsgálja igazságtartalmát.

Még egyet csavar a történeten az a tény, hogy ha valakit, akkor Štúrt jog-gal figyelhetne volna meg a bécsi titkos-rendőrség. A szlovák identitás megte-remtője ugyanis éppen ebben az idő-szakban fordult részlegesen szembe korábbi életművével, és fordította figyel-mét Oroszország felé, amelytől a szlá-vok felemelkedését és a romlott, önző, meghaladott nyugati világ megváltását várta – mindenekelőtt éppen a Habs-burg Birodalom szétbomlásztásával.

A történészek nemcsak feltárják, de magyarázni is próbálják a történelmet. Ehhez elméleti modelleket alkotnak. Egy ilyen biztosan ismer az idősebb korosztály: a marxista történetírás minden történelmi folyamatot az anyagi javakért folytatott osztály-harcból vezetett le.

Demmel József történész, az Orszá-gos Szlovák Önkormányzat Kutatóin-tézetének tudományos munkatársa előadásában egy 20. századi, történeti-antropológiai modell felhasználásával próbált magyarázatot adni arra, hogy Štúrnak és követőinek hogyan sikerült egy közös nyelv, vallás és identitás nél-küli etnikai csoportból nemzetet kövá-csolnia. Az egzotikus törzsek belső di-namikájának megfigyelésén alapuló modellel szinte jellegetően pontosan si-került megfeleltetni a szlovák nem-zetté válás lépéseit.

Lehet, hogy a történelmet szocioló-giai-matematikai képletek írják? Min-den bizonnyal nem így van, de a model-lek segíthetnek megérteni, hogy mi történt, és talán hozzájárulnak, hogy el-fogultságainkat levetve, új szempontból nézzünk egy-egy kérdésre.

Ludovít Štúr „legtöbbet hivatkozott és legkevésbé olvasott” műve az 1851-ben írt, *A szlovák és a jövő világa* című esszé. Mint említettem, ebben a műben azt fejtette ki, hogy a szlovákoknak Orosz-ország vezetésével kell egy új, jobb vi-lágrendet kialakítaniuk. *Matus László* történész, levéltári szakelőadó provo-katív előadásában azt vetette fel, hogy valójában ebből a műből kiindulva kell értelmezni Ludovít Štúr munkásságát, azaz a pánszláv gondolat volt az életmű vezérelve.

Az elmélet vitatható, de mindenkép-pen érdemes elgondolkodni azon, hogy nincsen egységes életmű, történeli hő-seink és antihőseink élete tele lehet olyan kitérőkkel, melyeket nehezen tudunk beilleszteni a kialakult képbe. *Luther* antijudaizmus, *Kossuth* magya-rostitási törekvései, majd a Duna menti népek együttműködését szorgalmazó terve vagy akár az ifjú cserkész, *Göncz Árpád* lelkesedése a trianoni békeszer-ződés revíziójáért mind olyan vonások, melyek nem illenek bele egy-egy idea-lizált arcképbe. Nem ártana gyakrabban felidézni a Szentírás hőseit: Mózes, Dávid király vagy Péter apostol botlá-sait, vétkeit, hogy történeli példaképe-inket is hibáikkal, tévedéseikkel együtt tudjuk tisztelni.

E sorok írója a konferencián az „evangélikus Štúr” arcképét kísérelte meg felvázolni. Ha csak kiragadott idézeteket nézünk, akkor szinte „min-den és mindennek az ellenkezője” ki-mutatható munkáiból. A liberalizmus, a konzervatív evangélikus teológia, a pravoszlávia iránti szimpátia és még alapvető lutheri gondolatok is megtalálhatók írásaiban. Bár nem lebecsülendők azok a szellemi hatások, melyek egyházában érték, nem szabad szem-elől téveszteniük, hogy Štúr számára a nemzet volt a legfontosabb, minde-nek felett álló érték.

Hova tegyük mi, mai magyarorszá-gi (szlovák, német és magyar felme-nőssel bíró) evangélikusok Ludovít Štúr arcképét? A szegényfalra, mert „hazaáruló” és „hitehagyott” volt? A dicsőségtáblára, az európai egység és a jó szomszédság jegyében elismerve nem hétköznapi szellemi-közéleti tel-jesítményét? Válasszuk a legegyszerűbb megoldást, és egyszerűen ássuk el mi-nél mélyebbre? Nem könnyű a válasz, mert Štúr nem egy írása nemzeti és fe-lekezeti identitáson alapuló legalapvetőbb érzékenységet sérti.

Bízom benne, hogy egyszer lesz bennünk akkora szeretet és türelem, hogy Štúr is megtalálja helyét Kárpát-medencei evangélikus panteonunk-ban. Ezt a munkát a Lélek végezheti el, a történészek meg továbbra is igyeke-zhetnek azon, hogy mind nagyobb em-pátiával, figyelemmel, alaposítással dol-gozzanak – nem a történelem, de a történeli tudat alakításán.

A szerző történész, az Evangélikus Országos Múzeum tudományos mun-katársa

Slovenská príloha

Stranu zostavila: HILDA GULÁČIOVÁ-FABUOVÁ

Evanjelium tvoje večné, Bože Spasiteľu, daj, nech beží rýchle, spešne, naplní zem celú, bo len v ňom je spása zeme, liek pre biedne ľudské plemá skrze pravú vieru. Amen. (Zj. sv. Jána 14, 6-7.)

„A videl som iného anjela letieť prostriedkom neba, ktorý mal evanjelium večné, aby ho zvestoval obyvateľom zeme a každému národu a pokoleniu a jazyku a ľudu; ten volal hlasom veľkým: Bojte sa Boha a vzdajte mu slávu, lebo prišla hodina súdu jeho a klaňajte sa tomu, ktorý učinil nebo i zem i more i pramene vód.“

Evanjelium Božie je evanjelium večné. Od večnosti a až na veky evanjelium je pre nás ľudí spasiteľné. Nič iného nám nemôže pomôcť ku spaseniu. Nič iného nás nevyslobodí z moci hriechu, smrti večnej a diablovej. Boh pred ustanovením sveta ustanovil skfz evanjelium nás spasiť a vykúpiť. A čo uzavrel vo svojej tajnej rade, to evanjelium, tú radostnú spasiteľnú vec potom oznamoval ľuďom dľa potreby na potešenie, aby si nezúfali v hriechoch a v iných biedach svojich. Hneď v raji evanjeliumom potešil pre hriech predesených prvých rodičov našich, keď povedal, že vzbudí semeno ženy, muža zo samej ženy bez muža, teda z panny pochodiaceho, ktorý bude bojovať proti hadovi-diablovej a ač sám bude na päte zranený (na kríž

pribitý) od semena hadovho, však tomu starému nepriateľovi potre hlavu a vyslobodí z jeho moči tých, ktorí budú v neho veriť. A potom čím ďalej, tým utešenejšie a slávnejšie veci oznamoval Boh ľuďom skfze svojich zvolených zvlášte skfze prorokov. Čo tí zvestovali z rozkazu Božieho o spasení, je všetko ozaj evanjelium, dobrá, milá, utešená zvesť a kázeň.

Apoštolom sám Syn Boží nič iného nenariadil, len kázať evanjelium po celom svete všetkým národom, každému stvoreniu. A oni po jeho rozkazu tak verne to konali, že osvedčovali: „A niet v žiadnom inom spasenia, lebo niet iného mena pod nebom, daného ľuďom, skrze ktoré by sme mohli byť spasení“. A apoštol Pavel píše Gal. 1, 8: „Ale i keby sme my, alebo anjel s neba kázal vám mimo toho, čo sme vám kázali, buď prekliaty!“

Len o evanjeliume vieme, že je ono moc Božia na spasenie každému veriacemu. (Rim 1, 16.) A to evanjelium záleží v zvestovaní, hlásaní toho, že Boh darmo, z čirej svojej milosti, bez všetkých zásluh a hodností ospravedľuje, hriechov sprostuje človeka a prijíma ho za svoje dieťa a dáva mu za dedičstvo večný život, ak uverí v Ježiša Krista, Syna Božieho a zotvrá

až do konca v tejto viere. To ozaj čisté evanjelium, rozkošná a utešená zvesť, kázeň. Takú kázeň počúvať je nad všetky hudby, rozkoše, sladkosti. Takou kázňou hriešnici zachvacovaní a vychvacovaní bývajú z moci hriechu a diabla a povstávajú k novému životu a na smrť predesení a zarmútení splesajú a poskočia radostne. Táto kázeň, totiž evanjelium, robí divy a zázraky medzi ľuďmi. Ono sa dokázalo divotvornou mocou Božou i v diele reformácie.

Veď len povážme, že Luther bol biedny, chatrný mních, podriadený svojim kláštorným predstaveným. A čo vykonal! Pohýbal celým známym svetom, mocnými sveta i samou mocou pápežskou, pred ktorou sa korili všetci páni, králi, čisári, kniežatá. A čím to vykonal? Čo bola tá moc? Len evanjelium, ktoré vyniesol znova na svetlo. Lebo v ten čas hlásalo sa všeličo iného, ľuďmi a diablom vymyslené bludné učenie, menovite učenie o spasiteľných skutkoch, zásluhách ľudských. Luther poukázal svetlom evanjelia na bludy a osvedčil v smysle evanjelia, že len milosť.

Božia a viera v Ježiša Krista, Syna Božieho môže spasiť hriešnika. Z toho povstal boj za pravú vieru a za pra-

vú cirkev. A my z daru milosti Božej máme tú vieru i cirkev pravú. Ako šťastní dedičia Lutherovej reformácie máme byť vďační Bohu a držať sa pevne a verne tejto viery a cirkvi a nehľadať spasenia nikde inde. Lebo veď len evanjelium je spasiteľné. A to evanjelium je večné. Ono jedine bude spomáhať hriešnikom až do konca sveta a do príchodu Pánovho k súdu. I súdiť bude Pán všetek svet, všetkých obyvateľov zeme, všetky národy, všetko stvorenie podľa evanjelia. Preto i anjel Boží pred samým tým príchodom Pánovým, aby ešte v poslednú hodinu ratoval aspoň niektorých hriešnikov na zemi, letiac prostriedkom neba, ponesie a hlásať bude to večné evanjelium a ním bude pobádať, aby sa ľudia báli Boha, klaňali sa Stvoriteľovi neba, zeme, mora, prameňov vód i všetkého ostatného stvorenia, aby im boli odpustené hriechy z milosti Božej pre Krista, ako zneje evanjelium.

Nech sa teda smeje z nás a nech sa i nám posmieva a protiví ten telesný, bujný Izmael preto, že my luteráni sme pozdejšie splodení, že sme neskoršie povstali a že sme chatrnejší na oko. Ale to nám ani on nemôže uprieť, že sme splodení slovom pravdy, slovom evanjelia Božieho večného,

podľa neho sa i menujeme evanjelikmi. Nech sa zlobí a nás zatracuje, že my ani, na svoje, ani na žiadnych svätých skutky, zásluhy nespolieham. My máme pevnejší základ spasenia, ktorý nepodvráti ani brány, moci pekelné. Náš základ je evanjelium večné, v ňom večná milosť Božia a večná zásluha Pána Ježiša Krista, ktorý bol za nás hriešnikov na kríž pribitý, na drevo vyvýšený, aby každý bol uzdravený, spasený, kto verí v neho a hľadá naňho s pevnou nádejou. My pri evanjeliume chceme zotrvať do konca, ním chceme žiť a v ňom umierať navzdor vztekom a útokom diabla a nástrojov jeho. Ináč nemôžeme. Boh nám v tom pomáha! Amen.

Bože všemohúci, divné veci vykonal rameno tvoje, pravica tvoja sa vyvýšila a zvelebila, keď si diabolským učením a ľudskými výmyslami zavedené ľudské pokolenie vytrhnuť znova z moci tmy a rozkázal si slnku spravodlivosti svätému a večnému evanjeliumu osvietiť a obživiť cirkev svoju. Ďakujeme ti a chválim, velebíme za to meno tvoje a prosíme, zachovávaj svoje čisté evanjelium nám i potomkom našim až do posledného dňa. Lebo my i súdení žiadame byť len podľa neho, bo vieme, že i v deň súdny len milosť tvoja a zásluha Krista, Syna tvojho nám pomôže. Amen

■ ENDRE LEHOCZKY

Martin Luther – Úryvky zo života služobníka Pána

Martin Luther sa narodil 10. nov. 1483 v Eisleben chudobným rodičom, ktorí mali osem detí. Trvrdá školská výchova spôsobovala bojzlivost detí. Už z detstva si Martin zachoval predstavu Krista ako prísného Sudcu. Martin bol usilovný, bystrý študent. Rád spieval, mal pekný altový hlas a často hrával na lutne. Na želanie svojho otca začal r. 1505 študovať právo, bol nadaným študentom. Keď koncom júna išiel navštíviť rodičov, zastihla ho v lese silná búrka. Luther v smrteľnej panike sa ocitol na kolenách a zvolal: „Pomôž, svätá Anna! Budem mníchom!“

Rozhodnutie stať sa právnikom naozaj zmenil a vsúpil do kláštora a stal sa augustínskym mníchom v Erfurte. V kláštore žil veľmi vo veľmi biednych podmienkach. V modlitbách sa obracal priamo na Pána Boha a Biblia sa mu už do konca života stala jedinou autoritou. Ticho a disciplína boli novým spôsobom jeho života. Voči sebe bol svedomitý a prísny. Umáral sa bdením, modlitbami, odriekaním, pôstmi a prácou. Uspokojenie a istotu však nenachádzal. Aj tu mladý Martin vynikal svojím nadaním a usilovnosťou. Pri štúdiu Písma Svätého sa v Lutherovi začali rodiť nové túžby po hlbšej viere k Otcovi.

Výštudoval teológiu a od r. 1508 sa stal profesorom a kazateľom na universite vo Wittenbergu. K filozofovaniu vo veriacich viery mal Luther kritický postoj. Bol presvedčený, že špekulovanie pochádza z pohanskej filozofie, nie zo slova Božieho, ktoré pôsobí dôveru v Krista. Rozšíril si poznanie o štúdiu biblických jazykov-nakoľko chcel preniknúť k pôvodnému textu Biblie. Používal latinský preklad Biblie, Vulgata.

V zime r. 1510 pracovne navštívil Rím. Splnili sa tak jeho osobné želania: ísť na generálnu spoveď, slúžiť omšu, navštíviť katakomby s hrobními mŕtvych martýrov. Tu vo všetkých veľkých kostoloch celebrou omše. Hoci bol Luther neskôr promován za doktora teológie a v r. 1512 sa stal profesorom na universite vo Wittenbergu, vo svojom duchovnom živote nenachádzal pokoj. Pred spravidlivým Bohom pociťoval strach. A cítil sa nehodný prijímať sviatosti.

Rozhodujúci reformačný zlomtkzv. zážitok vo veži-/vo veži Wittenbergskeho kláštora mal svoju vlastnú studovňu, ktorá mu zostala po celý život ako pracovňa/ nastal u Luthera pri čítaní verša z listu Rímskym. Vtedy si uvedomil, že Božia spravodlivosť nie je spravodlivosťou, ktorú nás Boh odsudzuje na zatrasenie, ale ktorou nám hriechy odpúšťa. Dôraz položil na nutnosť osobnej živej viery. Nikto nemôže dosiahnuť spasenie svojimi dobrými skutkami, pretože nikto nie je schopný dodržať Boží zákon. Boh nás ospravedľuje pre zásluhy a kríž Ježiša, Krista. Ospravedlenie jedine vierou znamená, že budem Bohom prijatý nie vďaka môjmu dobrému životu, lebo konám aj zlé, ale preto, že za mňa zomrel Kristus. Dobré skutky nie sú zásluhy pred Bohom, ale sú len ovocím ospravedľovania. Rozdiel je v tom, že človek ich má robiť nie z vypočítavosti, kóli získaniu zásluh Božej priazne, ale z radostí nad Božím odpustením hriechov a ospravedľovaním. Čiže ospravedlenie pred Bohom môže človek dosiahnuť iba vierou, nie skutkami. Odpustenie hriechov si nemožno kúpiť odpustkami, sú nám odpustené, ak ich olutujeme vo svojom srdci. Cirkev nie je pro-

stredník, ale má človeka viesť k úprimnej ľútosti hriechu. V omši sa má kalich sprístupniť všetkým veriacim.

31. okt. 1517. napísal list nadriadeným, ku ktorému svoje slávne tézy /Exurge Domine: Povstaň, ó Bo-

že!/proti odpustkom priložil, pretože dúfal, že sa mu podarí tento stav napraviť. Tézy boli bez jeho vedomia preložené do nemčiny a vytlačené a tak sa stal hlasom Nemecka. Lutherové tézy sa v celom Nemecku stretli s vrelým súhlasom. Všetko nasvedčovalo tomu, že sa konečne začína vytúžená, hlboká reforma cirkvi. Rozvinuli sa dišputy medzi Lutherom a ďalšími teológmi odznievali veľké kázne z úst reformátorov, ktorí sa pridali k Lutherovi.

Silnejúci tlak zo strany cirkvi ho donútil vypracovať si vlastnú teológiu v „hlavných reformátorských spisoch“ z r. 1520. Dr. Martin Luther bol vypočúvaný pápežským legátom kardinálom Cajetátom, ktorý navrhoval jeho exkomunikáciu, ktorú potvrdil pápež Leo X.

V r. 1521 bol Luther predvolený na snem ríšskych kniežat do Wormsu, kde mu cisár Karol V. nariadil odvolať jeho učenie. Luther vyhlásil, že jeho svedomie je zajaté slovom Božím, preto nemôže nič odvolať, kým mu ich na základe Písma Svätého a rozumových dôvodov niekto nevyvráti, čím si podpísal rozsudok smrti. Jeho citát: „Nemôžem a nechcem nič odvolať, lebo je nebezpečné a nehodné konať proti vlastnému svedomiu.“ – „Tu stojím, inak nemôžem, tak mi Pán Boh pomáha!“ – „Neverím pápežovi ani koncilom. Vedie ma Písmo, moje svedomie je zajatcom Božích slov!“ A cisár mu na to odpovedal: „Len preto, že tento brat osamotený so svojím bludom bojuje proti celému kresťanstvu, ako keby sa všetci kresťania teraz i pred tisíc rokmi boli mýlili, nemôžeme sa vzdať katolíckej viery. Som odhodlaný všetko spraviť na to, aby sa toto bezbožné vypočúvanie už ďalej nerozšírovalo, svoje kráľovstvo, svoje cisárstvo, telo a život.“

Cisár vyhlásil nad Lutherom ríšsku kliatbu. Treba spáliť jeho spisy. – Luthera ukryli na hrade Wartburg. Tam preložil do nemčiny najprv Nový zákon, potom Starý zákon a spísal články viery protestantskej cirkvi.

Reformačné myšlienky sa medzitým začali presadzovať v praxi a za Lutherovej neprítomnosti na verejnosti sa umocnil radikalizmus. Reformáciu šířili potulní kazatelia kdekôľvek na ulici. Z Wittenbergu sa stalo centrum reformácie. Podľa vyhlásenia mestkej rady mali byť z kostolov odstránené obrazy a sochy, základny mali ísť do spoločnej pokladnice chudobných a duchovných.

V r. 1530 na ríšskom sneme v Augsburgu Filip Melancton, naj-

bližší Lutherov spolupracovník a jeho žiak, preložil cisárovi Augsburgské vierovyznanie. Dalo by sa zhmúť asi takto: iba viera robí človeka spravodlivým. Písmo Sväté je jediným zdrojom viery. Krst a sviatosť oltárna sú jediné sviatosti hodné, aby sa zachovali. Uctievanie Panny Márie a svätých sa musí zrušiť. Očistec nejestvuje. Kňazi nemusia žiť v celibáte. Keďže cisár vierovyznanie neprijal, založili evanjelici Šmalkaldský spolok na svoju obranu.

Neskôr Luther vypracoval Šmalkaldské články, ktoré obsahovali 3 skupiny postojov. Vývoj smerovkvi vytvoreniu novej evanjelickej cirkvi.

Evanjelická cirkev Augsburgského vyznania prijala za svoj inštitucionálny znak, erb Martina Luthera. Tvorí ho čierny kríž v červenom srdci, lebo kríž síce umŕtvuje, ale ponecháva srdcu jeho farbu. Srdce je ponorené v bielej ruži, lebo viera dáva pokoj, radosť a potešenie. Biela symbolizuje farbu anjelov a Ducha Svätého. Ruža je počiatkom nebeskej radosti. Belasé pole lemuje zlatá obrúč, dokumentujúca blahoslavenstvo nebeské, ktoré je večné, bez konca a vzácne ako zlato. Znak je výrazom vyznania: „Spravodlivý z viery bude žiť!“

Ku koncu svojho života Luther chorľavel a veľmi ho vzala smrť jedného z jeho šiestich detí.

Do svojej smrti napísal 102 objemných kníh a roku 1524 boli jeho texty a melódie piesni zozbierané v Knižôčke duchovných piesní.

Keď 18. februára 1546 v rodnom Eislebene umieral, na smrteľnom lôžku sa tak pomodlil: „Do Tvojich rúk porúčam svojho ducha. Ty si ma spasil, Pane, ty verný Boh.“

■ HILDA GULÁČIOVÁ-FABUOVÁ

Deutsche Anlage

Redakteurin: PFARRERIN ESZTER HEINRICH

Thesen gesucht

Gedanken zum Thema Reformation
gestern und heute

„Gesucht – deine These für 2017“ – diesen interessanten Aufruf habe ich auf der Homepage zum 500-jährigen Reformationsjubiläum 2017 entdeckt (<http://www.luther2017.de>). Dahinter steckt eine Aktion, die Christinnen und Christen auffordert, sich eine eigene These zu überlegen, mit der sie die Welt verändern und verbessern wollen. Alle eingeschickten Thesen werden gesammelt und die 95 besten 2017 veröffentlicht und prämiert. Viele Thesen sind bisher eingereicht worden. Ihre Anliegen reichen von „Soziale Gerechtigkeit wagen“ über „Mehr Ökumene wagen“ bis hin zu „Das eigene Maß wieder finden“. Eine spannende Aktion finde ich – eine Aktion, die für mich genau die beiden Zwecke erfüllt, die diesem Reformationsjubiläum zugrunde liegen.

Zum einen erfüllt die Aktion den Zweck der Erinnerung an eine vergangene Aktion, die Auswirkungen bis heute hat. Denn die 95 Thesen, die 2017 prämiert werden sollen, rufen einem natürlich sofort die 95 Thesen in Erinnerung, die Luther 1517 an die Tür der Wittenberger Schlosskirche geschlagen haben soll. 95 Thesen gegen den Ablasshandel. 95 Thesen gegen eine Ausbeutung durch ein kirchliches System, dem der Geldgewinn im Vordergrund zu stehen schien. 95 Thesen gegen die verbreitete Angst der Menschen vor dem Höllenfeuer und gegen den Gedanken, man könne sich davon mit Geld loskaufen. Diese 95 Thesen haben sowohl ein religiöses als auch ein politisches Erdbeben ausgelöst. In ihrem Gefolge veränderte sich die gesamte damals bekannte Welt. Aus einer Kirche wurden mehrere. Aus einem einheitlich katholischen Kaiserreich wurden verschiedene, konfessionell geprägte Länder und Fürstentümer. Eine neue Wertschätzung der Bibel entwickelte sich genauso wie eine neue Wertschät-

Zum anderen will die Aktion „Thesen gesucht“ deutlich machen, dass die Reformation kein Ereignis der Vergangenheit ist. Es geht 2017 gerade nicht um das Gedenken an die Aktion eines einzelnen Mannes, an die wir uns heute bewundernd oder auch kritisch zurückerinnern können, die aber ansonsten mit unserem Leben nichts mehr zu tun hat. „Thesen gesucht“ will vielmehr ermutigen, dieses Reformationsjubiläum vor allem als Anstoß für Neues zu sehen. Schon seit dem Jahr 2008 läuft die Lutherdekade, die genau das gleiche Anliegen hat. Die Jahre 2009-2016 stehen jeweils unter einem bestimmten Motto, bei dem versucht wird, die Erinnerung an die Reformation vor 500 Jahren mit der aktuellen Situation heute zu verbinden. Das Jahr 2014 stand beispielsweise unter dem Motto „Reformation und Politik“. Freiheit, Menschenrechte, Macht, Unterdrückung und Auflehnung sind Themen, die damals die Menschen beschäftigten und die heute genauso diskutiert werden müssen.

Die Konzentration gerade auf den Thesenanschlag soll verdeutlichen: Es sind gerade nicht immer die Großen und Mächtigen, die tatsächlich etwas bewegen können. Oft reichen der Mut und die Kreativität eines Einzelnen.

Auch wenn Luther sicher nicht in allen Belangen bedingungslos als Vorbild dienen kann – in Bezug auf seinen Mut und in Bezug auf seine Entschlossenheit, auch die Folgen seines Tuns zu tragen, kann er durchaus auch heute noch als beispielhaft dargestellt werden. So hat es meiner Ansicht nach durchaus seine Berechtigung, dass die „Lutherdekade“ seinen Namen trägt. Und auch die vielen kleinen bunten „Luthers“, die anlässlich des bevorstehenden Jubiläums in allen Farben die Straßen Wittenbergs zieren, sind nicht nur eine nette Spielerei. Sie scheinen uns vielmehr geradezu

zung der unterschiedlichen Landessprachen. Die Bildung der Menschen änderte sich ebenso wie die Musik und die Liturgie in den Kirchen. An all diese einschneidenden Veränderungen und ihre Auswirkungen bis heute wird beim Reformationsjubiläum gedacht. Der Thesenanschlag dient dabei als symbolisches Datum mit starker Aussage: Der Mut eines Einzelnen kann vieles verändern.

herausfordernd zu fragen „Was sind deine Thesen – wie willst du die Welt verändern?“ Denn vor allem anderen ist „Reformation“ vor allem eines: Ein nie abgeschlossener Prozess der Veränderung – und den braucht es heute genauso dringend wie zu Zeiten Luthers. In unserer Gesellschaft. In unserer Welt. Und auch in unserer Kirche.

■ PFR. CAROLIN BRAUN,
Reutlingen

Nach-Denken: Reformation der Kirche gestern und morgen

„Protestantische Kirche“ oder „Protestantismus“ haben zunächst nichts mit „Protest“ zu tun. Vom lateinischen pro testum hergeleitet, bedeuten sie übersetzt: „für das Zeugnis“. Martin Luther wollte kein Zeugnis gegen seine römisch-katholische Kirche verfassen, als er am 31. Oktober 1517 seine 95 Thesen veröffentlichte, sondern ihm ging es innerhalb der eigenen Kirche um das Zeugnis für Jesus Christus, für die Sache Gottes mit den Menschen in der Welt. In seinem Wittenberger Kloster-Turzimmer hatte Luther über seinem Bibelstudium erkannt, dass es im christlichen Glauben nicht um den Weg des Menschen zu Gott geht, sondern um den Weg des gnädigen Gottes zu den Menschen. Gott hatte bereits in Jesus Christus am Kreuz gehandelt und die Versöhnung mit uns Menschen geschaffen. „Durch das Evangelium wird die Gerechtigkeit Gottes offenbart, nämlich die passive, durch welche uns der barmherzige Gott durch den Glauben rechtfertigt“ (M. Luther). Mit seinen 95 Thesen gegen die aus der mittelalterlichen Bußtheologie erwachsene Ablasspraxis forderte Luther die akademischen Gelehrten zu einer öffentlichen Auseinandersetzung heraus. Luther wollte mit seinen Thesen zur Besinnung und Erneuerung in seiner römisch-katholischen Kirche aufrufen.

Reformation heißt im Sinne Martin Luthers: Die christliche Kirche besinnt sich auf das lebendige Wort Gottes in der Heiligen Schrift des Alten und Neuen Testaments und verkündet dieses Versöhnungswort in die jeweilige Gegenwart und macht damit Mut zum verantwortlichen Leben in unserer Gesellschaft.

Interessant und widersprüchlich ist, auf welche Weise und mit welchem Schwerpunkt jeweils ein Jahrhundert an den Thesenanschlag Martin Luthers vom 31. Oktober 1517 gedacht und dieses Tages-Ereignis gestaltet hat:

31.10.1617 – 100 Jahre Reformation. Die Erinnerung fand in Universitätsveranstaltungen statt, in denen Martin Luther im Mittelpunkt stand, und der lutherische Glaube scharf abgegrenzt wurde gegenüber der römisch-katholischen Kirche und gegenüber den Reformierten.

31.10.1717 – 200 Jahre Reformation. Bei den Veranstaltungen in den Lutherstätten in Sachsen-Anhalt hielt man sich hinsichtlich einer konfessionellen Polemik sehr zurück und beschränkte sich auf die Auslegung biblischer Texte.

31.10.1817 – 300 Jahre Reformation. Der preußische König proklamierte die Union von Lutheranern und Reformierten. Beim Wartburgfest wurde M. Luther als Prophet der Freiheit (Befreier von der Obrigkeit) und der Aufklärung dargestellt und gefeiert.

31.10.1917 – 400 Jahre Reformation. Das geplante Treffen des Weltprotestantismus in Deutschland konnte wegen des 1. Weltkrieges nicht stattfinden. In schriftlichen Äußerungen wurde der deutsche

Landsknecht Martin Luther im Blick auf die deutsch-nationalen lutherischen Christen hervorgehoben.

31.10.2017 – 500 Jahre Reformation. In der heutigen globalen Welt sind wir gespannt, wie in zwei Jahren von dem lebendigen Wort des dreieinigen Gottes in einer Zeit des Pluralismus und der Gott-Vergessenheit gesprochen wird; nicht zuletzt auch auf dem Hintergrund der ökumenischen Beziehungen zu anderen christlichen Konfessionen und des Verhältnisses

te in der DDR diesen 500. Geburtstag Luthers, „um sich international als Kulturstaat zu präsentieren. ... Da wollte man wohl eine Tür zu Kirche und Glauben leicht aufmachen, um das historische Ereignis im Sinn des Systems zu nutzen.“ (Katrin Göring-Eckardt)

Unabhängig von den staatlichen Veranstaltungen in den Lutherstätten in Sachsen-Anhalt fanden in der DDR in jedem Jahr am Reformationstag Gottesdienste in den Kirchen

vom Christentum zu anderen Religionen.

Bei so einem Überblick ist auch interessant, wie der jeweilige Jahrhundert-Geburtstag Martin Luthers hinsichtlich des Verhältnisses von Staat und Kirche gefeiert wurde. So wie z. B. der 400. Geburtstag am 10. November 1883 im Deutschen Reich, der in die Zeit des preußischen Kulturkampfes fiel: Allein die Person Martin Luther stand im Mittelpunkt – nicht seine biblische Entdeckung von der Rechtfertigung des Sünders und seine Verkündigung des verheißungsvollen Wortes Gottes. Martin Luther und die deutsche Nation wurden gegen den Papst in Rom und die römisch-katholische Kirche in der Welt herausgestellt.

Beim 500. Geburtstag im November 1983 wurde in den Lutherstätten der damaligen Deutschen Demokratischen Republik (DDR) in Anpassung an den sozialistischen Zeitgeist die Lutherehrung vorgenommen. Ein staatliches Luther-Komitee war gegründet worden, dessen Vorsitzender der DDR-Staatsratsvorsitzende Erich Honecker selbst war. Man nutz-

statt, die – jetzt auch im Geist des Protestes – meist sehr gut besucht waren. Nach der politischen Wende 1989/90 fanden ebenso im wiedervereinigten Deutschland Jahr für Jahr „Reformationsgottesdienste“ am 31. Oktober statt; im Mittelpunkt standen die Dank- und Fürbittengebete und die betonte Verkündigung der Freiheit eines Christenmenschen. Nicht selten wird heute in größeren deutschen Städten zu gemeinsamen gottesdienstlichen Festveranstaltungen am 31. Oktober mit auswärtigen bekannten theologischen Persönlichkeiten eingeladen. Meistens geht es um die eindringliche Erinnerung daran, dass sich jede christliche Kirche selbst erneuern und sich somit den neuen Herausforderungen im eigenen und im globalen Lebensumfeld stellen muss. Das Ziel aller Verkündigung des lebendigen Wortes Gottes ist heute die Einheit in der Verschiedenheit; denn es geht wesentlich und entscheidend um das christliche Miteinander in unserer säkularisierten Welt.

■ KLAUS WOLLENWEBER,
Altbischof, Bonn

**Deutsche
und zweisprachige
Gottesdienste
am Reformationstag**

31. Oktober

Ágfalva ..... 16 Uhr
Budavár ..... 18 Uhr
Gyugy ..... 18 Uhr
Sopron ..... 10 Uhr
Sopronbánfalva ..... 9 Uhr

Októberi tiszteletadás Luther és Kálvin előtt

Szeretlek titeket, reformációs ünnepet hozó októberek. Nemcsak őszi színeitek festőket felülmúló, gyönyörű és gyönyörködtető, Teremtőnk fantáziáját magasztaló pompázatos ragyogásáért, hanem főként azokért a szellemi-lelki szölamokért, amelyeket Wittenberg és Genf neve indít el a lelkemben. Gondolatban újra és újra végigjárrom ilyentájt az emlékezés útját, mint egykori „peregrinus”, ösztöndíjas teológus diák a wittenbergi prédikátorszemináriumból, a Luther utcától, „a nagy hírű doktor” idő koptatta katedráljától a főtéren át egészen a vártemplomig, ahol egykor Luther kiszögezte hit- és világújító tételeit. S közben felzeng bensőmben az „Erős vár a mi Istenünk...” himnikusan szárnyaló dallama.

Majd rögvést felkapaszodom – mily csodás a Lélek egyidejűvé formáló hatalma! – Kálvin genfi Szent Péter-katedrálisához. Megállok a puritán református nagytemplom bejárat oszlopai előtt, majd átmegyek a csak néhány száz lépésnyire fekvő egykori Kálvin-házhoz, képzeletben együtt lépkedve övele, aki menekült, jövevény volt szinte haláláig azon a földön. Hiszen csak élete utolsó öt évében lett hivatalosan genfi polgár. Lelkemben felzsongnak zsoltáros énekei, első renden is a „Szívemet hozzád emelem...”, s látom, amint – családi címerének ábrázolása, vizuális vallomása szerint – Istennek és egyházának áldozott szívét magasra emeli.

És közben érzem, szinte beszippantom a lutheri és kálvini ősforrások sajátos illatát, s gondolataimmal tapintom azt a sűrű és forrongó atmoszférát, amelyet Kálvin és Luther tanításai izdítottak fel a reformáció két fővárosában.

Látom, amint a genfi akadémián, kollégiumban Kálvin fogadja, képezi a hitújítás „fegyvereit”, életnyilait, az emberföket. A messi-

földről, így a litván–lengyel fejedelemségből is érkezöket, Radziwill vilniusi nagyherceg diákjait vagy a Magyarhonból és Erdélyországból brassói, nagyszabeni végeiről odaérkezöket. A hitújítás szellemi fellegváraiban Európa tudásszomjas ifjainak lelke aztán a két tanító szavára egy életre szólóan felizzik az igazságok tiszta tüzeiben, felgyúl szívükben az Ige csipkebokra, s hazaviszik edzett lelkükben az új tanok védőpajzsát.

E különös reformációs záródokúton – az általuk Mesterük lába nyomán kijárt keskeny ösvényen – minden évben elkérem Istentől a Lélek üzenetét másoknak és magamnak. Így köszönöm Istennek a magam módján, s kívánom: minden testvérem ezzel a megújuló és megújító elkötelezettséggel köszöntse a maga módján, lélekkel és Lélekben a lutheránus és a református világ két fővárosát, „Wittenbergát” és Genfet s a két világformáló prédikátort, Luthert és Kálvint.

De azokat is, akik honi tájakra hozták el a fényt, akik által Baranyában és Felvidéken, az Alföld síkján és Erdély bércei között „lux lucet in tenebris” – „a világosság a sötétségben fénylik” (Jn 1,5) –, felgyúlt a lélek és szellem fénye a korabeli homály mélységeiben.

Köszöntünk titeket, nemes lelkű férfiak, annak a levélbeli, emelkedett és nagy tisztességet adó megszólításnak napjainkra alakított változatával, amellyel Luthert illetve Kálvint 1545 januárjában a hozzá küldött levelében. Így tehát: *Ti, a keresztyén egyház kiváló pásztorai, nagyra becsült atyák, üdv és üdvözlés nektek! Az Úr vezessen tovább titeket az ő Lélekkel a lelkek útján századokon át szívtől szívig tiszta evangéliumi, bibliás látásaitokkal, s ne csak októbereinkben és a jövendő októberekben, hanem az esztendő minden napján az ő egyháza és népe javára.*

■ DR. BÉKEFY LAJOS

Reforma

Szívdobbanások – Szentírás

Ki gondolná, hogy tőlünk távol, Indiában éppen manapság virágozik fel Luther és Kálvin lelki kultúrája, szellemi öröksége? Erről tudósít az indiai protestáns teológus, kultúrfilozófus, Vishal Mangalwadi nagyszerrű, hatszáz oldalas könyve.

A reformáció nagy lelki forradalom – állítja Mangalwadi –, amely megváltoztatta az egész világot, és amelynek éltető szívdobbanása éppen a bibliafordítás nagy és sokrétű munkája volt és marad. Az indus tudós a 21. század elején megtalálta az összekötő szálakat Istennek az európai történelemben munkálkodó keze és az emberi kezek, a megelőző történések és az aktualitások között.

Luther esetében ez a kapcsolódás Erasmus volt. Meg a „házi őrizet”. Hiszen Bölcs Frigyes választófejedelem Luthert a worms birodalmi gyűlés után leghűségesebb katonáival a szinte biztos merénylet elől „vitette el”, s védelme érdekében záratta Wartburg várába. Ott született meg a reformáció alapja, az Újszövetség német fordítása. Ez pedig nem sokkal később az igazság, az egyetlen

isteni igazság közzétételéhez vezetett. Így vehették kezükbe a Szentírást egyszerű emberek ezrei is.

Az Újszövetség 1522–1529 között több mint ötven kiadást ért meg! Micsoda szomjúság, micsoda munka, micsoda ébredés, megújulás! Csak egyetlen évben, 1524-ben a Lutherfordításnak negyvenhét részkiadása jelent meg! S aztán ez a lelki áradás bő vízü folyammá duzzadva hozta az újabb és újabb bibliakiadásokat.

Luther stafétabotját Angliában hamarosan átvette William Tyndale (1484–1536), aki rájött arra, hogy az európai írástudatlanság és a lelkipénzügyi korrupció, a pénzért eladott bűnbocsátó cédulák botrányos gyakorlata a nemzeti nyelvű Bibliák hiányával is összefügg. 1551-ben Tyndale angolra fordította az Újszövetséget.

Dinamikus tudatformálás is kezdetét vette ezzel a nemzeti nyelvű fordítással. Tyndale ugyanis például az ekklezia bibliai szót nem az egyház (church) szóval adta vissza, hanem a

„demokratikusabb” gyülekezet (congregation) szóval. Ez afféle népgyűlés volt, maga az istentisztelet is, ame-

Cipőt Isten dicsőségére!

Luther és Kálvin a hivatás-etika megfogalmazásával a munkálkodó ember megbecsülésének szükségességére mutatott rá. Először ők vitték Európát közel ahhoz a bibliai elvhez – s fordítva is igaz, a bibliai elvet Európához –, hogy a hivatás, a munka alapján a parasztot vagy a közművest ugyanúgy meg kell becsülni, mint a papot vagy a szerzetest.

A munka és a kemény, puritán, nem tékozló, fecserlő, nem „fogyasztó” életmód kialakításával és gyakorlásával évszázadokra az eredeti felhalmozás, gyarapodás, prosperálás, gazdagodás, polgári jólét erkölcsi, lelki háttere lett a két reformátor a „mindent Isten dicsőségére” elvével.

Vajon elgondolkodtunk-e már azon, miért éppen a reformáció alakította ki azt a sajátos szokást, hogy a protestáns templomok vasárnap este zárva maradtak? Nem papi kényelmességből, nem praktikus és kezdődő elvilágiasodásból történt ez – pont ellenkezőleg! Ugyanis a protestáns hívők megtanulták – éppen a templomban –: nem kell ahhoz a templomba menniük, hogy Istent tiszteljék. Házi áhitatok, közös bibliaolvasás, együtt imádkozások zajlottak papi segédlet nélkül.

És még valami: a munkát is istentiszteletté tudták szentelni a protestánsok. Ha egyszer Isten valakit favigóvá hívott el – írta Luther nyomán az indiai protestáns teológus, kultúr-

filozófus, Vishal Mangalwadi –, akkor ezt az embert hétfőn hajnalban az erdőbe várta munkára. Ha cipésznek hívta el, akkor a műhelybe várta őt Isten minden hétfőn reggel. De pihenten, munkára készen! Ha az volt a nézete a cipésznek, hogy a cipőt Isten dicsőségére készíti, akkor biztosan nem használt rossz anyagot, s nem végezte slamposan a munkáját.

És ez az elv akkor is hatott, amikor egyedül munkálkodott az ember, mindenféle munkafelügyelet, minőségi kontroll nélkül. Mert meggyőződéssel, hittel mindent Isten dicsőségére tett, s ez maximális munkamorált igényelt tőle!

Teológushallgatók Luther nyomában

▶ „Ha tudnillik szorgosan olvasnánk a prófétákat, a zsoltárokat, az evangélistákat és a többi, akkor nem a szent városokat járnánk be, hanem gondolatainkon és szívünkön át Istenhez kirándulnánk, vagyis az igazi ígért földjét és az örök élet paradicsomát keresnénk fel!” – mondta egyszer Luther Márton. Az Evangelikus Hittudományi Egyetem hallgatói azonban nem fogadták meg a tanácsát: a Biblia tanulmányozása mellett kirándultak is, méghozzá Luther nyomában Németországban járták végig október 8. és 12. között a reformáció fontos városait. A tanulmányi utat az egyetem támogatásával Pángyánszky Ágnes egyetemi lelkész és Szentpétery Péter tanszékvezető egyetemi docens szervezte.

A hajnali négyórás indulás senkinek nem vette el a jókedvét, hiszen aznap már Németország földjét éreztük a talpunk alatt. A busztól elnyűtt tagjainkat először Coburgban nyújtóztathattuk ki. A festői környezetben álló vár felejtethetetlen benyomást tett ránk, betérve pedig megláthattuk a szobákat, ahol Luther Márton az 1530-as augsburgi birodalmi gyűlés alatt tartózkodott.

Másnap Erfurtban hatalmas séta keretében látogattunk el abba az Ágoston-rendi kolostorba, ahol reformátorunk szerzetesként élt. Az eredeti kópádlón valóban az ő nyomában jártunk, a kolostor templo-

mában pedig a Luther című film forgatási helyszíneit is felismertük.

Erfurt kimeríthetetlenül gazdag látnivalókban, mi azonban a dóm-ban tett látogatásunk után Eisenach felé vettük az irányt. Felkerestük a házat, ahová az ifjú Márton tizennégy évesen költözött. A Cotta családnál lakott – az ő egykori otthonuk ma az egyik legrégebbi korabeli ház Eisenachban, itt rendezték be a múzeumot.

Luther születési helyét, Eislebent csak egy későbbi napon látogattuk meg. Érdekes, hogy bár Luther sosem élt itt, halála előtt mégis visszatért, és itt lelt örök nyugalomra.

Ezután nagyot ugrottunk az időben: máris Wartburg várában találunk magunkat, ahol Luther egy éven keresztül álnéven, György lovagként rejtőzött, ugyanis a birodalmi átok következményeitől csak így menekülhetett meg. Jártunk a szobában, ahol németre fordította az Újszövetséget, és ahol lelki küzdelmei közepette a falhoz vágta a híres tintatartót.

Tanulmányi utunkon nemcsak Luther Márton életének fontos helyszí-

neit jártuk végig, hanem nagy figyelmet fordítottunk ifj. Lucas Cranachra is, hiszen idén ünnepeljük születésének ötszázadik évfordulóját. A környékbeli városok – így Wittenberg is – kiállításokkal adóznak a festő emléke előtt. Weimarban a Szent Péter és Pál-templomban az általa festett világhíres oltárképet csodálhattuk meg.

A kirándulás csúcspontja egyértelműen a reformáció bölcsője, Wittenberg volt. Felejtethetetlen élmény ab-

ban a templomban istentiszteleti és úrvacsorai közösségekben lenni, ahol Luther maga is prédikált, és ahol gyermekeit is keresztelték. Mi is szerettünk volna hozzájárulni a vasárnap hangulatához, ezért a templomkapuban egy rögtönzött flashmob (villámcsödiület) keretében hangszerkísérettel elénekeltük az „Erős vár a mi Istenünk...” kezdetű énekünket. A gyülekezeti tagok lelkes fogadtatása igazi elismerésnek számított.

A Luther- és a Melanchthon-házban tett látogatásunk koronázta meg a hetet, és mindannyiunk fejében összeállt a kép, hogyan is éltek akkoriban reformátoraink.

Bár még egy hetet szívesen elöltötünk volna Wittenbergben, hazafelé vettük az irányt. Útközben betértünk Torgaubá, sőt Prágába is. A rengeteg látnivalót és új ismeretet még nem dolgoztuk fel teljesen. Az ötnapos tanulmányi út azonban hozzájárult ahhoz, hogy az egyetemen megtanult, sokszor száraznak tűnő tananyagot a való életben, a „saját bőrünkön” is megtapasztaljuk, és ezáltal beépülhessen személyiségünkbe.

■ KOVÁCS BARBARA

Reformáció 498

s anyanyelven

lyet imádsággal és úrvacsorával kezdtek, és benne megvalósult az egyenlőség és a szabadság. Tyndale a ha-

zájában közkinccsé tette a *hívők egyetemes papságának* fogalmát, a papi kizárólagosság helyébe a presbiteri szolgálatot állítva. Az általa létrehozott egyháztanácsban a pásztorok, vének, püspökök egyformán presbiterek voltak. Ez pedig a teljes egyenrangúságot hozta, azonos jogokat és kötelességeket rótt papokra és világiakra egyaránt.

Aztán nemsokára jött a genfi Biblia. Nem véletlenül Genfben, ahol Kálvin ugyan franciául magyarázta az Igét, de hamar megszületett az angol nyelvű bibliafordítás is az ő kezdeményezésére. A menekült bibliafordító tudósok között volt Kálvin sógora, *William Wittingham*, illetve a skótok reformátora, *John Knox* is. 1560 körül már készen volt ez a fordítás is. Az angol nyelvű teljes Biblia tehát Genfből került Angliába. Ez a Szentírás volt az, amely aztán *Shakespeare* költészetére a legnagyobb hatást gyakorolta. A zarándok atyák ezt a genfi Bibliát vitték magukkal az Újvilágba, Amerikába, s ez lett az új nemzedékek lelki és morális mértéke, nevelési eszköze, vigasztalása, erőforrása.

Etika és szabad döntés

Ne feledkezzünk meg a reformáció etikai tekintetben forradalmasító hatásáról, a korrupcióellenesség kialakításáról sem. *Kálvinnál* ilyesmiket olvashatunk: Szegénytől nem szedhető kamat; A pénzkihelyezéssel nem szabad a szegényt lenézni; Nem feltétlenül kell mindig mindent mindenkitől elvenni; Nem a kamatszokások, nem a világ igazságérzete a döntő a pénzzel kapcsolatban, hanem Isten Igéje; Egyéni és közhaszon egyensúlya; A vagyon szociális elkötelezettsége; A koldulás szegényen, a munkanélküliség káros...

Kálvin nyomán a Biblia vezetett oda, hogy a reformációt követően az emelkedő kapitalizmus és a gyarmatosítás viszonyai között például Hollandia minden tekintetben emberségesebb gyakorlatot valósított meg.

***

Luther hangsúlyozta leginkább, hogy a családi élet, nem a kolostori szerzetesi életmód a keresztyén jellemképzés legjobb iskolája. Messze ható megállapítása volt: „A házasság jó, a szüzesség jobb, de a szabadság a legjobb.” S ez nem a libertinizmust, a szexuális vagy házassági szabaddosságot jelentette, hanem a szabad döntésből hozott elhatározást. Azt a szabadságot, hogy megkötni vagy meg nem kötni a házasságot egyformán szabad a keresztyén embernek. De mindenben felelősen, mert mindennek vannak következményei!

Luther realista volt és maradt. Tisztában volt azzal, hogy a házasság nem könnyű kereszt. A wittenbergi reformátor prédikációiban (mert akkor mind nála, mind *Kálvin*nál első renden az igehirdetés volt az erkölcsi nevelés kerete) többször megállapította: Isten kegyelme, ha a sok vita közben mégis lehetünk. A Szentlélek az, aki vilárossá teszi, hogy három csoda van a földön: ha a testvérek egyező véleményen vannak, ha a szomszédok szeretik egymást, és ha egy nő és egy férfi megegyezik valamiben. „Ha ilyen párral találkozom, nagyon örülök, mintha rózsakertben járnék – mondotta. – De ez ritkán adódik” – tette hozzá.

Ref500-reflexiók

Csaknem ötszáz éve tart a reformáció, és nem szűnik sugárzása. Megújul az ember, és megújulnak a nemzetek. Mint fa a mély gyökereivel, szívjuk a reformáció frissítő gondolatait. Mi történt 1517. október 31-én, midőn *Luther Márton* a vártemplom kapujára szegezte 95 tételét? Emlegetjük, de ismerjük-e egészen?

Zsef református püspök beszélt: „Isten aláhajol, és megmutatkozik nekünk. Mindent elmondott magáról Jézussal. A reformáció nagy vívmánya, hogy az igehirdetés áll az istentisztelet középpontjában. Hűségesen kell továbbadni az üzenetet...”

Szép és fontos színpontjai voltak a Protestáns Újságírók Szövetsége

FOTO: GALAMBOS ADÁM

Akadémiai színvonalú konferencia színhelye volt október 17-én a Károli Gáspár Református Egyetem (KRE) Bölcsészettudományi Karának díszterme. A reformáció 1517-es kezdetének ötszázadik évfordulójára „felkészítő” szimpóziumról múlt heti számában az *Evangelikus Élet* is részletesen beszámolt, néhány személyes reflexió azonban külön is kíváncsok jegyzetlapjaiból.

„Tudnunk kell, *Luther*, *Kálvin*, *Zwingli* és mások nem tévedhetetlenek – fogalmazott előadásában dr. *Hafenschner Károly*. – A reformáció üzenetét nem elég tudni, élni is kell. Bizodalmas hittel magunkat Istenre bízni” – tette hozzá a Reformáció Emlékbizottság munkáját miniszteri biztosként segítő evangélikus lelkész. A legfontosabbról *Steinbach Jó-*

(Prúsz) által szervezett egész napos konferenciának a művészi megnyitkozások. A Kossuth-díjas *Gryllus* fivérek zenei összeállítása végül még közös emlékre is rábírta a hallgatóságot, *Lázár Csaba* színművész pedig – mások mellett – *Illyés Gyula* versét hozta el: *A reformáció genfi emlékműve előtt*. Ez a vers súlyos kérdéseivel és válaszaival mintegy összegezte a „reformált századok” értékeit áttekintő napot.

Hadd idézzek én is ide néhány sort a hömpölygő költeményből: „Száznegyvenhárom léptem; ez a hossza / az emlékműnek. Hírnök, ki megölt / milliók végső tisztelgését hozza, / úgy mentem el a szobor-sor előtt. / *Kálvin*, *Knox*, *Farel*, *Béza*! S bika-fővel / a hadrakelt hit zord hadnagyai / a *Vilmosok!* és *Coligny* és *Cromwell* / – ők néztek rám – s a szablyás *Bocskay!*... (...) // Hiszed, hogy volna olyan-amilyen / magyarság, ha nincs – *Kálvin*? / Nem hiszem. (...) // Látták vagy nem a céljuk, / azt jól látták, hogy nincs visszafelé út; / a mult, ahogy füst-veve összeomlott, / úgy lökte őket, mint lőpor az ólmot: / előre! és ők vállalták e sorsot – / Mondd hát velem, hogy dicsőség reájuk!”

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Reformátorok, menekültek

Kálvin maga is menekült volt. Először francia szülőföldjét kellett elhagynia, mert a hugenottaüldözés miatt életveszélybe került. Másodszor akkor menekült, amikor Genfből a bankárok „konspirációja” hajította el Straßburgig. Amikor visszahívták, hugenotta, francia protestáns testvéreit fogadta be ezrével, adott nekik letelepedési lehetőséget, sőt a megtért bankárok még életkezdesi segélyt is nyújtottak a szakember franciáknak.

Kálvin hittestvéreinek nyújtott védelmet és menedéket, de a befogadottak között akadt zsidó, sőt török is! *Mózes ötödik könyve* alapján tartott igehirdetés-sorozatában érdekesen fogalmazta meg a menekültpolitika teológiai összefüggéseit: „Jóllehet egyetlen szót sem értettünk egymás beszédéből, Urunk mégis megmutatta, hogy testvérek vagyunk. Hiszen Krisztus az egész világ és minden lakójának igazi békesége. És mindenféle ellenségeskedésben, amivel csak találkozunk, Krisztus alkalmat kínál nekünk arra, hogy ellenálljunk az ellenségeskedésnek.”

A jó szándékú menekültek, hittestvéreink vagy más üldözöttek igen, de a báránybőrbe bújt farkasok nem!

Egy neves egyháztörténész a mögötünk maradt évszázad súlyos éveiben, amikor minden, amit keresztyén értéknek tekintettek, a világháború mocskában, véreben és füstjében mindörökké elveszni látszott, írta: „Ezekben az időkben mindennél nagyobb szükségünk van *Luther* bensőségességére, *Melanchthon* tiszta látásmódjára, *Zwingli* egyszerűségére és *Kálvin* belső tüzeire, Istenért éző szívére.”

Jó lenne ma sem beérnünk kevessebbel! Amint *Kálvin Somerset* grófjának Angliába, *Radziwill* hercegnek pedig Vilniusba írta, csak a „szent reformáció” teheti naggyá az országot, s azok, akik az igaz hitben és a tiszta tudományban iskolázottként állnak be a nemzetépítők sorába. Igaza lett, igaza van. A genfi reformátor szeretett volna *Lutherrel* bizonyos kérdésekről személyesen beszélni. Ezt írta *Wittenberg*be: „Ha erre a földön nem kerül sor, remélem, Isten országában hamar pótolható lesz.”

Ezt a reménységet is köszönjük *Kálvin*nak és *Luther*nek, s valljuk: a legszebb, legértékesebb még hátravan. Amíg pedig nem tehetjük azt, amit szeretnénk, azt tesszük, ami lehetséges.

A REFORMÁCIÓ EMLÉKMŰE GENFEN

Védőpajzsunk: a Biblia

Az, hogy ma a világprotestantizmus él, és világméretben érezhető a hatása, annak köszönhető, hogy hajtőerejét, energiabázisát, „lelki urániumát”, a Bibliát újra és újra lefordítják, közkinccsé teszik. Már 2820 nyelven, nyelvjárásban olvashatja korunk embere. A földön jelenleg mintegy hétezer – nagy és kis – nyelvet beszélnek, tehát még van bőven tennivaló a bibliafordítók előtt. Ezzel együtt a Biblia a legnagyobb példányszámban kiadott könyv a világon, a sikerkönyvek sikerkönyve.

Egyre inkább tanúi vagyunk annak is, hogy a történelmi egyházakban ott érezhető a megújulás, a felvirágzó keresztyén élet, ahol bibliaiskolák, bibliakörök, -tanulmányozó közösségek, kurzusok viszik a mai generációkhoz egyre közelebb Isten Igéjének élő és ható titkát, értelmét, magát az éltető Igét, a Szentlelke és Igéje által köztünk ható, tevékeny Úr Jézus Krisztust. Ez a biblikus irányvétel, milliók lelkét az Írásra hangoló tanulás

és tanítás a legradikálisabb és leghatékonyabb reformációi örökségünk.

Ez az a forrás, amelynek tiszta vizéből tud táplálkozni az élete értelmét mindig kereső s gyakran nem találó vagy azt elveto egyes ember éppúgy, mint a különféle egyházak, népek közösségei. Ha megmaradunk ennél a forrásnál, nincs a tanításnak, más vallásoknak, lábball vívott újabb háborúknak, lerohanásoknak olyan orkánja, amely elsodorhatná, eltiporhatná Isten népét.

A keresztyénség ellenfelei ma egyik kezükben Koránt, a másikban kardot tartanak. De *Wittenberg* és *Genf* örökösei nem tarthatnak mást kezükben, mint Bibliát és olajágot. Ám ha a végszükség úgy hozza, nyitott palástjuk alá fel kell kötniük a jogos önvédelem fegyverét is. Vagy ahogyan egykoron ők tanították: a lelki fegyverzetet az egyháznak, a testi fegyverzetet az arra választott magisztrátusnak vagy felsőbbbségnek kell viselnie és forgatnia. ■ B. L.

A *Panoráma* oldalak szerzővel nem jegyzett írásai dr. *Békffy Lajos* tollából származnak. Eredetileg megjelentek a *Reformáció 500 Emlékbizottság honlapján*: <http://reformacio2017.hu/oktoberi-tisztelet-adas-luther-es-kalvin-elott/>

A FELTÁMADÁS REMÉNYSÉGÉBEN

Egy szokatlan Keresztút

Nem sokkal halottak napja előtt került a kezembe a Pécelen született, anyai ágon evangélikus, apai ágon katolikus, az ágostai hitben nevelkedett költő, *Fáy Ferenc* (1921–1981) Pécsen megjelent verseskötete, az *Évák*. A Kanadába emigrált s ott elhunyt poétáról évtizedek óta tudok már, Torontóban megjelent kötetét *Fáy Tünde* adta a kezembe jó huszonöt évvel ezelőtt.

A hazatérésnek is tekinthető kötetből engem nem a fő motívum, a szerző ifjúkori szerelmes versei ragadtak meg, hanem a tizenhárom versből álló *Keresztút*, a magyar irodalom e ritka szépségű vers-Kálváriája.

Külön figyelmet érdemel a prózai bevezetés, amelyben a szerző magával ragadóan, a népmesék hangján ábrázolja gyermekkorra szerény kis evangélikus templomát: „Olyan pa-

rányi volt, olyan szegényekre szabott, hogy a járőrben járó Isten, mikor a péceli lutheránus lelkek ügyes-bajos dolgait ellenőrizve, falai közé szorult, épp hogy csak megszalonázott, felmelegedett egy kicsit, s máris elindult cifrább órbódéi felé. Tornya nem volt, harangja sem volt. Csak az ol-tárhajó árnyékában földig hajló Krisztus szomorú arca beszélt arról, hogy vasárnaponként itt is bűnös emberek várják az »Erős várunk nekünk az Isten« nagy ígéretét. Ez a ház volt Édesanyánk és két fiának imádságháza.»

Ez az evangélikus édesanyához való szoros kötődés érződik ki a megkínzott Istenfiú-Istenanya páros portréból is, a *Keresztút* mindössze nyolcsoros, de talán legszebb stációjából:

XIII.
(Jézus holttestét leveszik a Keresztről és anyja ölébe teszik)

Mesélt neki. S míg símogatva, félve ölébe vonta szép fejét, beburkolta a gyolcs, tavaszi égbe didergő teste szégyenét.

S ő ott feküdt csendesen és szelíden az alvadtt szavak fájdalomja között, mint a legkisebb, abban a mesében, ki győzelmesen visszajött.

Amit az előbbieken a *Keresztutat* bevezető, finom és érzékeny prózai sorokról írtam, az erre a versciklus-epizódra fokozottan igaz: Krisztus mint a halál vándorútjáról anyjához hazatérő legkisebb fiú, mint közülünk való, vérünkbeli való népmesei-baladai hős. El sem képzelhető ennél szebb, vigasztalóbb metafora ezen a szomorú-szép őszi ünnepen, amikor a boldog feltámadás reményével eltávozott szeretteinkre emlékezünk. ■ PETRŐCZI ÉVA

Ellene mondani a halálnak

A magunk és szeretteink halála s a halál félelme elleni legfőbb orvosság: Krisztus értünk hozott véráldozata, amelynek révén az örök élet részesei lehetünk. Mégis, mintha az emberiség ezt a *garanciát* sokszor kevesellené. Legalábbis ilyenkor, „mindszent” tájkán így érezhetjük, amikor az egyébként halottkultusz-ellenes embereken is úrrá lesz valamiféle bizonytalanság, s azok is temetői zárandoklatokra indulnak, mécsesekkel és koszorúkkal, akik egyébként nem rendszeres „cinteremlátogatók”. Ez tökéletesen érthető és elfogadható, már csak azért is, mert a november eleji időjárás még a bizakodók bizalmát és a hívők hitét is gyöngítheti, vagy legalábbis gyászposztóba vonhatja.

Mindez az 1962-ben született *Kósa János* egyik festményét szemlélve jutott az eszembe. Az Ari Kupsus Galériában (Budapest VIII., Bródy Sándor utca 23/B) november 13-ig látható tárlat talán legnagyobb érdeklődést keltett darabja ez a különös alkotás. A kritika nyelvén *pszéudomitologikus műveket* alkotó festő itt is, mint annyi alkotásában, időutazónak és időben utaztatónak bizonyult; ezúttal *Madarász Viktor* 1859-ben Párizsban festett híres képét, a *Hunyadi László siratását* fogalmazta újra.

A kép középpontjában ezúttal is *László* ravatala és a halotti lepel alól felszélő teste látható; csak az öt elsiratók személye változott meg: *Szilágyi Erzsébet* és *Mátyás* helyett a művész gyermekkorai énjével és kedvenc játék autósával nézünk szembe, s néhány éve meghalt édesanyja ifjúkori portréjával. Erről pedig az amerikai–angol keresztyén költő, drámaíró, filozófus, *T. S. Eliot* és az ő „egyidejű jelenlét” el-

mélete és gyakorlata juthat az eszünkbe. Vagyis az, hogy Eliot – és mára már számtalan követője – az *emberi szó* eszközt bevetve, ugyanezzel a módszerrel és felfogással dolgozott. Ennek lényege: párhuzamosan, illetve egy művön belül visszazólitani a jelenbe egy-egy régi szöveget, a világirodalom egy-egy elemét.

halál és az értékek pusztulása, feledése elleni *hadüzenet*.

A *Kósa*-kép előtt meg-megállva, azt szemlélve elsősorban nem a kép középpontjában fekvő holttest látványa hat ránk, hanem a ravatal lábánál feltűnő anya-fiú kettős. Annak szép bizonyossága ez, hogy a halál visszafordíthatatlan ténye mellett

Sok üzenete van ennek a technikának, most csak egy olyanra szeretném felhívni a figyelmet, amelyről ritkán esik szó, de amelyet *Kósa János* festménye nyomán bárki megsejthet Eliot ismerete nélkül is! Az irodalomban, a zenében és a képzőművészetben az egyidejű jelenlét ugyanis nemcsak és nem elsősorban az alkotó műveltségét, saját művészeti ágában való jártasságát illusztrálja, hanem valami sokkal-sokkal fontosabbat, általánosabbat és hitközelibbet. Azt, hogy ez az *egyidejű jelenlét* sok egyéb mellett elsősorban a

akkor is ott van a feltámadás, ha a hétköznapiak, a késő őszi sokszor gyötrő szürkeségében, a temetőket járva hajlamosak vagyunk megfeledkezni róla.

Ars longa, vita brevis est! A művészet hosszú, az élet rövid! – olvastam gyerekkoromban egy régi pécsi prészázón. Adjon Isten mindnyájunknak az év minden időszakában olcsó pillanatproduktnak helyett olyan művészeti élményeket, amelyek csökkenthetik életünk rövidségének fájdalmát. ■ P. É.

Veled vagyok, fogom a kezéd!

Börönte Márta könyvét lapozgatva

Ebben az évben lenne negyvenhat esztendő az első gyermekünk, *Domokos*. Harminchárom lenne a harmadik gyermekünk, *Márton*. Ők, megelőzve a család idősebb tagjait, előrementek az örök életbe. Onnan biztatják, segítik *Dorka* nővérüket, három szép kisgyermek édesanyját.

A fiaink halála utáni gerincroppantó, emberkerülő időszak legfájdóbb emléke az üresség. Úgy éreztem magam, mint egy száraz, megürült borsóhéj, amelyből kiperegtek a szemek. Mint egy aszottan zörgő, lényegét veszített burok.

Előbb-utóbb mindannyian megélünk hasonlókat. Mi mindennek kell történnie ahhoz, hogy a megürült héj újból étellel teljen meg? Hogy az üresség helyét nyüzsgés, a tompaság helyét bizakodó derű váltsa fel? Mit tegyen, aki bénult a fájdalomtól? Üvöltözzön? Imádkozzon? Vagy hallgassa a semmitmondóan kongó baráti szavakat: „Majd az idő...” „Ne gubózz be!” „Olvass, foglald el magad!”

Legőszintebben, leghathatósában az az ember tud segíteni, aki – szívében hittel és győtrelemmel – maga is végigvergődte az utat a gyász feketé folyosóján. Addig bukdácsolt, míg elérte az átjáró végén derengő fényt.

Börönte Márta *Veled vagyok, fogom a kezéd!* című kötetét, amelyet *Kiss Viktória* képei és *Simándi Ágnes* könyvborítója tesznek teljessé, átélte és megérezte élethelyzeteken alapul. A lelkesítő szavaival: „A szenvedé-

seimből megszületett lelki igazgyöngysort hordom a szívem felett. Segíteni szeretnék másoknak megtalálni a lelki gyöngyszemeket, megmutatni, hogyan lehet őszinte szívvel viselni.”

Börönte Márta könyve – amelyet *Tagai Péter* támogató közreműködésével hozott létre, s egy nyitott szív minden szeretetével ad át az olvasónak – egy követésre méltó beszélgetést alakít ki Istennel. Olyasféle párbeszéd ez, mint a valódi, őszinte imádság. A gyászoló kérdez, panaszkodik, Isten pedig minden sóhájra megnyugtató választ küld. Kétkedéssel teli szívünk reményét, még a halál tragédiája is a Mindenható segítségével kezelhetővé, gyógyíthatóvá válik. ■ DÖBRENTÉY ILDIKÓ

A könyvhöz tartozó CD hallgatása közben döntöttem úgy, hogy *elismérem szeretettel* köszönjem meg *Börönte Márta* és alkotótársai magvetését. A könyv olvasása közben túlszorduló szeretetet éreztem.

A hallható mű olyan természetesen szólal meg a nő és a férfi hangján, ahogy a hegyi csermely áramlik az életet adó forrástól a mindent magába fogadó óceánig. A zene a csendektől a pianissimókon keresztül a lelki fortissimóként ható pianóig ringatja-öleli a hallgatót, engem. *Fogolyán Kristóf* muzsikája katartikusan gazdagítja belső látásomat.

Harminchárom éve hófehérbe öltözöm családi színházi szolgálataimban, ez számomra a gyász színe. Fehér kalapomra a szalag fekete, az ünnepet jelképezve hétköznapi szolgálataimban is. A vállamon vörös sál, a pünkösdi piros színe, mivel nemcsak remélem, nemcsak hiszem, hanem bizonyos vagyok az égi szereteteimmel való találkozásban. *Börönte Márta*hoz hasonlóan készülök Teremtőmmel való elszámolásra földi utam végén. ■ LEVENTE PÉTER

Börönte Márta: Veled vagyok, fogom a kezéd! CD-melléklettel. Csillaggyertyafény Alapítvány, Budapest, 2015. Ármegjelölés nélkül.

HIRDETÉS

KÖTŐSZÓ

Evangelikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Kereszténység és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

Kötőszó – Rákérdez, következtet, összekapcsol.

Olvassa, kövesse és ossza meg!

kotoszo.blog.hu

A hónap igéje

„Könyörüljétek azokon, akik kételkednek” (Júd 22)

Már az első századokban is óvni kellett a gyülekezeteket a tévitanítótól, az erkölcstelenségtől és a szeretetlenségtől. Erről szól *Júdás apostol levele*. Ma ugyanez a helyzet. Mindenki szabadon választhat, és fejtheti ki meggyőződését. Ebből a szabadságból egy formája következik: a keresztyén tanításból csak azt veszem át, ami nekem tetszik; az erkölcs mértéke az, amit én teszek, és önmagam szeretem mindenk fölé. Ez a keresztyén értékek megcsúfolását jelenti. Nem is csoda, hogy Európa egyre mélyebbre süllyed lelki, szellemi értelemben és végül a gyakorlati életvitel terén is.

A keresztyén tanítás elvi síkon, valahol a magasban még néhol megvan, de az emberek, a tanítók, a véleményformálók semmibe veszik. E miatt az ellentmondás miatt nem vonzó a hitünk, és fogynak a gyülekezetek. A vezetők és más pástörök nem állnak a helyzet magaslatán, és inkább követik a kor divatos, keresztyénellenes tanításait a szex és a politika területén is.

Miről szól *Júdás levelének* 22–23. verse? Az alaphelyzet, hogy itt vannak a tévitanítók, akik hamis irányba visznek. Sokan hallgatnak rájuk. Kétféle ember van: az egyik a gyengesége miatt bukik el, a másik pedig

túl magabiztos, ezért nem figyel Istenre. Erre mondja igénk, hogy a kétféle emberhez kétféleképpen kell viszonyulni az egyházon belül is. Aki gyenge, kételkedik, megingott, azon segíteni és könyörölni kell. Aki pedig nyakasan ragaszkodik a hamis dolgokhoz, azt meg kell próbálni ítélni szóval is kiragadni hamis és magát is romboló helyzetéből. A tűzből is ki kell kapni: amikor már pusztulni kezdene, és amikor talán nekünk is áldozatot jelent az.

Most elsősorban ez a mondat áll előttünk: „Könyörüljétek azokon, akik kételkednek.” (Az eredeti szövegnek az a szava, amelyet magyarra a *kétkedik* igével fordítottak, bizonytalanságot, hezitálást, döntésképtelenséget jelent.) Bizony nem könnyű szilárd meggyőződésre jutni a hit dolgában sem.

Ma a sok hamisan magabiztos ember mellett még több az ingadozó. Aki nem tud meggyőződésből cselekedni, éppen ezért döntésképtelen. Végzi az egyetemet, és azt mondja, hogy majd meglátja, mi lesz, mit fog dolgozni. Kapcsolata van egy leánnyal, és már hosszú évek óta bizonytalanságban tartja (nem szándékosan), hogy mi a célja a kapcsolattal. Nem tudja megkérni a leányt;

olyan is van, hogy a hölgy nem tud igit mondani, de nemet sem.

Aztán itt vannak azok az emberek, akik fölkelnek reggel, és nem tudják, merre induljanak. Vagy mert semmi teendőjük, vagy mert túl sok dolog áll előttük aznapra. Milyen jó lenne Isten előtt rangsorolni: a mai húsz feladat közül mutasd meg, Uram, melyik három a legfontosabb! És ha az meglesz oldva, bármi marad elvégzetlen, a nap mégis teljes és értelmes volt.

A hívó ember szolgálata a kételkedők felé: a könyörület. Nem nézzük le őket, nem legyintünk kicsinyesnek tűnő problémáikra – hiszen mindenkinek a maga gondolja a legnagyobb, akármilyen is az –, hanem melléjük állunk. Ahogy Jézus is könyörült az elveszett fiún, a beteg asszonyon és a kételkedő apán (Mk 9,24). És ahogy könyörült az egész világon, rajtam is. Szabadulást hozott kereszthalála árán, és aki vele találkozott, az már nem kell, hogy kételkedjen, nem kell, hogy bizonytalan legyen, hanem ráléphet a lába a biztos, örök cél felé vezető útra.

A kételkedőt könyörülettel kell segítenünk, a megátalkodottakat pedig el kell mondanunk világosan, hogy mik útjainak szörnyű következményei.

■ SZÉLL BULCSÚ

Drágaköveink

A hazájában közkedvelt, 19. századi cseh író, *Jan Neruda A vízimanó* című novellájának főszereplője Rybář úr, a prágai Kisoldal népszerű figurája. Fekete cilinderét esernyőként a feje fölé tartva vagy épp a hóna alá szorítva rőtta az utcákat, és gyakran szegődött az arra járó turisták nyomába.

Az egykori törvényszéki írnok egy közeli rokonánál lakott, akinek a férje, Šajvl úr és három kisgyermek is nagyon szerette a kis öreget.

Rybář úrról azt suttogták, hogy nagyon gazdag. Vagyona azonban nem pénzben, hanem a szobájában, kis fekete dobozokban tárolt drágakövekben volt. Ezeket hosszú évek fáradságos munkával maga gyűjtötte a Kecse-dombon.

Egy nap aztán úgy hozta a sors, hogy megszorult anyagilag. Fogta hát a kincseit magában rejtő dobozok egyikét, elsietett a gimnázium nagy tudású számtan- és természettanárához, és nagy zavarban arra kérte, vizsgálja meg a drágaköveit.

– Kalcedon, jáspis, ametiszt, füsttopáz... nem sokat ér.

Rybář úrban egy világ omlott össze. Hazament, és bezárkózott a szobájába.

Az augusztusi kellemes éjszakát éjféli hirtelen nagy csörömpölés

verte fel. Az öreg egy nagy marokkal hajított ki „kavicsai” közül az ablakon, amelyek az alatt lévő melegágy üveglapját találták el.

Erre a zajra lépett be a házigazda a szobába. Döbbenet látta a padlón heverő nyitott dobozokat, melyekben sokféle színben csillogtak a kövek. „– Bácsika, csak nem akarja kiszórni ezt a sok gyönyörű követ?”

Az öreg megrázkódott. Aztán meredten az ablak felé nézve suttogta:

– Nem érnek semmit... kavicsok.

– Tudom, hogy nincs nagy értékük, de mégis értékesek, nekünk és magának is. Hiszen fáradságosan gyűjtötte össze őket... Kérem, bácsikám, hagyja meg a gyermekeimnek. Tanulni fognak belőle, maga majd elmagyarázza nekik.

– Ti talán azt gondoljátok – suttogta az öreg színtelen, szorongó hangon –, hogy gazdag ember vagyok, és én valójában...

– Bácsika – szólta határozott, de lágy hangon Šajvl úr, és megfogta az öregúr kezét –, hát hogyan volnánk gazdagok, amikor maga itt van velünk? Ha maga nem volna a miénk, akkor a gyermekeimnek nem volna nagyapjuk, a feleségemnek pedig nem volna apja. Hiszen láthatja, hogy milyen boldogok vagyunk maga mellett, maga a mi házi áldásunk!”

A novella itt majdnem véget is ért. Vagy talán mégsem? Lehet, hogy téged is, kedves Olvasó, arra ösztönöz, hogy számba vedd drágakövedet?

■ BODA ZSUZSA

A szó szerint idézett szöveg forrása: *Jan Neruda: Prágai történetek. Alinea Kiadó, Budapest, 2009.*

Szarkagász

Könyvvel a kezemben feküdtem a kertben, és kimondhatatlanul élveztem a hétvége nyugalma, a bágyadt őszi napsütés kellemes simogatását. Jó volt megmerítkézni a könyv sorai, a saját gondolataim és a gondtalan nyugalom alkotta egyvelegben.

Éktelen rikácsolás, cserregés, károgás zökkentett ki ebből az idilli állapotból. Madarak, főként szarkák csinálták a ribilliót, egy közük keveredett dolmányos varjúval együtt. Csapatosul gyülekeztek egy közeli fán, de jutott belőlük a szemközti ház ereszére és a villanyoszlopokra is. Szokásos perpatvar – gondoltam –, bár most

mintha többen lettek volna, mint a megszokott kakaskodások alkalmával.

Kiderült, valóban másról van szó. A járdaszegély mellett egy szarkatelem feküdt, köréje gyűlt a különös csapat.

Tudom, nem illik – s nem is indokolt – az állatokat emberi tulajdonságokkal felruházni, de most lehetetlen volt nem felfedezni valamiféle párhuzamot. Mintha kifejezetten gyászolni gyűltek volna össze. Talán „elengedni” a távozót, vagy netán a gyászukat próbálták így feldolgozni? Ha beszélhetünk egyáltalán az állatok, madarak, szarkák gyászáról. Nem tudom.

A Budapestre beköltözött, „urbanizálódott” élőlények közül a természet rendje szerint egy eltávozott. Mindennapos eset, s tényleg nem nagy ügy. Majd jönnek a takarítók, ezzel ez a szomorú történet egyszer és mindenkorra véglegesen lezárul.

Ám ezeknek az oktondi állatoknak a viselkedése mégis figyelemre méltó. Fontosnak, elengedhetetlennek érezték, hogy fajtársuk halálának hírért világgá röptessék. Nem csendben köröztek, vagy egy búcsúpillantással és halk szárnycsattogtatással elhúztak fölötte, hanem összegyűltek, és a lehető legfeltűnőbb, legharsányabb

HETI ÚTRAVALÓ

„Nálad van a bocsánat, ezért félnek téged.” (Zsolt 130,4)

Szentháromság ünnepe után a 22. héten az *Útmutató* reggeli és heti igéi bűnről és bocsánatról szólva figyel-

meztetnek: járjunk elhívásunkhoz méltóan, megbocsátásban! Valljuk: „Hiszem a bűnök bocsánatát, a test feltámadását és az örök életet.” (Apostoli hitvallás) Naponta kérjük: „...bocsásd meg vétkeinket, miképpen...” (Mt 6,12–15) „Ahogyan könyörül az atya az ő fiain, úgy könyörül az Úr az őt félőkön.” (Zsolt 103,13; LK) Jézusban az Atya bűnbocsátó szeretete öltött testet e világban, ám ti „ha nem hiszitek, hogy én vagyok [lásd 2Móz 3,14], meghaltok bűneitekben” (Jn 8,24). A gonosz szolga nem könyörült társán, ezért „ura haragjában átadta őt, hogy kínozzák, amíg meg nem fizeti neki az egész tartozását.” S Jézus hozzáfűzte: „Így tesz majd az én mennyei Atyám is veletek, ha szívetekből meg nem bocsátotok...” Péternek így felelt: „nemhogy hétszer, hanem még hetvenszer hétszer is” meg kell bocsátanod az ellened vétkező testvérednek. (Mt 18,34.35.22) „A bűnbocsánatnak nincs se határa, se mértéke. Ha tehát Isten kegyelemből a sokat megbocsátja, hogyne kellene nekünk is megbocsátani felebarátunknak a keveset!” (Luther) Pál hálát ad, könyörög a gyülekezetért: „...mert közösséget vállaltatok velem az evangélium hirdetésében... és imádkozom azért, hogy a szeretet egyre inkább gazdagodjék bennetek...” (Fil 1,5.9) „A szabadulásért a hálaadás kelyhé emelem, és az Úr nevéért hirdetem.” / Drágának tekinti az Úr az ő híveinek halálát.” (GyLK 750,10.11) Így gondoljunk halottainkra: Isten az élők Istene! „Mert az ő számára mindenki él.” (Lk 20,38) Hiszed-e Jézus kijelentését (lásd Jn 11,25–26)? Profétája által a Seregek Ura kéri: „Térj hát meg Istenedhez, ragaszkodj az irgalomhoz és az igazsághoz, és reménykedj szüntelenül Istenedben!” (Hós 12,7) Az eltört cserépkorsz Jeruzsálem pusztulását szemlélteti, mert lakosai elhagyták a Seregek Urát, és „az ég minden seregének tömjéneztek, és itáláldozatokat mutattak be más isteneknek” (Jer 19,13). Jézus a képmutató ítélkezéstől óv minket a szálla és a gerenda képével: „Ne ítéljétek, hogy ne ítéltessektek! Mert amilyen ítélettel ítélték, olyannal fogtok megítéltetni...” (Mt 7,1–2) Krisztus e kinyilatkoztatása sem csak a laodiceai gyülekezetéhez szólt: „Tudok cselekedeteidről, hogy nem vagy sem hideg, sem forró. (...) Akit én szeretek, megfeddem és megfenyítem: igyekezz tehát, és térj meg! Íme, az ajtó előtt állok, és zörgetek: ha valaki...” (Jel 3,15.19–20) Jézus az utolsó vacsora közben mondta árulójáról: „...jobb lett volna annak az embernek, ha meg sem születik.” (Mt 26,24) Előtte már Júdásnak harminc ezüstöt fizettek a főpapok, hogy a kezükbe adja őt. S Isten perbe hívja és ítélettel tisztítja meg hűtlenné vált népét: „Ha vétkeitek skarlátpirosak is, hófehéreké válhattok... Ha készségesen hallgattok rám... Sion ítélettel váltatik meg, megtérői igazság által.” (Ézs 1,18–19.27) Jézus a mi utunk, igazságunk és örök életünk! „Tisztítsd meg szívéd... / Karmazsin színű bűneidből tisztulj... // Térj meg kedvére!” (EÉ 460,1.2)

■ GARAI ANDRÁS

CSORBA ISTVÁN

Áldott jelkép

**Hordozzuk kereszted szívünk legmélyében,
Rád tekintünk, Krisztus, élő reménységben.
Csodálatos rózsá, Luther ajándéka,
Késztesen mindenkor a hálaadásra.**

**Fehér virágszirmok égszínkék mezőben
Bizakodást adnak mennyei örömben.
Aranygyűrű fényét, nemes csillogását
Úgy láthassuk meg, mint üdvösség forrását.**

**Áldj meg, Isten, minket megtartó erőddel,
Ajándékozzál meg benned való hittel.
Szomjazó lelkünk csak kegyelmedet várja.**

**Egyházunk jelvénye Márton pap rózsája,
Mindig tisztelettel tekintünk reája,
Ösztönözzön Urunk szent szolgálatára.**

módon „beszéltek róla”, adták a világ tudomására, hogy egyik társuk immár végleg leszállt, nem röpdös, nem rikácsol, nem hadakozik többé.

De hogy is van ez? Ezek az egyszerű lények fontosnak tartják mindenkiel tudatni társuk távozását? Összegyűlnek, hogy ország-világ tudomására hozzák a szomorú tény. De mi van akkor velünk, a teremtés csúcán állókkal? Hiszen közülünk is volt egy kiemelkedő „Valaki”, aki – immár kétezer éve – eltávozott, ám erről többször mégis – hallgatunk.

Pedig hányszor, de hányszor kellene bizonyosságot tennünk róla! Hányszor

nem mondjuk ki a nevét, nem szólunk közbe, amikor kellene, hányszor nem vállaljuk – gyáván –, hogy a követői vagyunk! Pedig pont ő – aki önként vállalta értünk a halált – mondta: „Nézétek meg a hollókat: nem vetnek, nem is aratnak, nincsen kamrájuk, sem csűrük, Isten mégis táplálja őket. Mennyivel értékesebbek vagytok ti a madaraknál!” (Lk12,24) Mégis nekünk kellene tanulnunk ezektől az egyszerű, „értéktelen” lényektől?

Jó lenne, ha minél többször tudnánk, mernénk, akarnánk „szarkák” lenni!

■ GYARMATI GÁBOR

NAPPOS OLDAL

Szerkesztette: BODA ZSUZSA

Oroszlán

A sivatag királya – szokták mondani, pedig az igazi sivatagban az oroszlán nem tudna megélni. Nem találja ott sem vizet, sem táplálékot. A szavanna királya elnevezés találóbbr lenne rá.

Az oroszlán a tigris után a leghatalmasabb macskaféle ragadozó, Afrika jelentős részén ma is előfordul.

Ellentétben a többi nagymacskával, nem magányos, hanem falkákban él, ahol akár húsz-harminc állat is van együtt. A falkát egy hatalmas hím védelmezi.

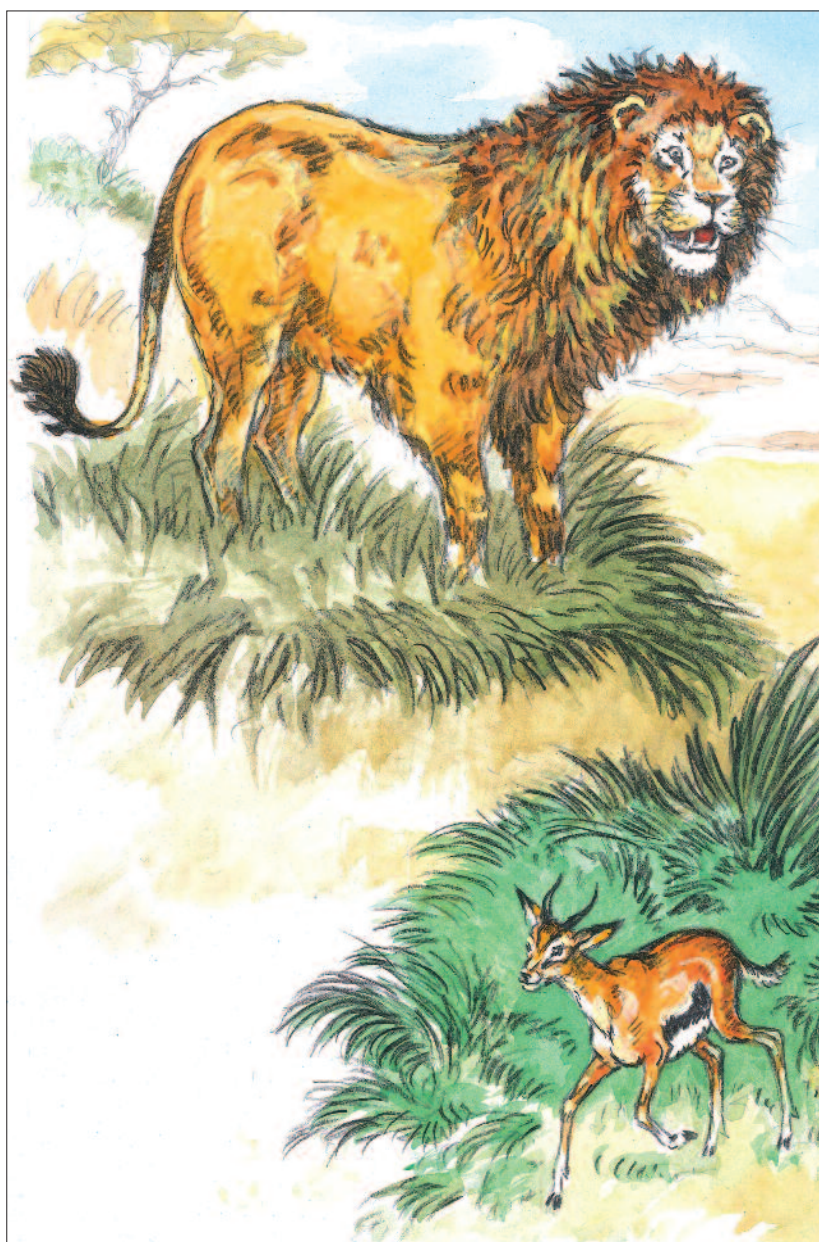
A hím oroszlán négy-öt évesen válik igazán felnőtté. Akkor jelenik meg jellegzetes sörénye és hangja, amely akár hét-nyolc kilométernyire is elhallatszik, főleg alkonyatkor lehet hallani.

A falka elsősorban éjszaka vadászik. Ebben a nőstények a főszerep, a fiatalabb állatok gyakran segítenek,

MESÉLNEK AZ ÁLLATOK

vő hím megöli vagy elkergeti őket. Ezután a győztesek sorra megölik a kölyköket, hogy az így rövidesen újra fogamzóképessé váló nőstények már az ő ivadékaikat hozzák világra.

RAJZ: BUDAI TIBOR

terelik a kiszemelt zsákmányt. A kifejlett oroszlán mancsának egyetlen csapásával képes eltörni egy zebra gerincét, többnyire mégis megfojtja áldozatát. Torkon ragadja, a földre dönti, és addig szorítja, míg meg nem fullad.

Az oroszlánok főleg zebrákat, kafferbivalyokat, gnúkat zsákmányolnak, de zsiráfokra és fiatal elefántokra is rátámadnak. Amikor a vacsora már „tálalva” van, odasiet a hím is, és elsőként kezd el falatozni. A jóllakott oroszlánok az árnyékban pihennek, és ilyenkor azzal sem törődnek, ha legelő állatok kerülnek közel hozzájuk. Még mozdulni is lusták, nem hogy vadászni.

Az öregedő, erejét vesztő falkavezérek szomorú sorsa mindig az, hogy egy vagy két, ereje teljében lé-

A vemhességi idő százöt nap. A barnás pettyekkel mintázott kis-oroszlánok játékosak, sokat birkóznak egymással, az egész falka vigyáz rájuk. Másfél-két évesen már önállóan is képesek zsákmányt elejteni.

Afrikában az oroszlánok ritkán élnek tíz évnél tovább. Állatkertekben jó tartás mellett húsz évig vagy még tovább is élhetnek.

■ SCHMIDT EGON

Kérdések

1. Hány kölyke van egy oroszlánnak?
2. Milyen súlyú egy kifejlett hím?
3. Élnék máshol is oroszlánok?

3. Igen, nagyon kis számban Ausztriában.

2. Körülbelül kétszáz kilogramm.

1. Kettő-három.

Valazok

Luther Márton és a reformáció

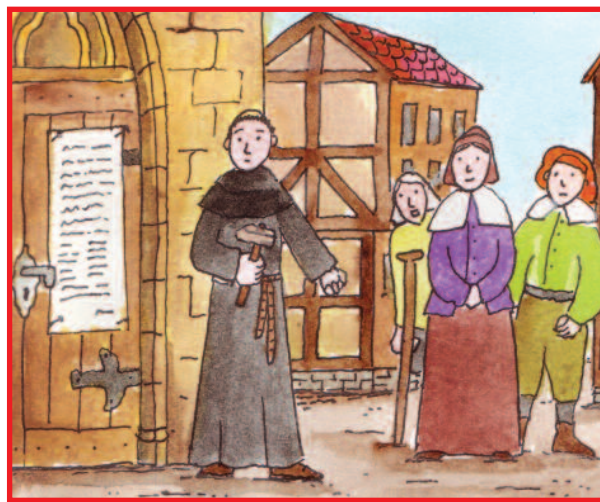
► Egyházunkban október 31. a reformáció ünnepe. 1517-ben ugyanis ezen a napon szögezte ki Luther Márton 95 tételét a wittenbergi vártemplom kapujára. Alább Luther életének néhány részletét idézzük fel.

1. Az ifjú Márton a középiskola elvégzése után apja kívánságára jogot kezdett el tanulni. Egy alkalommal, 1505-ben, amikor Erfurtba igyekezett vissza, hatalmas vihar támadt. A közvetlen közelében egy villám csapott be. Félelmében Luther így imádkozott: „Szent Anna, segíts! Ha túléltem ezt a vihart, szerzetes leszek!”

2. A vihar elmúlt, Luthernek nem lett semmi baja, és megtartotta ígéretét. Ágoston-rendi szerzetes lett, később a teológia doktora. Közben Rómában a pápa már évek óta építtette a Szent Péter-bazilikát, amihez nagyon sok pénz kellett. Ezért a pápa követői sok országba elmentek, hogy úgynevezett bűnbocsátó cédulákat, más néven búcsúcédulákat áruljanak.

3. Azt mondták az árusok, hogy aki ilyen papírt vesz, az elhunyt rokonát a mennyekbe juttathatja. Luther nagyon felháborodott ezen, mert csak Isten dönti el, ki kerül a mennyországba. 95 pontban összegyűjtötte, ami nem tett szert neki az egyház tanításában, és 1517. október 31-én ezeket a tételeket kiszögelte a wittenbergi vártemplom kapujára.

4. Amikor ennek híre eljutott a pápához, megpróbálta rávenni Luthert, hogy vonja vissza, amit írt. Ő azonban nem tette, a pápa pedig válaszul kiátkozta az egyházból. Később a császár és a választófejedelmek színe elé kellett állnia. Ott a Bibliára tett kézzel azt mondta: „Nem vonok semmit vissza, amíg a Biblia szavaival nem győznek meg, hogy tévedtem. Itt állok, másként nem tehetek, Isten engem úgy segéljen!”

5. A császár ezért birodalmi átokkal sújtotta. Ez azt jelentette, hogy bárki büntetés nélkül akár meg is ölhette volna. Bölcs Frigyes szász választófejedelemből azonban úgy tett, mintha elrabolta volna Luthert. Wartburg várába vitette, ahol titokban, György lovagként élhetett. Itt fordította le német nyelvre az Újszövetséget. Mivel volt már könyvnyomtatás, mindenki olvashatta a Szentírást.

6. Luther később újra Wittenbergben lakott. Prédikált, tanított, sok egyházi éneket írt. Elvette feleségül Bóra Katalint, akivel boldogan éltek. Gyermekeik születtek, és mindig sok vendég volt a házukban, akikkel sokat beszélgettek Istenről, Jézusról és a hitről. Luther Márton követői az evangélikusok.

RAJZOK: JENES KATALIN

Megújuló kőszegi energia

► Az Evangélikus Mezőgazdasági, Kereskedelmi és Informatikai Szakképző Iskola és Kollégium épületében elvégzett energetikai felújításért adtak hálát október 22-én, csütörtökön Kőszegen. Az ünnepi istentiszteleten Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke hirdette Isten igéjét. A liturgiában Zsóri-Ments Orsolya iskolalelkész, valamint Baranyay Csaba helyi lelkész működött közre. Énekelte a diákokból és tanárokból összeállt kórus és zenekar.

Minden, a földön elérhető energia Isten ajándéka – hangsúlyozta Zsolt 127,1 alapján tartott prédikációjában a püspök, és hozzátette: személyes életünknek is szüksége van a megújuló energiára, amely Isten szeretetéből jön. Belőle épülhetünk, belőle újulhatunk meg.

A száztizenhét éves intézmény energetikai korszerűsítését a 2013-ban elnyert, mintegy 276 millió forintos pályázati támogatás tette lehetővé – mondta el tájékoztatójában Rodler Gábor igazgató. Az iskola történetének eddigi legnagyobb renoválása során a kedvezőtlen hőtech-

nikai adottságokkal, korszerűtlen elektromos hálózattal és magas fogyasztással bíró épület fűtési és használatimelegvíz-rendszerének, fényforrásainak, valamint nyílászáróinak cseréje, a falak utólagos külső hőszigetelése, valamint a tetőn napelemek és napkollektorok telepítése valósult meg.

Az igazgatói tájékoztató után köszöntőt mondott Ágh Péter, a térség országgyűlési képviselője, illetve Huber László, Kőszeg polgármestere is. Az istentisztelet végeztével a meghívott vendégek megtekintették a felújított épületet. A hálaadó alkalom a kollégium éttermében közös ebéddel zárult. ■ AM

Egyházi muzeológusok Sárospatakon

Szakmai napot tartott Sárospatakon az Egyházi Muzeológusok Egyesülete. A vallási néprajz témakörét előadásokban feldolgozó konferenciának október 19–20-án a Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény Szent Erzsébet Háza adott otthont.

Első nap Vass Erika néprajzkutató (Szabadtéri Néprajzi Múzeum) Református-ünítárius együttélés Fiatfalván című előadása és Szabó Irén gyűjteményvezető (Szent Erzsébet Ház) Templomi gesztusok című referátuma ösztönözte élénk hozzászólásokra és beszélgetésre a hallgatóságot. A nap zárásaként a résztvevők a sárospata-

ki várat tekintették meg Tamás Editnek, a Rákóczi Múzeum igazgatójának szakszerű vezetésével.

Kedden a sárospataki református gyűjteménybe látogattak el, Pocsainé Eperjesi Eszter vezetésével járhatták be a híres, nagy múltú – és nemrég renovált – kollégiumi könyvtár épületét és múzeumának állandó kiállítását. A látogatás után az úrihímzéses úrasztali terítőkről adott szakszerű ismertetést a Sárospataki Református Teológiai Akadémián is oktató lelkész. ■ HBL

A második nap utolsó előadója, Terdik Szilveszter muzeológus (Iparművészeti Múzeum) A Néprajzi Mú-

zeum máramarosi ikonjai címmel tartott kutatási beszámolót.

A szakmai nap a Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény raktárainak és kiállítóhelyiségeinek bejárásával, majd a 2007-ben bazilika minor rangot kapott plébániatemplom megtekintésével zárult. A jó hangulatú konferencia lehetőségét adott az egyházi és világi gyűjteményekben dolgozóknak arra, hogy betekintést nyerjenek egymás munkájába, és megismerhessék az intézmények működését. Az elhangzott előadások pedig bővítették szakmai ismereteiket és tapasztalataikat. ■ HBL

Egyházművészeti kutatóközponttá lett a három néven ismert lengyel város

► Szilézia hányatott sorsú fővárosa újra virágkorát éli. A múltját feldolgozó, történelmi értékeit felvállaló hatszázéves nagyváros megtalálta küldetését, és tudatosan építi jövőjét. A reformáció kezdetének öt-századik évfordulójára készülve Wrocław – Breslau, Boroszló – komoly kutatási programokat indított.

Látva a jubileumra készülő német evangélikusság megosztottságát, a hatvanezres hallgatósággal büszkélkedő egyetem művészettörténeti tanszéke saját kezébe vette a kezdeményezést, és Jan Harasimowicz professzor vezetésével nem kisebb célt tűzött ki maga elé, mint az európai evangélikus egyházművészeti kutatások irányítását és koordinálását. A terv bevált. Az Európában és a világ más részein szétszórtan dolgozó, evangélikus egyházművészettel foglalkozó kutatók rendszeresen műhelyfoglalkozásokra és saját kezdemé-

nyezésű tudományos konferenciákra gyűlnek össze, hogy legfrissebb kutatásaik eredményeit egy nagyobb egész szolgálatába állítsák.

Magyarországot az október 5–8. között megrendezett tanácskozáson – a szervezők meghívására, eddigi tudományos munkája alapján – dr. Krähling János, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építészettörténeti és Műemléki Tanszékének vezetője és e sorok írója képviselte. A résztvevők érdekes előadásokon ismerhették meg az evangélikus épí-

tészet és egyházművészet helyi sajátosságait és összefüggéseit Norvégiától Skóciáig, Litvániától Svájcig. Nemcsak hallgatták és megvitatták azonban az elhangzottakat, hanem felkérést kaptak egy közös adatbázis kidolgozására és egy kiadványsorozat elkészítésében való aktív részvételre is.

A tanulságos konferenciát érdekesítő kirándulás zárta, amelyen a szakemberek megismerkedhettek több régi evangélikus templommal is. Közülük kettő ma már mint katolikus templom működik, de kialakításában megőrizte eredeti felépítését és formáját.

A szervezők a legszebb látványosságot a kirándulás végére hagyták. A szwidnicai (schweidnitzeri) fatemplom Európa talán legnagyobb és legékesebb evangélikus műemléke. A minden részletében kifestett, előkelőségek családi páholyaival tűzdelt és díszes építáriumával zsúfolt templom gazdag múltról, pezsgő egyházi életről és magas kulturáliságról tanúskodik.

A konferencia egyik legnagyobb tanulsága az volt, hogy milyen fontos távlatokban és európai összefüggésekben vizsgálni kisebbségben lévő evangélikus egyházunkat, hiszen a sokszínűség nem szétválaszt, hanem gazdagít és összehoz.

Wrocław, Breslau, Boroszló méltán fogja viselni 2016-ban az Európa kulturális fővárosa címet.

■ DR. HARMATI BÉLA LÁSZLÓ

HIRDETÉSEK

Felügyelők országos konferenciája Révfülöp, november 6–8.

Hova vezet a damaszkuszi út?

A találkozó péntek este vacsorával kezdődik, és vasárnap ebéddel zárul.

Program

Péntek

- 18.00: Vacsora
- 19.00: Köszöntő – Pröhle Gergely országos felügyelő
- 19.10: Nyitóáhitat – Irányváltás (ApCsel 26,12–20) – Gáncs Péter püspök
- 19.40: Migráció: világméretű vándorlás – Glied Viktor politológus, Pécsi Tudományegyetem
- 20.10: Fórum a hazai helyzetről, benne egyházunk tevékenységéről – Moderátor: Pröhle Gergely
- 21.00: Mi az EISZ? – Illisz László, az EISZ igazgatója

Szombat

- 08.00: Reggeli
- 09.00: Áhitat – Konfliktuskezelés (1Kor 6,1–9a) – Cserhátiné Szabó Izabella püspökhelyettes
- 09.30: Konfliktusok, elvárások és lehetőségek a gyülekezetekben/intézményekben – Beszélgetés Pröhle Gergely vezetésével (Felkért hozzászólók: Radosné Lengyel Anna országosfelügyelő-helyettes, Mészáros Tamás kerületi felügyelő, Ugrin Erzsébet mediációs tréner)
- 11.00: Szünet
- 11.15: Fórum és továbbgondolás – Moderátor: Fábri György kerületi felügyelő
- 12.30: Ebéd
- 14.00: Legyünk őszinték magunkhoz is: egyházunk az átalakuló világban – Ifj. Hafenscher Károly, a zsinat lelkészi elnöke és Abaffy Zoltán, a zsinat nem lelkészi elnöke
- 15.30: Szünet
- 15.30: Fórum és továbbgondolás
- 18.00: Vacsora
- 19.00: Áhitat – Isten akarata alá vetve (Róm 9,12b–26) – Ifj. Hafenscher Károly

Vasárnap

- 08.30: Reggeli
- 09.30: Záró istentisztelet úrvacsorával – Az igehallgatás gyümölcse (Fil 1,2–11) – Szemerei János püspök
- 12.00: Ebéd

Jelentkezni a revfulop@lutheran.hu e-mail címen lehet november 1-jéig. Támogatott részvételi díj: 6000 Ft. Programváltoztatás lehetséges.

Kövessen bennünket
az interneten is:
evangelikus.hu

Naponta aktuális tartalommal,
lelki táplálékkal, friss hírekkel,
érdekes interjúkkal, véleményekkel,
videókkal és képekkel várja Önt
a Magyarországi Evangélikus Egyház
hivatalos honlapja.

Egy kattintásra vagyunk Öntől!

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközélben vagyunk

Csömöri könyvbemutató

Akinek 1956 után öt országban lett otthona

Az október 23-ai megemlékezésekhez kötődően evangélikus könyvbemutatót tartottak múlt kedden Csömörön, a Sinka István Községi Könyvtárban. A *Küldetésben* címmel idén tavasszal megjelent interjúkötetben Weisz Jenő Németországban élő nyugalmazott evangélikus lelkész tekint vissza eddigi életére és pályájára. A költőnek indult Somogy megyei fitalembert 1955-ben húszévesen börtönbe zárták, három másik költőtársával együtt, hazafias verseik miatt.

Szabadulása és a forradalom leverése után Weisz Jenő elhagyta az or-

szágot, és Angliában lett evangélikus lelkész. Élete során szolgált Amerikában és Németországban is. Eseménydús, színes életéről *Boda Zsuzsa* készítette vele interjút, majd szerkesztette köteté az elhangzottakat.

A lelkész nyolcvanadik születésnapjára – magánkiadásban – megjelent művet a csömöri alkalmon *Kendeh K. Péter*, a Luther Kiadó igazgatója mutatta be. Az estén Weisz Jenővel a könyv szerzője-szerkesztője beszélgetett.

■ KALINÁNÉ GUBEK ERIKA felvétele

HIRDETÉS

„Mert az Isten országa közöttetek van!” (Lk 17,21)

Igehirdetés-sorozatot tartunk novemberben a vasárnap esti vesperás istentiszteleteken (18 óra) a kelenföldi evangélikus templomban (Budapest XI. ker., Bocskai út 10.) *Balicza Iván* lelkész vezetésével, a *Protestáns Kántortársulat* közreműködésével.

Témák, időpontok

- November 1. – A megbocsátás vasárnapja
„Mert nálad van az élet forrása, a te világosságod által látunk világosságot.” (Zsolt 36,10) – Ki a te Istened?
- November 8. – Az ítélet vasárnapja
„Boldog az az ember, akinek az Úr nem rója fel bűnét, és nincs lelkében álnokság.” (Zsolt 32,2) – Megvallottam neked vétkeimet.
- November 15. – A reménység vasárnapja
„Tiszta szívet teremts bennem, Istenem, és az erős lelket újítsd meg bennem!” (Zsolt 51,12) – Tisztítóüzben.
- November 22. – Az örök élet vasárnapja
„Mikor jóra fordította Sion sorsát az Úr, olyanok voltunk, mint az álmodók.” (Zsolt 126,1) – Álmodók álmodói.
kelenfold.lutheran.hu • www.facebook.com/kelenfoldi.evangelikusgyulekezet

Istentiszteleti rend • 2015. november 1.

Szentháromság ünnepe után 22. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.
Lekció: Mt 18,21–35; Mik 6,6–8. Textus: Fil 1,3–11. Énekek: 466., 79.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (német, családi) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Liszka Viktor; du. 6. Bence Imre; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10. (úrv.) Herzog Csaba; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. (úrv.) Sztójánovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv., halottak napi megemlékezés) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.) Németh Zoltán; **Buda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.) Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebástya M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyér, IV., Tóth Aladár út 2-4.** de. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv., családi) Gerőfiné dr. Brebovszky Éva; de. 11. (úrv., kantátazenés istentisztelet) Cselovszky Ferenc; du. 6. Gáncs Péter; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 10. (családi) Pelikán András; de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 10. Románné Bolba Márta; **VIII., Rákóczi út 57/A** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv., családi) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpád; de. fél 10. (úrv., családi) Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. (vespera) Balicza Iván; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. (megemlékezés) dr. Blázy Árpádné; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Liszka Viktor; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; de. negyed 12. Keczkó Szilvia; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Grendorf Péter; **Zuglói, XIV., Lócsei út 32.** de. fél 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. 9. Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) dr. Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom)** de. 10. (úrv.) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv., családi) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. (úrv.) Vető István; **XVI., Simongát u. 2.** du. 2. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. (úrv.) Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákocsaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. 11.** (úrv.) Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) Győri Gábor; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) Győri Gábor; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Deák László; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lackné Puskás Sára; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Endreffy Géza. Összeállította: Balla Mária

Kettős ünnep Nagytarcsán

► A felhős, borús idő ellenére örömteli kettős ünnep zajlott október 17-én Nagytarcsán. A Dolina Pest Vidéki Szlovákok Regionális Egyesületének és a Nagytarcsai Szlovákok Önkormányzatának közös szervezésében tartották a Pest környéki szlovák evangélikusok találkozóját, illetve a nagytarcsai szlovákok huszonegyedik nemzetiségi napját. A rendezvényre szlovák és magyar evangélikus egyházi vezetőket is meghívtak.

Több hónapos lázas szervezőmunka előzte meg a találkozót dr. Szabó B. Zsuzsannának, a Dolina elnökének, Aszódi Csaba elnökhelyettesnek, illetve Szlaukó Istvánnak, a Nagytarcsai Szlovákok Önkormányzata elnökének vezetésével.

A program délelőtt a nagytarcsai temetőben kezdődött. Az egybegyűlteket megemlékeztek a nagytarcsai és Pest vidéki szlovákság háromszáz éve ide települt őseiről. *Nobik Erzsébet* nyugalmazott evangélikus lelkész megálldotta a három évszázadra emlékeztető, kétnyelvű felirattal ellátott, újonnan állított oszlopot.

Ezután vette kezdetét az evangélikus templomban az ünnepi kétnyelvű istentisztelet. A kezdő előének és a magyarországi szlovákok himnuszának – „Uram, áldd meg ezt a földet és minden nemzetét...” – eléneklése után a helyi lelkész, *Baranka György* és a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke, *Gáncs Péter* köszöntötte a szép számban összegyűlt híveket. Kiemelte: a régi összekötő kapcsok mellett – gyülekezeti lelkészként maga is testvéri kapcsolatot ápol a szlovák püspökkel – a legfőbb kapocs Jézus Krisztus és az ő szeretete. A reformáció emlékünnepének közeledtével hangsúlyozta – utalva a nagytarcsai templom pünkösdi témájú oltárképére – a Szentlélek kiáradásának fontosságát.

A bevezető kétnyelvű liturgia után – melyet a helyi *Nap* kórus ugyancsak kétnyelvű énekszolgálatával színesített – hallgatta meg a gyülekezet dr. Miloš Klátíknak, a Szlovákiai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház egyetemes

püspökének szlovák nyelvű prédikációját. Nem elég a parancsolatokat elméletben tudni – emelte ki az igehirdető –, a szeretetnek mindennapi, gyakorlati életünkben is meg kell nyilvánulnia. A szlovák igehirdető e sorok írója foglalta össze magyar nyelven.

A hívek ezután a helyi ifjúsági zenekar vezetésével énekeltek el a „Jézus életem, erőm, békém...” kezdetű éneket mindkét nyelven. Ennek az üzenetnek – Jézus Krisztus teste és vére által lehetünk a mi Urunkban testvérek – a hangsúlyozása is volt a két nyelven kiszolgáltatót úrvacsora, melyet a két püspök, Baranka György helyi lelkész, illetve Miloš Klátik felesége,

Olga Klátíková osztott. Az ünnepi kétnyelvű istentisztelet a *Miatyánk*, illetve az ároni áldás szlovák és magyar nyelvű eléneklésével zárult a két püspök (*képünkön*) szolgálatával.

A kettős ünnep terített asztalok mellett kötetlen testvéri beszélgetéssel folytatódott a helyi iskolában. A vendégeket – köztük az Országos Szlovák Önkormányzat Hitéleti és Szociális Bizottságának elnökét, *Klauszné Fuzik Ildikót* – az Országos Szlovák Önkormányzat nevében *Tóthné Szabó Katalin* önkormányzati képviselő köszöntötte.

Ebéd után az érdeklődők a helyi falumúzeumban megtekinthették – *Győri Andrásné* múzeumigazgató bevezető előadását követően – a *Nagytarcsai oltárterítők* című kiállítást. Hallhattak az egyház liturgikus színeinek jelentéséről, illetve az idősebb generáció által ma is hordott gyönyörű népviselet összhangjáról.

A találkozó kulturális programjának a Blaskovits Oszkár Általános Iskola adott otthont. A műsor – régi szokás szerint – lelki útvalóval vette kezdetét, mellyel ezúttal *Vető István* cinkotai lelkész „látta el” a jelenlevőket. Ennek jelképes jelentése is volt, hiszen – ahogyan a szlovák püspök prédikációjában is hallhatták a hívek – annak idején a cinkotai gyülekezetből vált ki, alakult meg a nagytarcsai.

A színvonalas kulturális program közreműködői a *Primavera* kamarakórus és zenekar, a Nagytarcsai Hagymányórázó Kulturális Egyesület táncosai, a Péteri Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat és nyugdíjasklub, illetve a piliszentkereszti *Pilis* folklóregyüttes tagjai voltak.

A rendezvény szlovák batyus bállal zárult, kiváló hangulatban. A két év múlva esedékes újabb találkozás helyszínét a Pest vidéki hívek már a templomból kifelé jövet egymás között szervezték.

Az ünnepi nap eseményeit rögzítették a Magyar Televízió *Domovina* című szlovák nemzetiségi műsorának munkatársai, és képviseltette magát a magyarországi szlovákok hetilapja, a *Ludové noviny* is.

■ GULÁCSINÉ FABUYA HILDA

HIRDETÉS

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhon vagyok,
velem vannak
a lapjaim.

WWW.DIGITALSTAND.HU

Olvassa
az Evangelikus Élet
digitális változatát!

A Facebook és a gyűlöletbeszéd

A menekültkérdéshez hasonlóan megosztó téma régen bukkant föl utoljára az internet magyar szelétén. Jó pár éve, az *iWiW* elterjedésekor egyfajta önértékelési mérőszámok volt tekinthető, hogy kinek hány ismerőse van a közösségi oldalon. A *Facebookon* ez a fajta „bejelölők mindenkit, akivel valaha találkoztam” hangulat már jóval kevésbé volt érezhető – sőt az utóbbi időben a magyar közéletben zajló események hatására gyakran előfordul, hogy a felhasználók megszüntetik a kapcsolatot az ellenkező politikai hovatartozású ismerőseikkel.

A menekültek vagy migránsok (már a különféle elnevezések használata is egyfajta állásfoglalás) tömeges magyarországi megjelenése felszította az indulatokat: gyakorlatilag bárki láthatott a Facebook-üzenőfalán olyan bejegyzést, amelyben valaki kijelentette, hogy törli azt az ismerősét, aki a menekültek mellett vagy ellen foglal állást. Többnyire persze ellenük.

A *Facebookon* persze nem lehet mindent: az amerikai közösségi oldal irányelvei kizárják a rasszista és uszító tartalmak közzétételét, akárcsak a pornográf tartalmakét. Ez utóbbival kapcsolatban tavaly sokan megszólaltak, amikor azért indult kampány, hogy az éppen gyermeküket szoptató anyákról készült képeket ne törölje automatikusan a *Facebook*. A női mell ugyanis már olyan erotikus tartalomnak minősül, amely nemkívánatos az oldalon.

A szoptatás azonban egyszerűen csak egy babával megélt intim pillanat, semmi köze a vágykeltéshez, ráadásul a nyilvános helyen történő

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

Rovatgazda: Nagy Bence

szoptatás társadalmi elfogadottsága is olyan cél, amelyért érdemes küzdeni, hiszen nem kell bizonygatni, hogy az anyatej mennyire szükséges a kisbabák fejlődéséhez.

A *#FreeTheNipple* kampány alulról jövő kezdeményezés volt, de nemrég „felülről” is érkeztek megkeresések a *Facebookhoz*. Augusztus végén a német igazságügy-miniszter, *Heiko Maas* fordult a közösségi oldal üzemeltetőihez, hogy vizsgálják felül a rasszista gyűlöletbeszédet tartalmazó bejegyzésekre vonatkozó irányelveiket. Mert míg a fedetlen intim testrészeket ábrázoló képeket automatikusan törli a rendszer, addig az idegenellenes kijelentések fennmaradhatnak – állt a politikus indoklásában. A *Facebook* ígéretet is tett arra, hogy tárgyalásokba bocsátkozik ez ügyben a német vezetéssel, a közösségi oldal tagjaival pedig közölte, hogy a gyűlöletbeszéd nem fogadható el az oldalon.

Szeptember elején *Angela Merkel* német kancellár szólalt fel annak ügyében, hogy a magáncégeknek is fel kell lépniük a rasszizmus terjedése ellen, külön kiemelve, hogy a *Facebooknak* már vannak ilyen szabályai, csak használni kellene őket. Az evangélikus lelkészcsaládba született Merkel értelemszerűen aggasztónak találta, hogy az internet az idegengyűlölet terjesztésének egyik eszköze.

New Yorkban egy ENSZ-rendezvényen ugyancsak szeptember végén *Angela Merkel* és *Mark Zuckerberg*, a *Facebook* alapítója is beszédet mondott, illetve ezt megelőzően a német kancellár a közös asztalnál rá is kérdezett, hogy dolgoznak-e már a cégnél a gyűlöletkeltő posztok problémáján. A véletlenül bekapcsolva maradt mikrofon tanúsága szerint igen, noha addig a pillanatig ennek kézzelfogható jele nemigen látszott.

Éppen ezért nem is volt váratlan, hogy egy würzburgi ügyvéd feljelentést tett a *Facebook* német leányvállalatának, a *Facebook Germany GmbH*-nek a vezetői ellen „közösség elleni uszítás elősegítése” miatt. *Chan-jo Jun* már több mint hatvan uszító és rágalmazó bejegyzést jelzett sértőnek, de az esetek többségében nem törölték őket. A németek komolyan veszik ezt a kérdést, augusztusban például több ezer eurós bírságot szabtak ki egy berlini férfira, mert arról írt, hogy a kisebbségek számára újra kellene nyitni a gázkamrákat...

Nyilván nem véletlen, hogy az *Evangélikus.hu* kommentelési felületénél szereplő, „A hozzászólásokat moderáljuk, ha gyűlöletkeltő, törvényt, illetve személyiségi jogokat sért” kitétel első helyen tartalmazza a gyűlöletkeltést – valószínűleg ez jut mindenkinek az eszébe, amikor az internetes hozzászólásokkal kapcsolatos problémákról hall. A német példa talán útmutató lesz abban – a szólásszabadság megfelelő érvényesülése mellett –, hogy a netes kommunikáció az emberi értékek tisztelete irányába mozduljon el.

■ N. B.

ORKAfestt Budavárban

► A Budavári Evangélikus Egyházközségben mindig is nagy hangsúlyt kapott a magaskultúra és az egyházzene ápolása, terjesztése. *Peskó György* legendás orgonaestjei felejthetetlenek, de rendszeres zenei alkalmak színesítik a gyülekezet életét napjainkban is. Minden hónap első vasárnapján orgonazenés áhítatok, decemberben pedig adventi orgonestek várják az érdeklődőket. Az idén tavasszal első ízben megrendezett és igen nagy közönségsikert aratott *VivaceFest* – régi zenei fesztivál – után *ORKAfestt* címmel november 14–22. között orgonakamarazenei fesztiválra várják az érdeklődőket.

FOTÓ: KOVÁRI PÉTER

Az orgonistáknak ritkán adatik meg a kamaramuzsikálás lehetősége. Sokan csak esküvőkön élik meg az együtt zenélés örömét. Másik hiányossága egyházzenei életünknek, hogy mi, evangélikusok talán túlzottan koncentrálnak *Bachra* és barokk szerzőinkre, és eközben a következő két évszázad művei háttérbe szorulnak.

Nem szabad azt sem elfelejteni, hogy éppen a zene az, ami egyházainkat a legtisztább módon összeköti, hiszen katolikus templomokban is felcsendülnek nagy protestáns zeneszerzőink művei, de katolikus szerzőket is megihletett korálkincsünk felbecsülhetetlen gazdagsága, katolikus komponisták tollából is csodálatos feldolgozások születtek.

Az *ORKAfestt* mindhárom irányban próbál hiánypótló lenni. Nevéből adódóan a kamarazene van előtérben különböző hangszeresoportok kombinációjában, ám a koncertműsorok összeállításánál arra is figyeltek, hogy most, a reformáció kezdete közelgő ötszázadik évfordulója jegyében ötszáz év zenéje csendüljön fel, képviselve a barokk mellett a késő romantikát és a modern kort ugyanúgy, mint a kortárs zenét.

Sigfrid Karg-Elert műve nyitja a fesztivált november 14-én, aki bár a német késő romantika képviselője volt, megőrizve a bachi kontrapunktus szerkesztést és motívumát, egészen új hangzásvilágot és harmónia-rendszert dolgozott ki, előrevetítve az impresszionizmust. A különleges kamaraművek *Bányai Júlia* (szoprán) és *Kuklis Gergely* (hegedű) közreműködésével csendülnek fel.

Barokk hegedűszonáták hangzának el november 17-én barokk hegedűn *Ábrahám Márta* előadásában, kontinuitásért (Kövári Péter – orgonapozitív).

A november 19-i koncert is barokk műveket sorakoztat fel, de a trombitához szükséges nagy orgonával, *Borsódy László* és *Szotyori Nagy Gábor* közreműködésével.

November 21-én szokatlan hangszerkombinációban hallgatható majd

több évszázad zenéje *Kiss Alexandra Enikő* (brácsa) és *Virágh András Gábor* (orgona) játékában.

A fesztivált záró ünnepi kamarazenei istentisztelet november 22-én 11 órakor lesz, melyen *Bach*, *Schütz*, *Wolfmüve*, *Mozart* templomi szonátái és *Jehan Alain* 20. századi francia zeneszerző *Messe modale* miséje mellett ősbemutatóra is sor kerül. Századunk egyik sokszorosos kitüntetett ifjú zeneszerzője, *Virágh András Gábor* készül egyházzenei unikkal, mely az istentiszteleten fog először elhangozni. (A fesztivál fővédnöke *dr. Fabiny Tamás* püspök.)

Az *ORKAfestt* a tavaszi régi zenei fesztiválhoz hasonlatosan egyben alkalma a közösségi összefogásnak is. A fesztivált anyagiakban – mások mellett – támogatják a környező kerületek, cégek, a pazar helyszínt a budavári gyülekezet biztosítja. Van, aki szolgáltatásokkal, felajánlásokkal, munkájával segíti a szervezőket. A közösségi összefogásnak köszönhetően belépőt nem szednek, hogy a hangversenyek mindenki számára elérhetőek legyenek, ám azok között, akik a helyszínen váltható támogatói jeggyel segítik a rendezvénysorozatot, értékes magyar borokat és kézműves fesztiválsütitiket sorsolnak ki.

A szervezők sok szeretettel várnak mindenkit november 14–22. között a budavári evangélikus templomba: kicsiket és nagyokat, gyakorló keresztyéneket és keresőket, megpihenni vágyókat, avagy kulturális izgalmat keresőket. (További részletek a www.csifesz.hu internetes oldalon.)

■ BÁN ISTVÁN

Templomépítési (majdnem) jubileum

Avagy a hölgyek korát Nagymányokon se firtassuk

Összegyülekezett az egyházközség apraja-nagyja, távolabbról is hazajöttek az időközben elszármazottak, mert október 25-én a nagymányoki evangélikus templom húszéves jubileumát ünnepeltük. De vegyük sorjában a dolgokat!

Lelkészelődöm, *Karl Béla* álma volt, hogy szülőfalujában legyen templomuk az evangélikusoknak. Mert eredetileg Nagymányokot kizárólag német ajkú római katolikusok lakták, s a szomszédos Kismányokon, illetve Váralján éltek a szintén német földről idetelepült evangélikusok. Időközben azonban e környező falvakból munka- (bánya) és építési lehetőség miatt Nagymányokra is költöztek lutheránusok – ők aztán hosszú éveken át a lelkes házának melléképületében kialakított teremben gyülekeztek össze.

A lelkes halála utáni időben az agilis presbiterek s a lelkes özvegye, *Jolánka* néni kezdték el a templomépítés megszervezését. A terveket a jubileumi ünnepségen is jelen volt *Krähling János* építész készítette. Hívogató, szívet melengető lelki otthont álmódott meg a nagymányokiaknak. Az önkormányzat telek adományozásával tette lehetővé az építkezést, a munkát pedig a presbiterek szervezték meg.

Nagyrészt kalákában folyt az építkezés: mindenféle szakember akadt a környéken, a segédmunkát pedig a gyülekezet adta. De az asszonyok is be voltak fogva: ők sütöttek-főztek az éhes férfinépre. A szervezés tehát avatott kezekben volt: *Riesz Henrik* és *Lohfink Henrik* gondnok irányította a csapatot. A gyülekezet fiatal lelkesze, *Ócsai Zoltán* is kivette részét a kétkezi munkából, *Klem Ádám* ácsmester pedig annyi gimnazistát még nem látott egyszerre a tetőn – ahogy ma is emlegeti –, mint amikor a nagymányoki templomot cserepezték.

A jubileumi istentiszteleten Ócsai Zoltán igehirdetésében sok apró momentumot felidézett, amelyek szövegét adnák annak a képnek, amelyre e templom építését festenénk. Történések, találkozások, emberek, a segítő szeretet számtalan megnyilvánulása – ezek az élő kövek templomunkban, ahol azóta is vasárnapról vasárnapra hangzik Isten igéje.

Jó volt úgy együtt lenni, hogy ezen a szép ünnepen megint mindenki mosolygott és olykor könnyezett. Ismét gyönyörködhattunk régi kántorunk, *dr. Kretz István* orgonajátékában és a gyülekezet fiataljaiból alakult ökumenikus *Glory Hope kórus* énekében.

A közgyűlésen *Filczinger Ágnes* felügyelő foglalta össze a templomépítés történetét, *Andorka Árpád* egyházmegyei

felügyelő pedig arra emlékeztetett, hogy 1994 igazán különleges év volt egyházmegyénk életében, mert akkor két új templomot is felszentelt *dr. Harmati Béla* püspök: Nagymányokon és Zombán. (Ebből mindenki rögtön kiszámolhatja, hogy templomunk valójában immár huszonegy éves, ám a hölgyek – *die Kirche* – korát nem illik firtatni... A lényeg, hogy a torony újrafestésével – objektív okok miatt – nem készültünk el idejében, azonban szeretjük volna méltó módon megünnepelni a jubileumot.)

Az istentisztelet utáni közgyűlés keretében köszöntöttük azokat, akik az építési munkából leginkább kivették a részüket, kiváltképpen hűséges gondnokunkat, *Hufnágel Jánost*, aki akkor is azon volt, és azóta is azon van, hogy az istentiszteletet méltó módon ünnepelhessük.

Végül idekívánczok az a történet, amelyet a szeretetvendégség gőzölgő töltött káposzta felett hallottam: „A templomszentelés alkalmával az a javaslat érkezett, hogy a szeretetvendégségre szendvicseket készítsenek az asszonyok. *Riesz Heini* bácsi, áldott emlékü és mindig viccelődő gondnokunk erre azt felelte: Egy nagy túróst! Rántott hús lesz és meleg ebéd!” Így esett, hogy nemcsak meleg ebéd, hanem meleg vacsorával is és zenekarral, lakodalomhoz illő táncos mulatsággal adták meg a módját, hogy felépült a nagymányoki evangélikus templom, a mi kedves ékszerdobozunk.

Aki nem hiszi, járjon utána, szeretettel látunk minden érdeklődőt a vasárnap fél 10-kor kezdődő istentiszteletek alkalmával!

■ SCHALLER BERNADETT
nagymányok-váraljai lelkes

HIRDETÉS

Fassang László előadása a budavári evangélikus szabadegyetemen

November 2-án, hétfőn 19 órai kezdettel tartjuk a budavári evangélikus szabadegyetem következő alkalmát a Bécsi kapu téri evangélikus templom kápolnájában (1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 28.). A kezdőhíttal után *Fassang László* orgonaművész tart előadást *Az orgonazene által megszólított lelki dimenziók* címmel. A belépés ingyenes. Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

HÍREK, HIRDETÉSEK

Fogadóórát minden hónap első hétfőjén tartom. Mindenkit szeretettel várok délután három órától öt óráig a Déli Egyházkerület székházában (1088 Budapest, Puskin u. 12.).

*Radosné Lengyel Anna országosfelügyelő-helyettes,
a Déli Egyházkerület felügyelője*

Nyílt nap az Evangélikus Hittudományi Egyetemen

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem szeretettel meghív minden érdeklődő középiskolást és gyülekezeti tagot a november 11-én, szerdán 8.30-kor kezdődő nyílt napra. Jelentkezés *november 6-ig* az ebédigény megjelölésével a repcio.teol@lutheran.hu címen. További információ és részletes program a rektori hivatalban kérhető (1141 Budapest, Rózsa-völgyi köz 3.; tel.: 1/469-1050, 20/770-3529; e-mail: teologia@lutheran.hu).

Meghívó az Északi Egyházkerület közgyűlésére

Az Északi Evangélikus Egyházkerület őszi közgyűlését november 13-án, pénteken 14 órai kezdettel tartja a Budahegyvidéki Evangélikus Egyház-község (1123 Budapest, Kék Golyó u. 17.) gyülekezeti termében.

Nyugdíjas lelkes-családok összejövetele

A nyugdíjas lelkescsaládok szokásos összejövetelén, a Deák téri gyülekezetben november 6-án délelőtt fél tízkor *dr. Béres Tamás*, az Evangélikus Hittudományi Egyetem professzora tart előadást *Katolikus kapcsolataink a reformáció fél évezredes ünnepehez közeledve* címmel. Szeretettel várjuk az érintetteket.

Harmat-könyvvásár

Várjuk szeretettel a Harmat Kiadó könyvvásárán! Könyveink 20–80%-os kedvezménnyel lesznek kaphatók november 5–6–7-én 9 és 19 óra között kiadónk irodájában. Cím: 1113 Budapest, Karolina út 62.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (november 1.)

Egészen kimerülsz a tervezetésben. Ézs 47,13a (Mk 9,33–34; Mt 18,21–35; Fil 1,3–11; Zsolt 22,23–32) Az ige környezetéből válik érthetővé, hogy itt nem egyszerűen kifáradásról van szó, sem a tervszerűség hasztalanságáról, hanem a jósok, varázslók káros tevékenységének következményéről. Az általuk sugallt gondolatok rátelepednek a tudatra, a szívre, befolyásolják a döntést, és függővé teszik az embert. Isten ezzel szemben nem akarja, hogy kimerüljünk, tönkremenjünk, hanem életet akar adni Jézus Krisztus által.

Hétfő (november 2.)

Jézus mondta: Ha közületek ketten egyetértetek a földön mindabban, amit kérnek, azt mind megadja nekik az én mennyei Atyám. Mt 18,19 (Jer 29,13–14a; Hós 12,1–7; Jób 42,1–6) Kiknek mondja ezt Jézus? A tanítványoknak, akik hisznek benne, és követik őt. Minden Krisztusban hívő ember szívét és gondolkodását a Szentlélek kívánja vezetni. Így a hívő emberben megszülető gondolatot és tervet – átadva imádságban az Úrnak – a Szentlélek megteremtheti. Nem kényszeríthető arra, hogy megtegye, de mivel Jézus ígérte, így bizalommal fordulhatunk hozzá. Gondoljunk bele, hogy a családban a szülők, a gyülekezetekben a szolgálók, az országban a vezetők ilyenformán micsoda lehetőséget kaptak. Élünk vele?

Kedd (november 3.)

Az én Istenem pedig be fogja tölteni minden szükségteket az ő gazdagsága szerint dicsőséggel Krisztus Jézusban. Fil 4,19 (Ézs 58,11a; Jer 19,1–4.10–13; Jób 42,7–9) Ez az ige szorosán összefügg Jézus Krisztus ígérétevel, miszerint ha először Isten országát és igazságát keressük, akkor ő gondoskodik, hogy minden szükséges életfeltétel meglegyen a hívő ember számára (Mt 6,33). Ott tévedhet az ember, amikor összekeveri a szükségletet az igénnyel. A szükség a kenyér, az igény a kalács. Isten a kenyérre vállalt felelősséget. A kalács sem bűn, ha továbbra is Isten van az első helyen az életünkben. Higgy az Úr Jézus Krisztusban, és csodáld őt, hogy mi mindent ad számadra!

Szerda (november 4.)

Maradjanak a szívedben azok az igék, amelyeket ma parancsolok neked. Ismételd azokat fiaid előtt, és beszélj azokról. 5Móz 6,6–7 (Jak 1,22; Mt 7,1–5/6; Jób 42,10–17) Hogyan kerül az ige a szívbe? Úgy, hogy meghallgani és befogadni, amint a jó föld is befogadja a magvető által elvetett magot. Az Úr igéje információ, s ma azt mondják, hogy az információ birtoklása hatalom. Az ige, amint az ember szívében, azaz személyiségének központjában megtapad, áthatja egész lényét. Az információ arról, hogy Isten miért adott életet, mi a célja az élettel, mennyire szeret, és milyen értékes vagyok a számára, felfogható és érthető módon lesz bennem. Ezt ki ne szeretné átadni a gyermekeinek?

Csütörtök (november 5.)

Mindenkor az Úrral leszünk. Vigasztaljátok tehát egymást ezekkel az igékkel! 1Thesz 4,17–18 (Zsolt 31,6; Jel 3,14–22; Jak 1,1–12) Ezekben a napokban, amikor a zűrzavar elhatalmasodik a világban, és a félelem eluralkodik a szívekben, fontos tudnunk, hogy Jézus lesz az utolsó szó. Bizonyosak lehetünk abban is, hogy ez az élet „csak” előszobája az igazságnak. Itt lehet elfogadni vagy elutasítani Isten kegyelmét, s ez a döntés örökre befolyásolja létünket. A *Jelenések könyvében* olvasunk az új ég és új föld jövőképről (21,1). Az Úr Jézussal ebben az új világban élhetünk örökké, ahol nem lesz többé sírás, sem gyász, sem jajkiáltás. Jézusért bárki részese lehet ennek az életnek, de csak Jézusért. Kedves Olvasó! Hisz Ön Jézus Krisztusban mint személyes megváltójában? Átadta már a szívét, életét, bűneit, mindenét neki? Ha még nem, akkor tegye meg most, mert akkor Önnek is szól ez az ige: „Mindenkor az Úrral leszünk.”

Péntek (november 6.)

Amikor [Jézus] továbbment, meglátta Lévit, Alfeus fiát, aki a vámszedőhelyen ült, és így szólt hozzá: Kövess engem! Mk 2,14a (1Móz 16,13a; Mt 26,20–25; Jak 1,13–18) Hol van most Ön, kedves Olvasó? Biztos, hogy itt kell lennie, szorongatva e világ isteneit? Pénzt, hatalmat, kéjt, álmokat, gyógyszerreket vagy gyógyító köveket, ingát, üveget? Isten terve nem a romlás, hanem a megtérés és a kiteljesedés. Az ókorban a tanítványjelöltek keresték a mestereket, hogy csatlakozhassanak hozzájuk. Jézus ezzel szemben maga lépett azokhoz, akik alacsony képzettségük vagy temérdek bűnük miatt biztosan nem mertek volna odamenni hozzá. Jézus mondja: „Kövess engem!”

Szombat (november 7.)

Szeressétek a [jövendőnyt], mint magatokat. 3Móz 19,34b (ApCsel 10,28b; Ézs 1,18–27; Jak 1,19–27) A mai helyzetben, amikor naponta több ezer migráns lépi át a határokat, felkapjuk fejünket az ilyen ígérekre. Fontos tudni, hogy ezen ige alkalmazására csak az képes, aki már maga is átélte, hogy jövendőnyt, s menedéket talált Krisztusban. Jézus mondja: szeresd Istent és felebarátodat. Istent szeretni csak az tudja, aki elfogadta Isten szeretetét. De mi az Isten szeretete? Az, hogy Krisztus meghalt értünk, és száz százezrekben igényt tart ránk. S mit jelent szeretni a felebarátot, jövendőnyt? Elsősorban azt, hogy ezt neki is elmondjuk, egy tál meleg étel mellett.

■ KÓSA GERGELY

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból november 1-jétől november 8-áig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
8.00 / Civil Rádió (Budapest) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (civilradio.hu, ismétlés: 22.00) 9.00 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> 10.25 / Duna Tv <i>Metodista magazin</i> 13.55 / Duna Tv <i>Van ott valaki?</i> (angol film, 2008) (90') 19.00 / Pax Tv <i>Evangélikus istentisztelet a budavári templomból</i> 19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Evangélikus istentisztelet</i> (credoradio.hu) 19.35 / Bartók rádió <i>Kapcsoljuk a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermet</i> Dvorák: Rekviem	8.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Napi útravaló</i> 13.30 / Kossuth rádió <i>Erős vár a mi Istenünk!</i> Az evangélikus egyház félórása 13.40 / M3 <i>Amiről a kövek mesélnek...</i> Győr 15.10 / Kossuth rádió <i>Rendszerváltók – 1989</i> 18.00 / Kossuth rádió <i>Síremlékeink védelme és a kegyeleti tevékenység</i> 20.00 / Pax Tv <i>Kút (élő interaktív műsor)</i> Műsorvezető: Deák László 21.10 / M3 <i>Szakonyi Károly: Adáshiba</i> Pesti Színház, 1973 22.25 / Duna World <i>Befogad és kitaszít a világ (magyar dokumentumfilm)</i>	5.08 / Kossuth rádió <i>Igéző</i> 5.50 / Duna Tv <i>Hajnali gondolatok</i> 10.15 / M1 <i>Élő egyház (vallási híradó)</i> 12.00 / Kossuth rádió <i>Déli harangszó a kaposszekcsői evangélikus templomból</i> 15.45 / Duna World <i>Református riportok</i> 16.10 / Duna World <i>Mai hitvallások</i> 19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Hétközi istentisztelet</i> 21.00 / M2 <i>Én vagyok itt (élő magazinműsor)</i> 22.25 / Duna Tv <i>MüppArt Classic</i> Brahms: Német rekviem	10.05 / Duna Tv <i>Család-barát (délelőtti magazin)</i> 10.05 / Kontakt Rádió (Budapest-Terézváros) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (kontaktradio.hu) 13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebenned bíztunk eleitől fogva...”</i> A református egyház félórása 19.35 / Bartók rádió <i>Wolfgang Schneiderhan (hegedű) és Carl Seeman (zongora) hangversenye</i> 22.00 / Duna Tv <i>Kolorádó Kid (magyar filmdráma, 2009)</i> 22.10 / M3 <i>Irány Caracas (magyar tévéfilm, 1983) (71')</i> 23.40 / Duna Tv <i>Aranymetszés (magazin)</i>

CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
10.05 / Duna World <i>Élő egyház (vallási híradó)</i> 13.40 / M3 <i>Amiről a kövek mesélnek...</i> Pécs 14.30 / Bartók rádió <i>Népzene – újrakombolva</i> 16.55 / Duna World <i>Magyar krónika</i> 17.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Nyitott ajtók (egyházi magazin)</i> 19.35 / Bartók rádió <i>Kapcsoljuk a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermet</i> Fassang László és a Magyar Rádió szimfonikus zenekarának hangversenye 21.20 / Pax Tv <i>Az egyházak szerepe a mai társadalomban</i> Dr. Roncz Béla, az aszódi evangélikus gimnázium igazgatója	5.50 / Duna Tv <i>Hajnali gondolatok</i> 11.25 / Agnus Rádió (Kolozsvar) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (agnusradio.ro) 13.20 / Bartók rádió <i>Malcolm Bilson fortepianón játszik</i> 15.00 / Duna Tv <i>Göncz Árpád köztársasági elnök temetése</i> 19.00 / Duna World <i>Hogy volt?!</i> Eszenyi Enikőt köszöntjük 19.25 / Kossuth rádió <i>Tetten ért szavak</i> Balázs Géza műsora 20.35 / Duna Tv <i>Főszállott a páva (népzenei tehetségkutató)</i> 21.01 / Bartók rádió <i>Bogányi Gergely zongorázik</i>	9.30 / Kossuth rádió <i>Szellem a fazékból (gasztronómiai magazin)</i> 10.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Evangélikus magazin</i> 12.30 / Duna World <i>Virágzó Magyarország</i> Keszthely 15.25 / Duna Tv <i>Illatos út a semmibe (magyar filmvígjáték, 1973)</i> 18.20 / Duna World <i>Szabadság tér '89 (történelmi magazinműsor)</i> 19.00 / Bartók rádió <i>Bizet: Carmen</i> 19.40 / Duna Tv <i>Játék határok nélkül</i> 21.04 / Kossuth rádió <i>Rádiószínház</i> Mészáros Péter: Üzemzavar 21.30 / Duna World <i>Demjén 65 (koncertfilm)</i>	6.40 / Duna Tv <i>Biblia és irodalom</i> 9.00 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> 9.30 / ZDF (német) <i>Evangélikus istentisztelet közvetítése Brémából (fernsehgottesdienst.de)</i> 9.30 / Bartók rádió <i>Musica Sacra (egyházzenesi magazin)</i> 10.20 / Duna Tv <i>Baptista ifjúsági műsor</i> 10.30 / Duna Tv <i>Református magazin</i> 16.20 / Duna World <i>Béke sugárút (magyar dokumentumfilm)</i> 19.00 / Credo Evangélikus Rádió <i>Evangélikus istentisztelet</i> 19.00 / Pax Tv <i>Evangélikus istentisztelet a budavári templomból</i>

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu • **EvÉlet on-line:** www.evangelikusélet.hu • **Hirdetésfelvétel:** hirdetes@evelet.hu
Előfizetés: elofizetes@evelet.hu • **Szerkesztőség:** 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 20/824-5519.
Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). **Szerkesztőségi titkár** (hirdetési ügyek referense): BALLA Mária (maria.balla@lutheran.hu). **Olvasószerkesztő:** DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** FEDOR SÁRA (sara.fedor@lutheran.hu). **Tervezőszerkesztő:** SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). **Munkatárs:** WALKÓ ÁDÁM (adam.walko@lutheran.hu). **Rovatvezetők:** DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate (ezsu@lutheran.hu), KENDEH K. PÉTER – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap igéje (mariann.matrai@lutheran.hu), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamytam@online.hu). **Szerkesztőbizottság:** ADÁMI Mária, BALICZA MATE, B. WALKÓ GYÖRGY, DR. FABINY TAMÁS, KENDEH K. PÉTER, KISS MIKLÓS, KISS TAMÁS, DR. OROSZ GÁBOR VIKTOR, PRÖHLE GERGELY, RADOSNÉ LENGYEL ANNA, T. PINTÉR KÁROLY.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 20/824-5518, 1/411-0385.

Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás:** Konsilio Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN. **Árusítja a kiadó.** Terjeszti a Magyar Posta Zrt. **Terjesztési ügyekben reklamáció** a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302.

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

